

Underdånigt betänkande och förslag

angående

inrättande och underhållande i hufvudstaden

af

E t t M u s e u m

för

Konstindustri och Slöjd.

afgifvet den 3 December 1877

af

I Nåder förordnade Komiterade.

STOCKHOLM
CENTRAL-TRYCKERIET
1877.

INNEHÅLL.

	Sid.
Inledning	1
I. Historisk öfverblick.	8
Konstindustriens utveckling under 1500-, 1600- och 1700-talen, sid. 8—19.	
Åtgärder till konstindustriens höjande i frammande länder, sid. 19—31.	
De konstindustriela sträfvanernas resultat, sid 31—34.	
II. Konstindustriela samlingar, öfver hvilka staten kan förfoga	35
Behofvet af ett konstindustrimuseum, sid. 35—37.	
Införseln af konstindustrialster, sid 37—39.	
Konung Carl XV:s samling.....	40
Nationalmusei samling	64
Svenska Slöjdföreningens samling	69
Jemförande öfversigt	72
III. Förslag rörande inrättande och underhållande i huf- vudstaden af ett museum för konstindustri och slöjd	75
Förslag till stadgar	77
Byggnad för ett konstindustrimuseum	88
Beräknade årliga kostnaden för ett museum för konstindustri och slöjd	92
Bilaga. Åtgärder vidtagna i några af Europas län- der till konstindustriens befrämjande.	
Reseberättelse af F. Dardel och G. R. Dahlander.	

STORMÄGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Till Eders Kongl. Maj:t inlemnade Svenska Slöjdföreningen den 20 Sept. 1875 en underdånig skrifvelse, hvori framställes behofvet af ett statens museum för konstindustri och slöjd med ändamål att bibringa så väl handverkaren och slöjdidkaren som hela

*Svenska Slöjdföreningens
skrifvelse.*

den stora allmänheten stilkännedom och sinne för skön form. Föreningen framhöll föredömet från andra länder, särskildt England och Österrike, der dylika inrättningar visat sig utöfva en högst gägnelig inverkan, samt påpekade, hurusom anläggandet af ett museum, sådant som det åsyftade, vore af om möjligt ännu större vigt för en mindre och från kulturens medelpunkter så aflägsen stat som Sverige, för hvars handverkare det vore vida svårare än för de större ländernas, »att få tillfälle att se vackra modeller, att sätta sig in i de historiskt gifna stilarternas för honom så oumbärliga egendomligheter och att tillegna sig nya idéer». »Det är sålunda klart», yttrar Föreningen vidare, »att, under det utländska handverksalster äfven inom vårt eget land uttränga våra egna medborgares arbete ur marknaden, dessa aldrig kunna tänka på att i en tid, hvars blick är så ofrånvänt riktad på formernas förädlande, uthärda konkurrensen, med mindre deras sträfvanden underlättas genom samlingar, som sätta dem i stånd till att sjelfständigt och med lätthet studera de bästa och mönstergillaste former, sådana endast ett museum under en upplyst och förnuftig ledning kan tillhandahålla dem. Ej mindre vigtigt torde det vara att taga reda på och bevara de värdefulla *inhemska* industriela motiv, som tillhöra vårt eget lands folk- och husindustri, och som kunde blifva en värdefull grundval för utvecklingen af karakteristiska och egendomligt nationela former i den högre industrien — den enda väg, på hvilken det vore tänkbart, att vi kunde bereda äfven en utländsk marknad för vår industri, särskildt den textila». Efter att vidare hafva omtalat svårigheten, att icke säga omöjligheten för en enskild förening att för all framtid upprätthålla en inrättning af den vidtomfattande art, som den åsyftade, en inrättning, »på hvilken fordringarna ej få ställas för lågt, emedan allt för stora luckor i de representerade afdelningarna i hög grad minska värdet af det som finnes», hänvisar Föreningen till den rikedom på konstindustriela mönster-

arbeten, som staten redan eger i de af konung Carl XV testamenterade samlingarna, hvilka tillsammans med Föreningens egna skulle kunna bilda en värdig grundval till ett museum för konstindustri och slöjd, samt slutar med att i underdånighet föreslå tillsättandet af en komité för den viktiga frågans närmare behandling och utredning.

Svenska Slöjdföreningens skrifvelse remitterades den 22 i samma månad till Kongl. Kommersekollegium, som genom skrivelser af den 25 nästföljande Oktober dels till Öfverståthållarembetet i Stockholms stad, dels till Magistraterna i Göteborg, Malmö och Norrköping infordrade yttranden från Fabriks- och Handtverksföreningarna i dessa städer rörande Svenska Slöjdföreningens ofvan anförda underdåniga framställning. Sedan Kommersekollegium med anledning häraf fått emottaga uttalanden från Fabriksföreningen och Handtverksföreningen i Stockholm, från Handtverks- och Industri-föreningen i Göteborg, från Handtverksföreningen i Malmö, samt från Fabriksföreningen och Handtverksföreningen i Norrköping, hvilka alla uttrycka sitt gillande ej mindre af Slöjdföreningens åtgärd än af dess framställda underdåniga förslag, afgaf Kommersekollegium den 17 påföljande December underdånigt utlåtande i frågan. Kollegium förklarar sig häri dela Svenska Slöjdföreningens åsigt rörande nyttan och behovet af ett museum för konstindustri och slöjd med »syftemål att befordra och höja den inhemska handtverks- och slöjdskickligheten», samt anser, »att ett sådant museum, derest det upprättas och ordnas efter en på sakkunskap och med hänsyn till dess hufvudsakliga uppgift grundad plan, och vidare, såsom äfven Slöjdföreningen uttryckligen förutsatt, under en upplyst och förnuftig ledning lemnar den inhemske arbetaren tillfälle att sjelfständigt och med lätthet studera de bästa och mest mönstergilla former, är förtjent af statens medverkan för sin tillkomst och understöd». Såväl på grund häraf som med stöd af

*Kommerse-
kollegiet
utlåtande.*

hvad de nämnda yrkesföreningarna yttrat, tillstyrker Kommersekollegium, »att Eders Kongl. Maj:t måtte i nåder förordna en komité af sakkunniga personer för att fullständigt utreda denna fråga samt afgifva yttrande och förslag angående de ytterligare åtgärder, som för det afsedda ändamålet af omständigheterna påkallas».

*Komiténs för
den tillfälliga
låneutställningens
skrifvelse.*

För att understödja Svenska Slöjdföreningen i dess bemödanden för den inhemska konstindustriens höjande, för att väcka och underhålla intresset för denna viktiga angelägenhet samt bibringa allmänheten en påtaglig föreställning om nyttan och beskaffenheten af ett konstindustrielt museum i hufvudstaden, beslöto i Februari 1876 ett antal industriidkare och konstvänner att, efter föredömet från flere utländska städer och föreningar, i Slöjdföreningens museum under då instundande höst anordna en s. k. låneutställning af framstående föremål inom vissa af konstindustriens grenar. Det till allmänheten i detta syfte ställda appropet rönste från dess sida ett så välvilligt tillmötesgående, att utställningskomitén, inseende otillräckligheten af den tilltänkta lokalen för mängden af anmälda eller väntade föremål, sökte och erhöll H. M. Konungens tillstånd att för ändamålet använda en våning i H. K. H. Arffurstens palats, der utställningen också den 2 December 1876 kunde öppnas. Den 3 påföljande Januari inlemnade Komitén för denna tillfälliga utställning till Eders Kongl. Maj:t en underdånig skrifvelse, hvori framställes behovet af ett efter en fullständig måttstock anlagdt konstindustrimuseum. Efter att hafva omnämmt det omfång och den nationalekonomiska betydelse, som vår svenska industri under de senare åren vunnit, och som synes berättiga till de bästa förhoppningar för framtiden, framhåller komitén, med särskild hänsyn till svårigheten för vårt lands tillverkningar att på världsmarknaden kunna täfla med äldre och rikare kulturländers produkter, det oafvisliga behovet af och bristen på de *hjälpmedel för konstfärdighetens utbildande och smakens höjande,*

hvilka man i andra länder redan länge vetat att förskaffa sig, och som der visat sin välgörande inverkan. Jemte och utöfver den i landets slöjdskolor och andra dermed jemförliga undervisningsanstalter meddelade utbildning erfordras, »att icke blott arbetaren, utan framför allt den i sitt yrke redan verksamme handtverkaren eller fabrikanten samt den i deras tjenst arbetande mönsterritaren eller konstnärligt bildade medhjelparen kan sättas i tillfälle att på ett billigt och lätt tillgängligt sätt inhemta kännedom om olika tiders och olika länders konstindustri och de förnämsta af dess alster samt uti dessa ega tillgång till mönstergiltiga förebilder för sina egna tillverkningar, eller ännu bättre genom ett flitigt beskådande och studerande af utmärkta dylika föremål öfva sina krafter till ett fritt användande vid egna skapelser. Det erfordras jemväl, att de lärare, hvilka hafva det viktiga uppdraget att i våra slöjdskolor och företrädesvis uti en högre konstindustriell skola, i fall en sådan kommer till stånd, hos sina lärjungar utbilda konstfärdighet och smak, ega en riklig tillgång till framstående föremål inom konstindustriens områden för att genom deras förevisande och förklarande vid undervisningen kunna bibringa lärjungarne det största möjliga gagn af den kunskap, de der skola inhemta. Och slutligen, hvad som ingalunda får förbises, allmänhetens smak och omdöme i hithörande ämnen, hvilket i sin mån inverkar på industriidkaren, t. ex. vid beställningar, behöfver i konstindustriens intresse höjas och ledas». Medlet till vinnande af dessa mål anser utställningskomitén ligga uti upprättande af ett konstindustriellt museum, »innehållande originala arbeten eller goda kopior af mera framstående alster inom den menskliga konstflitens många och olika områden, gipsafgjutningar af erkände mästaresh arbeten, ett rikt urval af mönsterblad, teckningar och fotografier, samt sist, men icke minst viktigt, en rikhaltig boksamling, förutan hvilken äfven de bästa samlingar endast bibringa en half kunskap». På grund

häraf anhöll komitén i underdånighet: »att Eders Kongl. Maj:t tacktes genom sakkunniga personer, eller på annat lämpligt sätt, låta utarbета ett fullständigt förslag till anläggande och underhållande i hufvudstaden af ett konstindustri-museum, samt af Riksdagen äska de medel, hvilka för ändamålet erfordras».

*Komiténs
tillsättande.*

Med omnämmande af dessa Svenska Slöjdföreningens och Komiténs för den tillfälliga låneutställningen underdåniga skrivelser, tacktes Eders Kongl. Maj:t under den 9 sistlidna Mars i nåder förordna nedsättandet af en komité för att efter verkställd utredning af alla på frågan inverkan förhållanden afgifva betänkande och förslag rörande inrättande och underhållande i hufvudstaden af ett museum för konstindustri och slöjd. Den 6 sistlidna April hade Komiterade sitt första förberedande sammanträde, dervid till sekreterare utsågs förste amanuensen vid Nationalmusei Konstafdelning, F. D:r G. Upmark, hvarefter vid en förnyad sammankomst den 7 Maj arbetsordning uppgjordes, och de egentliga arbetena togo sin början. Dessa fortsattes till midten af Juni, då tvenne af Komiterade med understöd af statsmedel anträdde en resa till utlandet för att taga kännedom om organisationen och förvaltningen af der anlagda konstindustri-museer, och åt en tredje äfvensom åt sekreteraren uppdrogs att under sommaren verkställa åtskilliga nödiga förarbeten. Sedan från midten af Augusti arbetena åter fortgått och här såsom bilaga meddelade reseberättelse blifvit afgifven, få Komiterade härmed för Eders Kongl. Maj:t framlägga underdånigt betänkande och förslag rörande inrättande och underhållande i hufvudstaden af ett museum för konstindustri och slöjd.

Efter en kort historisk öfversigt af konstindustriens vexlande öden i Europas kulturländer under den nyare tiden, samt af de åtgärder, som sedan midten af detta århundrade blifvit vidtagna i de flesta europeiska stater för att å nyo höja den till sin forna ståndpunkt, en afdelning, till hvilken den

ofvan nämnda reseberättelsen sluter sig som bilaga, ha Komiterade, jemte anförande af de skäl, som tala för och nödvändiggöra upprättandet af ett konstindustrielt museum i hufvudstaden, dels redogjort för omfånget och beskaffenheten af de samlingar, öfver hvilka för detta ändamål kan förfogas, dels slutligen framställt förslag till de åtgärder, som behöfva vidtagas för att ett sådant museum skall komma till stånd och utöfva en för landet gagnelig verksamhet; och ha Komiterade i sammanhang härmed framlagt ett motiveradt förslag till stadgar för ett blifvande konstindustrimuseum, ett af approximativ kostnadsberäkning åtföljdt förslag till en för detta museums inrymmande afsedd bygnad och slutligen en beräkning öfver de kostnader den nya anstalten framdeles årligen skulle taga i anspråk.

I.

Historisk öfverblick.

*Konstindustrien
under 1500-
talet.*

Konsthandtverket hade vid medeltidens slut nått en hög grad af fulländning, och de orter, der det i synnerhet och med största framgång utöfvades, voro de italienska handelsrepublikerna och små furstendömena, de rika flandriska och brabantiska städerna samt de stora tyska handelsplatserna, företrädesvis i landets södra och vestra del. Det var gotikens inom och genom den katolska kyrkan utbildade stiltraditioner, som här väsentligen, om ock med större eller mindre lokala afvikelser och egenomligheter, gjorde sig gällande, men om någon kraftigare vevverkan mellan de olika konstorterna kan man ej egentligen tala. Med den nyare tidens inbrott börjar *Italien* att utöfva ett bestämmande inflytande på det öfriga Europas odling. Gotiken efterträddes och undanträngdes af *renässansen*, denna i Italien framalstrade kulturriktning, som hvilade på en förnyad bekantskap med den antika, företrädesvis romerska odlingen, och som skulle blifva af den mest genomgripande verkan på alla den menskliga odlingens, men företrädesvis vetenskapens och konstens områden. På det senare framträdde hon till en början som en medveten och afsigtlig efterbildning af den klassiskt-romerska konsten; men i den mån antikens skönhetsverld upplät sina skatter, öppnades ögat äfven för naturens betydelse, och denna, hvil-

*Renässansens
uppkomst och
karakter.*

ken hittills varit förbisedd och föraktad, kom åter till heders. Konsten vann genom dessa antik- och naturstudier herravälde öfver formen och de tekniska hjälpmedlen samt härmed förmåga att fullt harmoniskt uttrycka sin tids föreställningar och känslor; och uppbyren af väldiga krafter, slog hon ut i en praktfull blomstring. Konstslöjden följde henne troget i spåren, främjad genom gynnande yttre omständigheter, en tilltagande allmän välmåga, en stigande förfining i seder och vanor, ett utbildadt konstsinne hos mäktige och sakförståndige konstväänner. Man samlade och aftecknade, studerade och beskref romerska fornlemningar af alla slag, och genom de nu gjorda samlingarna lades i sjelfva verket grunden till den i våra dagar så lifligt framträdande böjelsen att grunda museer. Frukterna af detta flitiga och nitiska arbete dröjde icke att visa sig. De romerska formerna framträdde först i arkitekturen, senare inom handtverket, i början troget efterhärnade, sedermera friare ombildade. Fornromerska kärl och redskap lemnade mönstren för motsvarande nyare, motiv till möbler, panelningar o. d. togos från arkitekturen, den gamla romerska eller den i fornromersk anda nyskapade samtida. Prydnads-motiven hemtades dels från de s. k. *grotteskerna*, i stuck och målning utförda löfverks- och figurdekorationer i åtskilliga af de gammalromerska baden eller andra hvälfda rum, s. k. »grotte», dels från byggnadskonstens detaljer. Med oförminskad kraft och uppfinningsförmåga samt den mest öfversvallande fantasirikedom fortgick denna rörelse under de tre första fjerdedelarna af det sextonde århundradet, och hvad Italiens konstslöjd under denna tid åstadkom, särskildt på metallarbetets och möbelsnickeriets, på keramikens och glasindustriens område står i konstnärligt och stundom äfven i tekniskt afseende på en sådan höjd, att arbeten af detta ursprung ännu i dag utgöra de offentliga och enskilda samlingarnas stolthet samt i många fall lemna den moderna konstindustrien dess tacksammaste och mönstergillaste förebilder. Men

mot århundradets slut börja tecken till en afmattning att visa sig. I stället för att sjelf uppfinna, söker konsthandtverkaren nu sina motiv på den egentliga konstens, särskildt den samtida redan något öfverlastade arkitekturens område. Den fina konstnärliga smaken och takten försvinner, och i stället framträder en äflan efter starka effektmedel. Redan nu börjar detta slösande med räta eller spiralvridna kolonner och pilastrar, med grupper och figurer i full rundning (*ronde bosse*), med brutna gafflar, nischer och fantastiska infattningar, som utmärker senrenässansen och når sin höjd under följande period.

*Renässansens
utbredning.*

Men redan långt före detta hade renässansen blifvit utbredd till Europas öfriga länder. Tidigt nådde den *Spanien*, vid denna tid Europas i flere afseenden tongifvande stat, och utbildades här, under påverkan af äldre gotiska och moriska stilhågkomster till en egendomlig dekorationsform, den s. k. *plateresk-* eller *guldsmeds-stilen*. Den religiösa och politiska ofördragsamheten utöfvade likväl här snart sitt hämmande och förlamande inflytande samt afbröt den begynnande blomstringen. Annorlunda gick det i *Frankrike*, som redan nu började grundlägga sin framtida öfverlägsenhet på konstslöjdens område, och der den nya stilriktningen utvecklade sig på ett kraftfullt sätt, till en början under inflytande af de italienske konstnärer och konsthandtverkare, hvilka inkallades af den praktälskande konung Frans I. Medan den inhemska, högt uppdrifna byggnadskonsten, af sengotisk karakter, genom beröringen med den nya stilen snart nog utbildades till en egen fransk renässanstil, leddes till en början konsthandtverket så godt som uteslutande af italienske konstnärer och i italiensk riktning. Emellertid utjemnades så småningom de skiljaktigheter, som på denna grund kunna märkas mellan de båda olika konstgrenarna, och vid början af 1570-talet ha de så närmat sig, att alla förutsättningar äro gifna för den begynnande omkastning, hvilken vi ofvan påpekat, d. v. s. för senrenässansen, på

hvars utbildning, äfven i Italien, Frankrike ej varit utan inflytande. *Nederländerna* följa i afseende på den nya stilens tillämpning i det allra närmaste Frankrikes föredöme. I *Tyskland* deremot börja renässansens former först mot århundradets midt att allmänne upptagas och förenas nu med de fäderneärfda gotiska stiltraditionerna på ett egendomligt fantastiskt sätt. Mot århundradets slut börjar härjemte, vid sidan af de direkt italienska inflytelserna, den franska nyss omtalade senrenässansen att visa sig verksam. För de *skandinaviska länderna* torde, på grund af den lifliga förbindelsen med Tyskland, detta land öfver hufvud hafva varit i konstindustriella frågor tongifvande, medan i *England* den nya riktningen först mot århundradets slut synes hafva vunnit inträde.

Med alla dessa vexlingar herskade hela 1500-talet igenom den största liflighet på konstslöjdens, ej mindre än på den stora konstens område. Italien och Nederländerna intaga som producerande länder första rummet, efter dem komma Frankrike och Tyskland, företrädesvis landets södra del. Emellertid börjar redan nu skilnaden mellan konst och konstslöjd, hvilken under föregående århundraden varit så godt som okänd, att allt klarare framträda för det allmänna medvetandet; konstverket aktas för sin egen skull, konstslöjdsföremålet måste derjemte tjena ett yttre ändamål. Visserligen stå under blomstringstiden konstnärer och konsthandtverkare i en liflig personlig beröring; en oupphörlig vevverkan eger rum dem emellan, och den ene är ingalunda främmande för den andres arbetssätt; men det låg dock i sakens natur, att konstnärerna både genom sitt fåtal, sitt vidsträcktare verksamhetsområde och sin i allmänhet högre bildning snart nog skulle komma att i den allmänna meningen intaga främsta rummet. Härtill kom å andra sidan, att den stigande allmänna välmågan med deraf följande lyx redan nu började medföra nödvändigheten af en produktion i massa,

*Konstindustriens
ställning under
1500-talet.*

ett slags fabrikation, och att i följd häraf anspråken på den enskilde konstslöjdidkaren, hans verksamhet och alster måste sänkas. Dessa omständigheter inverka i sin mån ofördelaktigt på handtverkets konstnärliga hållning i dess helhet, enär detta hädanefter i brist på egen skapande förmåga, tvingas att antingen oupphörligt upprepa sina gamla mönster eller låna från konsten i egentlig mening, företrädesvis arkitekturen. Och häraf uppstår å ena sidan faran för idélöshet, å den andra för stilvidrighet, då en lånad form ej alltid lämpar sig för ett annat föremåls material och ändamål, detta nödvändiga vilkor för ett stilfullt arbete. Detta hindrar emellertid icke, att i de olika länderna, särskildt i de stora yrkesidkande städerna, äfven under denna sista period framstå många enskilde konsthandtverkare af första rang, hvilkas namn historien har bevarat, samt att öfver allt den största lifaktighet förspörjes. Man gör försök att tillämpa de nya iakttagelserna på naturkunskapens område — smaken för konstiga automater, för komplicerade urverk, för »perpetuum mobile» m. m. var allmänt —, man uppfinner nya arbetssätt, pröfvar nya råämnen, och konstslöjden vinner i yttre utbredning, i allmänare användning, i ökad afsättning, i herravälde öfver teknik och material, hvad hon kan hafva förlorat i sjelfständigt konstnärligt värde.

*Konstindustrin
under 1600-
talet.*

Under sådana omständigheter börjar 1600-talet, hvars första årtionden ej utmärkas af några genomgripande förändringar på konstslöjdens område. Man fortgår i den mot förra århundradets slut beträdda riktningen, oupphörligt försökande nya förbindelser och sammanställningar af det redan gifna, utan att inom konstindustrin alstra något egentligen nytt; den från Frankrike och Italien utgångna senrenässansen blir härvid bestämmande äfven för de öfriga länderna. Man går blott ännu längre i sin fordran på väldiga massor, på rikare detaljer, på kraftigare fördelning, på pittoreska effekter. Med kraftig hand griper italienaren *Gio-*

vanni Lorenzo Bernini, (1598—1680) in i dessa massor af godtyckliga enskildheter och lyckas att skapa ett ordnadt och lagbundet helt af kraftfull och imponerande verkan, den äldre, ädlare *barockstilen*, hos hvilken ännu förnimmes en fläkt af klassisk värdighet. Men huru stora resultat han än personligen uppnådde, särskildt på byggnadskonstens och bildhuggeriets område, är det dock egentligen hans fel och öfverdrifter, som finna efterföljare. Dessa sluta sig till hans landsman och samtida, den utan tvifvel i hög grad talangfulle *Francesco Borromini* (1599—1667), hvilken kan anses som skaparen af den öfverdrifna barockstilen med alla dess ytterligheter. Med honom förlorar, som man sagt, den rätta linien sin betydelse inom arkitekturen och den dermed sammanhängande konstslöjden; genom honom vinna alla dessa underligheter burskap, som utmärka stilens alster: vidt framspringande socklar och gesimser, burna af fantastiska menisko-figurer eller väldiga konsoler, balustrader, blomstersirade obelisker, urnor, grinande masker och underliga djurskepnader, efterbildningar af musslor och fiskar, af nät och djurhudar, af blomster- och fruktgirlander, af klippblock, droppstensbildningar, ja till och med af vattenfall. Hans inflytande uppenbarar sig först i *Italien*, der den s. k. *jesuitstilen* nu utbildas i den kyrkliga arkitekturen och dekorationen, och den utbreder sig härifrån till andra länder.

*Barockstilens
uppkomst i
Italien.*

Äfven i *Frankrike* gör sig den ofvan skildrade böjelsen för kraftigare proportioner, rikare detaljer, väldigare massor allt mer och mer gällande, men såväl arkitekturen, som konsthandtverket bibehåller i det hela taget en prägel af ädel måtta, åtminstone till århundradets midt, på samma gång som detaljerna erhålla den rikaste utbildning. Härtill bidrager i väsentlig mån den helgd, hvori man fortfarande håller de gamla klassiska formerna: man märker vid sidan af barockstilens besynnerliga enskildheter månget rent klassiskt motiv, framför

Frankrike.

allt behåller grotteskdekorationen sitt anseende. Konsthandtverkets alster bära vittne om ett lifligt skönhetssinne, på samma gång de utmärka sig genom öfverskådlighet i anordningen af det hela, och huru öfversvallande detaljernas rikedom än må vara, blir dock liniernas spel oftast af en på samma gång ädel och intagande verkan. Väl framträder under århundradets senare hälft, Ludvig XIV:s tid, en benägenhet för prunkande effekt af en ytlig och ofta ganska ihålig beskaffenhet, fullkomligt i öfverensstämmelse med den herskande tidsriktningen och den s. k. pseudo-klassiska litteraturens anda, men denna benägenhet gör sig företrädesvis gällande på den yttre och inre arkitekturens samt de bildande konsternas område. På konstslöjden i inskränkta mening har den ej någon synnerlig verkan; fastmer tvingas denna härigenom att lösgöra sig från sitt beroende af arkitekturen och dels fritt begagna dennas motiv, dels öka dem med nya. Ja mot århundradets slut utbildar sig inom ornamentiken, under inflytelsen af framstående konstnärer och konsthandtverkare, en *Bérain*, *Boullé* m. fl., och med användande af vissa renässans- och barockstilens motiv, bandslingor och ramstycken, blommor, musslor, masker, attribut m. m., ett högst pryddligt och anslående dekorationssätt af en på samma gång fin och elegant karakter, hvilket längre fram öfvergår till rococostilen.

Nederländerna. *Nederländerna* genomlefva under 1600-talet sin egentliga storhets- och blomstringstid på politikens, konstens och vetenskapens områden, och äfven konstslöjden bär spår af detta lyckliga förhållande. Den under förra århundradet beträdda riktningen fortsattes, men nederländarnes öfver hufvud konservativa anda, deras medfödda kärlek till naturen och det naturliga bevarar dem i det hela för de förvillelser, som på andra håll visa sig och ger de nederländska konstslöjdsalstren från denna tid karakteren af en kraftfull, gedigen enkelhet, hvilken gör

dem mången gång lämpliga som förebilder för den moderna konstindustrien. Genom de lifliga handelsförbindelserna med det aflägsna Österlandet, med Kina och Japan, börja äfven inflytelser från detta håll att framträda inom vissa industrigrenar, särskildt fajanstillverkningen och något senare den textila industrien.

Englands konstslöjd fortgår i det hela taget i samma riktning, som under föregående århundrades slut, med ännu kvarlevande hågkomster af gotiken. Efter restaurationen (1660) börjar dock äfven här den franska smakriktningen att blifva förherskande. I *Tyskland* afbrytas 1500-talets traditioner, som fortlefva ännu under århundradets första fjerdedel, genom det krig, af hvilket landet i trettio år förhärjades, och som ombildade ej blott de rent politiska, utan äfven de industriela förhållandena. Då landet efter vestfaliska freden å nyo började att hemta krafter och taga del i det stora europeiska kulturarbetet korsade italienska, nederländska och franska inflytelser hvarandra, till dess de senare omsider, här som annorstädes, vunno seger. De *skandinaviska länderna* påverkades under århundradets första tre fjerdedelar hufvudsakligen af Tyskland och Nederländerna, men närmare 1700-talets slut blef äfven här den franska smakriktningen den herskande.

England, Tyskland, Skandinavien.

Den redan under förra århundradet i allmänna meningen framträdande skilnaden mellan konstnär och konsthandtverkare blir under 1600-talet allmänt erkänd, och den senare blir i det hela blott utförare af den förres mönster och förebilder, hvarvid dock bör anmärkas, att beröringen mellan de båda klasserna fortfarande är ganska liflig. Konsthandtverket vidgar å andra sidan ytterligare sitt herravälde öfver tekniken och materialet. Intet råämne synes omöjligt att behandla, ingen teknik för svår att utöfva. Den stigande välmågan, i synnerhet under århundradets senare hälft, den ökade lyxen och förfiningen inverkar nu, som vid

Konstindustriens ställning under 1600-talet.

början af föregående århundrade i hög grad fördelaktigt på konstslöjden. I de flesta länder börjar man redan nu få en aning om industriens stora national-ekonomiska betydelse, och det är Frankrike, som härvid går i spetsen för de öfriga folken. Ludvig XIV:s kraftige och insigtsfulle minister *Colbert* († 1683) egnade den största uppmärksamhet åt handelns och industriens förkofran. Gamla näringsgrenar uppmuntrades och hägnades, nya skapades, och Frankrike lade genom dessa och liknande åtgärder redan nu systematiskt grunden till den öfverlägsenhet på konst- och lyxindustriens områden, som det ända till våra dagar i det hela bibehållit.

*Konstindustrin
under
1700-talet.*

Den franska smakriktningen hade vid 1600-talets slut vunnit insteg i alla det bildade Europas länder, och Frankrike fortfor ännu en lång tid bortåt att i smakfrågor, vare sig inom litteraturen eller konsten, det allmänna lifvet eller konstslöjden, vara tongifvande. Med begagnande af de från närmast föregående period ärfda motiven utbildas inom den sistnämnda, under inflytelsen af talangfulle mönstertecknare, en ny ornamentstil, den s. k. *rococostilen*. Denna, äfven lämpligen kallad Ludvig XV:s stil, karakteriseras förnämligast genom sitt användande af svängda lister, till hvilka sluta sig ett slags skålförmiga, ofta genombrutna eller refflade ornament i form af taggiga musslor, läderlappsvingar eller oliksidiga blad, sina vridna bladformer och den öfver allt genomförda osymmetriska anordningen, det hela här och der smyckadt med en ledigt anbringad blomma eller ranka, en lekande amorin, ett sirligt emblem, af en täck, glad och elegant karakter. Stilen, såsom det synes sannolikt, ursprungligen utbildad för gips-tekniken, vann snart insteg äfven på andra områden, såsom på det pressade eller drifna metallarbetet, på träskulpturen, framför allt på porslinstillverkningen, och den utbreddes snart till Europas öfriga länder.

*Rococostilens
uppkomst.*

Emellertid hade härmed de af den första renässansen upptagna motiven utbildats, så långt ske kunnat, i den en gång angifna riktningen, och en omkastning förbereddes. Man började å nyo rikta sin uppmärksamhet på naturen och det naturenliga, hvars talan fördes af snillrike både författare och konstnärer, och för hvars tillgodogörande äfven inom industrien stämmor höjde sig. Men man var dock för ovan att ge akt på naturen för att rätt kunna förstå att tillämpa de nya idéerna, och under sådana omständigheter sökte man och ansåg man sig finna det naturliga och naturenliga på ett annat håll, nämligen inom antiken. Hågen för antikstudier hade visserligen aldrig fullkomligt legat nere, men den vaknade vid denna tid till nytt lif, främst genom upptäckten (1748) af de genom vulkaniska utbrott förstörda romerska städerna Pompeji och Herculanium samt de under gräfningarna derstädes gjorda fynd, men äfven genom en mängd vetenskapliga detaljarbeten, som vid denna tid på olika håll framstodo. Dessa studier blefvo ej utan verkan på konstindustrien, t. ex. i England, der det fina af Wedgwood, till en del efter ritningar af bildhuggaren *Flaxman*, utförda stengodset med sina efterbildningar af antika former och prydnadsmotiv just är ett af de första uttrycken af denna anda. Ungefär samtidigt utbredde sig en genomgående smak för kinesisk formgifning och dekoration, hvilken yttrade sig inom åtskilliga konstslöjdens grenar (exempelvis de lackerade möblerna), och tjänade som ett slags förmedlande element mellan den äldre stilens fantastiska, rörliga former och de nyupptäckta antikernas raka och stela linier. I Frankrike alstrade likaledes förbindelsen af antika hufvudformer med de traditionela prydnadsmotiven och dekorationssättet, på konstslöjdens område den täcka, eleganta och i våra dagars Frankrike så omtyckta stil, som af fransmännen kallas *Ludvig den XVI:s* och hvilken snart utbreddes till andra europeiska länder, äfven till Sverige. Den blinda och tanklösa efterhärmmningen af de antika formerna tilltog emellertid efter hand,

i det hela ofördelaktigt inverkan på konstslöjdens karakter och alstringskraft, och då med franska revolutionens utbrott de gamla stiltraditionerna alldeles försvunno, och antikhärmingen fann ett starkt stöd i det allmänna tänkesättet — den nya franska republiken rörde sig afsigtligt och medvetet i antika former — uppstodo efter hvarandra direktoriets, konsulatets och kejsardömet ofruktbara stilarter, med sina stela, raka former, sina påsatta, magra prydnader, sitt förbiseende af råämnets egenheter, sin oförmåga af hvarje kraftig färgverkan.

*Konstindustriens
sjunkande.*

De stora politiska och sociala hvälfningarna under 1700-talets sista och vårt århundrades första period hade, oberäknadt stilsförändringarna, betydligt inverkat på konstslöjdens allmänna ställning. Genom omstörtningen af de bestående egendomsförhållandena och de privilegierade klassernas fall hade den franska konstindustrien förlorat sina förnämsta kunder, sitt hufvudsakliga afsättningsområde. Den medelklass, som i stället kom till magten hade andra vanor, andra behof och fordringar. De ständiga krigen inverkade härjemte förlamande på den industriella verksamheten. Den konstnärliga uppfinningsförmågan, för hvilken den öfverdrifna antikhärmingen dessutom ej varit någon helsosam skola, kunde här ej längre finna någon tillfredsställande användning, utan vände sig hellre åt den bildande konsten. Skråtvånget, som hittills nödtorftigt sammanhållit arbetarne inom samma yrke och dragit försorg om åtminstone de tekniska traditionernas vidmagthållande, upphörde efter hand alldeles eller åtminstone minskades. Härtill kom slutligen det intresse, med hvilket man vände sina blickar mot maskinarbetet, då visserligen ännu föga utveckladt, men egnadt att ingifva de bästa förhoppningar, förhoppningar, som på vissa områden i en ej anad grad besannats, medan det deremot med afseende på konstens tillämpning inom industrien ännu lemna mycket öfrigt att önska. Det är ej underligt, om, under inflytelsen af alla dessa samverkande omständigheter,

hvilka i större eller mindre grad göra sig gällande öfver hela Europa, gamla traditioner afbrytas, gamla arbetssätt glömmas. En förfallets och osäkerhetens tid inträder för konstslöjden, osäker både med afseende på utföringssätt och formgifning, en tid, hvarunder man vacklar mellan inflytelser från olika håll, mellan den gamla rococo-stilen och en modern naturefterhärming, stundom med hågkomster från antiken, från gotiken eller från renässansen. Det var endast på några af de mest framstående konstörerna, t. ex. i Paris, som arbetsskickligheten höll sig uppe. Man insåg mer eller mindre klart behovet af en förändring, men hade ännu ej funnit medlen för åstadkommande af något bättre. Det torde öfver hufvud kunna sägas, att hela denna period förnämligast karakteriseras af en sträfvan att möjliggöra *vetenskapens* tillämpning på industrien hufvudsakligen genom maskinarbetet, och man har blott en aning om att äfven *konsten* kan ha en uppgift att fylla i samma afseende.

Under dessa omständigheter öppnades år 1851 i London den första verdensutställningen, hvilken särskildt ur konstindustriell synpunkt kan kallas epokgörande. England fick här tillfälle att jemföra sin konstindustriella produktion med hvad man på andra håll, särskildt i Frankrike, kunde åstadkomma, och jemförelsen utföll ingalunda till den britiska industriens fördel. England fann, att det på alla områden, der konst och smak borde utöfva en bestämmande inverkan, var skäligen underlägset, men det insåg tillika, att kraftiga åtgärder behöfde och borde vidtagas för att afhjelpa dessa brister.

Den allmänna meningen fann ett uttryck i regeringskommisariernas s. k. tilläggsrapport angående utställningen, hvori på ett kraftigt och öfvertygande sätt framhölls nödvändigheten af en mera omfattande och systematisk, vetenskaplig och konstnärlig undervisning för de yrkesidkande klasserna. Betänkandet fann hos regeringen ett villigt öra. Redan i Februari följande

Verdensutställningen i London 1851.

England.

år (1852) upprättades en särskild regeringsafdelning för tillämpad konst (*Department of practical art*), lydande under handelsministeriet, och samma år öppnades dels ett litet konstindustrielt museum i Marlborough-house, dels en elementär ritskola (*Elementary school of design*) i Westminster i London. Genom ett regeringsbeslut utvidgades redan år 1853 den nämnda afdelningen till ett departement för vetenskap och konst (*Department of science and art*). hvilket något senare (1856) skildes från handelsministeriet och förlades under regeringsafdelningen för undervisningsärenden. Året derpå öppnades (den 22 Juni 1857), i en ny lokal i *South-Kensington* det under tiden betydligt utvidgade konstindustrimuseet, denna verldsberömda förebild för de talrika nyskapade konstindustrimuseerna i Europa.

South-Kensington museum i London.

Man utgick vid alla dessa sträfvanden från den utan tvifvel riktiga grundsatsen, att det vid konstindustriens främjande kommer an på två saker, den ena, att hos allmänheten väcka skönhetssinnet och utbilda smaken, den andra att dana duglige konstnärer och arbetare för industrien, och för vinnande af det uppställda målet tänkte man sig tre olika slag af medel, nämligen 1) upprättande af elementära ritskolor, genom hvilka konstens element kunna göras till en beståndsdel af den allmänna bildningen; 2) utbildande af duglige lärare och upprättande af konstskolor, i hvilka dessa finna användning; 3) upprättande af offentliga museer för industriell konst, i hvilka den stora allmänhetens skönhetssinne kan utvecklas, och der hvar och en har tillfälle att öfva sitt öga och bilda sin smak. Att här skildra det omfattande och i väsentlig mån på lokal och kommunal medverkan grundade system, genom hvilket de två första slagen af medel framkallats och hållas i verksamhet, anse Komiterade ligga utom området för sin närvarande uppgift. Blott i förbigående må nämnas, att undervisning i konstens element eller praktiska tillämpning enligt Departementets år 1875 afgifna berättelse, utom

vid den stora centralundervisningsanstalten i London (*The national art training school*) i South-Kensington, meddelas vid 2,944 *Elementary day schools*, i det närmaste motsvarande våra folkskolor, i 776 aftonskolor (*Art night classes*) samt i 137 konstskolor (*Art schools*). Här torde hufvudsakligen böra tagas i betraktande den väldiga undervisningsmateriel, hvarigenom man sökt att ge den konstindustriela bildningen en fullt konkret grundval och karakter: samlingarna i South-Kensington. Museets kärna utgöres af en mindre konstindustriell mönstersamling, till hvilken grunden var lagd redan år 1846, och som hade till uppgift att upplysa lärjungarne vid en några år tidigare upprättad, men temligen lamt arbetande »Centralskola för mönstertecknare» om »formgifningens, ornamentikens och färgharmoniens principer». Af de sålunda samlade föremålen, i förening med de efter 1851 års verldsutställning inköpta, bildade man, såsom ofvan nämndes, år 1852 ett museum för ornamental konst, hvilket under de följande åren ansenligt förökades, dels genom förvärfvande af några större enskilda samlingar, dels genom inköp vid 1855 års verldsutställning. Museets ändamål var ursprungligen »att å verkliga föremål, särskildt sådana som äro afsedda för praktiskt bruk, visa ornamentets användning» och man uppställde härvid till en början den grundsatsen, att endast sådana föremål borde förvärfvas, som ännu ej vore representerade i hufvudstadens museer, som vore nya och tilldragande för allmänheten och af direkt nytta för de studerande. En grundsats, så tånjbar som denna, kunde dock ej länge vidhållas, och man insåg nödvändigheten af att som ögonmärke uppställa bildandet af en så vidt möjligt »fullständig och metodiskt anlagd samling», hvarvid man framför allt »borde ha uppmärksamheten fästad vid hvad England åstadkommit på den dekorativa konstens område». Genom gynsamma tillfällen till förvärf vidgades denna plan ytterligare, utan att dock samlingen i det hela förlorade karakteren af ett konstindustriellt museum. Med flyttning

gen till de nya rymliga lokalerna i South-Kensington inträffade dock i detta senare afseende en förändring, i det att med den ursprungliga samlingen efter hand förenats åtskilliga specialsamlingar, dels af en rent konstnärlig art, dels af praktiskt-vetenskaplig karakter.

Det egentliga konstindustriela museet i South-Kensington omfattar enligt stadgarna »föremål samlade ur synpunkten att belysa den dekorativa konstens historia, teori och praktiska tillämpning» och fördelade på följande 18 afdelningar:

1. Skulpterade arbeten i marmor och andra stenarter.
2. Mosaiker i sten eller glas.
3. Sniderier i ben, elfenben, sköldpadd o. d.
4. Träarbeten och möbler.
5. Metallarbeten.
6. Mynt och medaljer.
7. Vapen och rustningar.
8. Guld- och silfverarbeten.
9. Juvelerarearbeten.
10. Emaljer på metall.
11. Keramiska föremål.
12. Glasföremål.
13. Glasmålningar.
14. Läderarbeten.
15. Textila föremål och broderier.
16. Spetsar.
17. Musikinstrument.
18. Målningar i olja, vattenfärg m. m.

I närmaste förbindelse med konstsamlingarna står det utmärkta biblioteket, det rikaste i sitt slag i Europa, omfattande dels böcker som belysa konstens historia och praktiska tillämpning, dels teckningar, gravyrer, fotografier o. s. v. efter konstverk

och konstslöjdsföremål. Den lifliga förbindelsen med allmänheten uppehålls ej blott genom de dagliga förevisningarna, utan äfven genom de s. k. låneutställningarna och de vandrande utställningarna (*circulating exhibitions*). Museet utställer nämligen i sammanhang med sina samlingar enstaka föremål af mera framstående värde, hvilka af egarne för längre eller kortare tid utlånas, eller föranstaltar i särskilda lokaler specialutställningar af hela klasser af i vetenskapligt eller konstnärligt afseende intressanta föremål. Dessa blifva sedermera, med egarnes tillåtelse, på fotografisk eller annan väg, t. ex. genom galvanoplastik, gipsafgjutning o. s. v., afbildade och kunna på detta sätt ingå i det stora mönsterkapital, som ställes till industriidkarens eller konstnärens förfogande. Af en lika stor, om ej större betydelse äro de vandrande utställningarna. Vissa delar af samlingen, nämligen föremål ej behöfliga för centralmuseets utställning, reproduktioner, grupper af fotografier, gravyrer, teckningar, oljemålningar och aquareller, stå så att säga på resande fot och kunna under vissa vilkor rekvireras för utställningar i landsorterna. Museet eger för detta ändamål en rörlig utställningsmateriel af glasskåp, lådor, ramar o. d., hvilka i särskildt inredda jernvägsvagnar befordras till ort och ställe. Äfven utställningsmateriel till bevarande af inom orten upplånade föremål kan från museet erhållas till låns under utställningstiden.

Kort efter öppnandet af det nya engelska konstindustri-museet grundades på kontinenten tvenne nya museer, som, om de ock haft en öfvervägande kulturhistorisk karakter, likväl genom sina samlingars art och omfång ej varit utan betydelse för konstindustrien och framför allt haft förtjensten att hafva riktat uppmärksamheten åt detta håll. Dessa äro *det germaniska museet i Nürnberg* och *det bayerska nationalmuseet i München*. Det förra, stiftadt 1852 af Tysklands furstar och folk,

Tyskland.

Germaniska museet i Nürnberg.

Bayerska National-museet i München.

Tysklands forntid, samt särskildt att samla och bevara minnena af dess historia, konst eller konstslöjd och literatur. Det senare, grundadt 1855 af konung Maximilian II, hade ursprungligen till ändamål att samla och vårda minnen af det Wittelsbachska furstehuset, men utvidgades snart nog till ett historiskt museum för konungariket Bayern, likväl med den uttryckliga uppgiften att äfven verka i praktiskt syfte och liksom South-Kensington-museet i London lemna den moderna industrien en samling förebilder från alla kulturperioder. Museet, hvarom den åtföljande reseberättelsen lemnar närmare underrättelser, eger en utomordentlig rikedom på konstindustriela alster ända från den gamla romartiden in till våra dagar. De betydelsefullaste föremålen blifva genom gipsafgjutning eller på annat sätt mångfaldigade och kunna sålunda i vida kretsar komma konstslöjden till godo. Museet lemnar en rik undervisningsmateriel åt stadens betydande konstindustriskola, hvilken år 1857 grundades af konstslöjdföreningen i München, år 1868 öfvertogs af staten samt år 1875 utvidgades och erhöll en ny organisation.

Verldsutställningarna 1855 och 1862.

Verldsutställningen i Paris 1855, den andra i ordningen, sammanföll till tiden med det då pågående orientaliska kriget, hvilket af naturliga skäl drog uppmärksamheten från de industriela frågorna. Först vid den tredje verldsutställningen i London 1862 vaknade dessa åter till lif, och det var denna gång Österrike, som följde det i England vid första verldsutställningen gifna föredömet. Professoren vid universitetet i Wien R. v. Eitelberger erhöi af d. v. ministerpresidenten erkehertig Rainer i uppdrag att afgifva en berättelse öfver Österrikes konst och konstindustri, jemförd med andra länders, samt att tillika inkomma med förslag rörande smakbildningens höjande i Österrike. Ett memorial kunde redan på hösten samma år (1862), öfverlemnas till kejsaren, och sedan åtskilliga förberedande undersökningar blifvit verkställda, framlades ett formligt förslag till

Österrikiska museet i Wien.

grundande af ett *Österrikiskt museum för konst och industri*. Förslaget gillades och den 7 Mars 1863 utfärdades kejsarlig befallning om upprättande af ett sådant museum, för hvilket en provisorisk lokal anvisades i f. d. kejsarliga Bollhuset. Den 31 i samma månad utnämndes erkehertig Rainer till det blifvande museets protektor och samma dag stadfästes de ännu gällande statuterna. Museet har enligt dessa till uppgift »att befordra den konstindustriela verksamheten och verka för den allmänna smakbildningens höjande genom att anskaffa de hjälpmedel, hvilka konst och vetenskap erbjuda industrien samt möjliggöra deras användning för det åsyftade ändamålet». Sedan ett tillräckligt antal föremål blifvit samlade, hufvudsakligen genom lån ur äldre samlingar, kunde museet redan den 31 Maj 1864 öppnas för allmänheten i den provisoriska lokalen. Denna visade sig emellertid snart så otillräcklig, att en nybyggnad måste beslutas, hvar till grunden lades 1868, och i November 1871 stod den nuvarande prydliga och ändamålsenliga museibygnaden färdig. De här inrymda samlingarna äro indelade i följande 24 klasser:

1. Flätverk.
2. Textil konst och efterbildningar deraf.
3. Lackerade arbeten.
4. Emaljer.
5. Mosaiker.
6. Glasmålning.
7. Målning.
8. Skrift, tryck, grafisk konst.
9. Bokband.
10. Läderarbeten.
11. Glaskärl och andra glasföremål.
12. Keramiska föremål.
13. Arbeten af trä.
14. Arbeten af horn, ben, elfenben, vax o. d.

15. Kärll, husgeråd, smärre skulpturarbeten i marmor, alabaster eller andra stenarter.
16. Arbeten i koppar, messing, zink, tenn.
17. Arbeten i jern.
18. Ur och klockor.
19. Arbeten i brons.
20. Guldsmedsarbeten.
21. Juvelerarearbeten.
22. Gravörarbeten.
23. Allmänna ornamentteckningar för utförande i relief.
24. Större skulpturarbeten.

Det bör emellertid anmärkas, att den angifna gruppindelningen, såsom äfven den bilagda reseberättelsen utvisar, af hänsyn till utrymmet ej alltid vid samlingarnas ordnande kunnat följas. Till dessa sluta sig för öfrigt såsom särskilda underafdelningar en samling gipsafgjutningar, ett rikhaltigt konsthistoriskt och konstindustrielt bibliotek samt en synnerligen dyrbar samling ornamentstick. Museet inrymmer härjemte en permanent utställning af moderna konstindustrialster, anordnar låneutställningar och vandrande utställningar samt söker att genom offentliga föredrag och utgifvandet af talrika literära arbeten, hvaribland en veckoskrift, sprida kännedomen om och väcka intresset för konstens tillämpning på industrien. Med museet äro förenade verkstäder för gipsafgjutning och fotografering, och i samband med det samma verkar sedan 1868 en högre konstindustriell läroanstalt, hittills inrymd i museibyggnaden, men innevarande år förflyttad till en särskild ny byggnad i den förras omedelbara närhet. Museet och skolan utgöra tillsammans medelpunkten för det system af konstindustriella fackskolor, som utbreder sig öfver hela riket, och som från museet förses med lärare och undervisningsmateriel. För organisationens och undervisningssystemets detaljer redogöres utförligt i den bifogade

reseberättelsen. Större konstindustrimuseer eller samlingar af konstindustriell karakter ha härjemte blifvit upprättade i *Salzburg* (se reseberättelsen) samt i *Prag*, *Brünn*, *Lemberg* och *Budapest*.

Den fjärde verdensutställningen i *Paris* 1867 blef ej heller utan inflytelse på den konstindustriella rörelsen. Ordningen kom denna gång till Preussen, der en enskild förening sjelfva utställningsåret väckte tanken på bildandet af ett konstindustrimuseum i *Berlin*, hvilket också följande år tillika med en konstindustriell skola öppnades i en förhyrd lokal. Samlingarna utgjordes dels af gåfvor och lån från enskilda personer, dels af åtskilliga å utställningen i *Paris* föregående år af staten inköpta föremål, hvilka tillika med en del ur andra statens samlingar öfverflyttade konst-saker deponerades i museet. Företaget gick emellertid blott sakta framåt, till dess dels staten, dels staden *Berlin* skänkte det en kraftigare medverkan. För museet bereddes 1873 en rymligare, ehuru blott provisorisk lokal i en af den gamla kongl. porslifsfabrikens byggnader, och de konstskatter, som efter upplösandet af den äldre kongl. konstkammaren hitflyttades, göra dess nuvarande samling till en af de rikaste i världen. Äfven med detta museum äro förenade en samling gipsafgjutningar och ett bibliotek, samt anstalter för gipsgjutning och fotografiering. Moderna konstalster kunna på vissa vilkor utställas, liksom äfven s. k. vandrande utställningar ingå i museets program. En summa af 2,400,000 mark är anslagen till en ny byggnad. Rörande såväl museet som den dermed förenade skolan äfvensom de konstindustriella läroanstalterna och mönstersamlingarna i *Hannover* och *Kassel* hänvisas i öfrigt till den åtföljande reseberättelsen.

Ett annat museum, hvilket synes komma att blifva af stor betydelse, och som jemväl leder sitt ursprung från tiden efter 1867 års verdensutställning, är det *bayerska slöjdmuseet i Nürnberg*. Fråga om dess upprättande väcktes 1868 och följande år

Verldsutställningen i Paris 1867.

Berlin.

*Hannover,
Kassel.*

Nürnberg.

beslöts vid ett sammanträde af deputerade från nästan alla Bayerns städer, att planen skulle sättas i verkställighet, dock först sedan ett grundkapital af 500,000 gulden blifvit anskaffadt. Härmed dröjde till i Juni 1871, då genom frikostiga bidrag af enskilda personer, af staden Nürnberg, dess slöjdförening och några andra korporationer samt ett mindre tillskott från statens sida den bestämda summan var åstadkommen. År 1872 började det nya museet sin verksamhet i Nürnberg uti slöjdföreningens lokal, och två år senare kunde det flytta in i en egen för ändamålet lämpad äldre byggnad, som dock redan blifvit otillräcklig, så att statsanslag beviljats till en ny. Samlingarna äro ordnade i tre hufvudafdelningar: den konstindustriela mönstersamlingen, samlingen af förebilder, d. v. s. plancher och gipser, samt maskinafdelningen. Den första är fördelad i 12 grupper:

1. Textila arbeten.
2. Efterbildningar af textila arbeten.
3. Arbeten i läder, papp och papper.
4. Skrift, tryck, grafisk konst.
5. Dekorativ målning.
6. Smärre arbeten i horn, elfenben, sten, sköldpadd, perlemor o. d.
7. Arbeten af glas.
8. Keramiska arbeten.
9. Arbeten i sten och efterbildningar häraf.
10. Arbeten i metall.
11. Arbeten i trä.
12. Kostymer och kostymtillbehör.

Jemte samlingarna finnas ett fackbibliotek och en byrå för meddelande af upplysningar och råd i industriela angelägenheter. Museet verkar härjemte genom utgifvande af en egen tidskrift, genom anordnande af föredrag och tillfälliga utställnin-

gar m. m. — I Nürnberg finnes äfven en konstindustriell läroanstalt, den äldsta i Tyskland, daterande sig på visst sätt från 1600-talet, men ej arbetande i direkt förbindelse med museet. (Se för öfrigt den bifogade reseberättelsen.)

Till anläggande af ett konstindustrimuseum i *Hamburg* väcktes de första förslagen äfven efter 1867 års verdensutställning, men det sedermera utbrytande fransk-tyska kriget hindrade planens utförande. Först efter utställningen i Wien 1873 bragtes frågan å nyo å bane af en enskild förening, och med understöd af staden kunde det nya i förbindelse med en slöjdskola stående museet öppnas 1874. Det har innevarande år helt och hållet öfvertagits af staden och erhållit en ny och ändamålsenlig lokal. Närmare upplysningar meddelas i den bifogade reseberättelsen.

Hamburg.

Från verdensutställningen i Wien 1873 utgick äfven den rörelse, som kallade till lif det lilla konstindustrimuseet i *Leipzig*. Äfven här var det en enskild förening, som först upptog frågan. Ett program framlades i Februari 1874 och på hösten öppnades museet i en förhyrd lokal. I samlingen ingår staden Leipzigs skatt af dyrbarheter, äfvensom det lyckats museet att förvärfa en synnerligen rik och dyrbar samling äldre ornamentgravyrer. I förening med museet står jemväl en byrå för rådfrågningar, och man har med hela museets verksamhet företrädesvis åsyftat att tillgodose de för staden viktiga industrigrenarnas, boktryckeriets, bokbinderiets o. s. v. behof. Museet underhålles genom bidrag af staten, staden och enskilde. I sammanhang med dess upprättande har stadens gamla konstakademi öfvergått till en konstindustriell läroanstalt.

Verldsutställningen i Wien 1873.
Leipzig.

Ett år senare än Leipzig erhöll Sachsens hufvudstad *Dresden* sitt konstindustrimuseum. Sommaren 1875 anordnades en storartad låneutställning, och i sammanhang härmed beslöts upprättandet af en permanent mönstersamling, hvarjemte en äldre läroanstalt samtidigt utvidgades till en konstindustriell skola.

Dresden.

Samlingarna äro ännu små, men väl valda och väl uppställda, samt afse till en början blott fyllandet af de närmaste praktiska behofven. (Se reseberättelsen.)

Öfriga tyska
städer.

Utom i de nämnda tyska och österrikiska städerna finnas äfven på andra håll konstindustrimuseer eller dermed likartade samlingar. Så framför allt i *Stuttgart*, der en s. k. »Centralstelle für Gewerbe und Handel» upprättades redan år 1848, närmast efter belgiskt mönster, samt år 1850 ett »Württembergisches Musterlager», men dess samlingar ha dock en öfvervägande allmänt teknisk karakter och omfatta hufvudsakligen nyare alster. Äfven i *Karlsruhe* finnes ett konstindustrimuseum, och både i Frankfurt am Main och Köln ha förberedande åtgärder i form af tillfälliga låneutställningar blifvit vidtagna för att äfven å dessa orter skapa liknande institutioner.

Ryssland.

Det är emellertid ej blott i England, Österrike och Tyskland, som man riktat sin uppmärksamhet på den viktiga frågan: konstindustriens och den allmänna smakens förädling. I *Ryssland* existera sedan några år tillbaka konstindustriella museer och undervisningsanstalter både i S. Petersburg och Moskva.

Italien.

Italien, rikt på konstindustriella skatter af alla slag, i kyrkor, stadshus, offentliga och enskilda palats, har icke dess mindre funnit sig föranlåtet att upprätta flere konstindustri-museer, såsom i Turin, i Florens och i Rom. Det eger härjemte åtskilliga konstindustriella läroanstalter, såsom i Venedig, i Bologna, i Florens. Till och med

Frankrike.

Frankrike, der den konstindustriella verksamheten sedan århundraden har fastare rötter än i något annat europeiskt land, har, af fruktan för den på de senare åren uppvuxna konkurrensen, funnit nödvändigt att följa den år 1851 begynnande rörelsen, och oaktadt landet eger konstindustriella fackskolor i olika riktningar samt i sina museer (Louvre-samlingen, Hotel de Cluny, Conservatoire des arts et des métiers, provinssamlingar m. m.) den största rikedom på konstslöjdsalster från förgångna århundraden,

har dock regeringen i Mars detta år tillsatt en komité för att afgifva förslag rörande upprättandet af ett museum för dekorativ konst. Frågan har hittills väsentligen hållits uppe af en enskild förening »L'union centrale», som dels föranstaltat flere tillfälliga större utställningar, dels lagt grunden till en permanent samling och ett bibliotek.

Äfven i våra närmaste grannländer har frågan om konst-^{Norge, Danmark, Finland.}industrimuseer blifvit bragt å bane. Från enskilda personer i *Kristiania* utgick i Mars förlidet år en inbjudning till upprättande af ett konstindustri-museum, hvilket också sedermera, om ock efter en anspråkslös måttstock, kommit till stånd, och som jemte ett bibliotek omfattar en samling för norsk husslöjd, en allmän konstindustri-historisk samling och en mönstersamling af företrädesvis moderna alster. I *Danmark* ha förberedande åtgärder vidtagits för skapande af ett konstindustri-museum, och äfven i *Finland* är man betänkt på upprättande af ett Ateneum, som bland annat skall inrymma en konstindustriell samling och skola.

Denna sträfvan att genom konstindustrimuseer och undervisningsanstalter främja konstens tillämpning på industrien och verka för utbredande af en förädlad smak, hvilken på ett så kraftigt sätt uppenbarar sig inom hela den europeiska bildningens område — ja äfven Amerika och Australien ha sin andel deri — utgör likväl icke, så egendomlig för vår tid den kan synas, uttrycket af något först nu framträdande behof.* Behofvet har funnits till äfven under föregående perioder, men då blifvit tillgodosedt genom andra medel. Äfven då funnos ställen, der de förnämsta alstren af en närmare eller fjärmare tids konstslöjd funnos samlade och tillgängliga. Sådana voro t. ex. kyrkorna med deras skatter af rikt sömmade dukar, fanor och skrudar, af dyrbara kärl och redskap i ädla metaller, i brons och messing,

De konstindustriella sträfvandenas resultat.

* Jfr *J. Lessing*: Das Kunstgewerbe auf der Wiener Weltausstellung 1873, s. 233.

af träskulptur och glasmålningar, sådana städernas rådhus och gillestugor eller handtverksskrånas samlingsrum, der dyrbara bordskärl, karakteristiska möbler och prydnadsföremål ofta i stor mängd voro att skåda. Men kyrkornas skatter ha nu försvunnit eller minskats, rådhusen äro blott embetslokaler, gillen och skrán ha blifvit upplösta. Det är behovet att ersätta det förlorade, att å nyo gifva uppfinningsförmågan medel att stärka sig, som i grunden framkallat hela den nya rörelsen. Att uttala sig beträffande denna rörelses resultat i allmänt konstnärligt hänseende eller dess förmåga att framkalla en för vår tid egendomlig konststil, torde ännu vara för tidigt, då ej stort mer än ett fjerdedels sekel förgått, sedan det första konstindustrimuseet skapades. I ekonomiskt afseende kunna deremot bestämda verkningar för de olika länderna uppvisas. I England, der, såsom ofvan visades, konstindustriela läroanstalter varit i verksamhet sedan 1852, och der undervisning i de under departementet för vetenskap och konst stående skolor år 1875 meddelades åt 515,424 personer, medan South-Kensington-museet besöktes af 830,212 och dess bibliotek rådfrågades af 21,922 personer, märktes redan vid 1862 års verldsutställning en betydlig förändring till det bättre i den inhemska konstindustriens alster. Vid 1867 års utställning i Paris utmärkte sig den engelska glasfabrikationen och keramiska industrien, vissa grenar af metallarbetet samt tillverkningen af mattor och dukar för sin konstnärliga hållning, hvarjemte nästan alla industrigrenar i en framstående grad visade sig ega förtjensten af ett i tekniskt afseende fullgodt arbete. I Wien 1873 kunde Englands utställning af en fackman* erhålla det omdömet, att »England, fordom den sista, nu stält sig bland de främsta staterna på konstindustriens område, att det i många grenar med framgång uthärdar konkurrensen

I England.

* *I. Falke* i »Das Kunstgewerbe auf der Wiener Weltausstellung».

med Frankrike, och att dess egen smak i sjelfva verket under de sista tjugo åren blifvit omdanad». Särskildt framhölls äfven här glas- och fajansindustrien, vissa arter af smiden i medeltidsstil, fabrikationen af mattor och dukar. Äfven på verldsutställningen i Filadelfia förlidet år intog England en synnerligen framstående plats. Samtidigt har utförelsen af hithörande alster ökats i betydlig grad, t. ex. af väfnader, der den mer än fördubblats, af glas, der den tredubblats.

Äfven af Österrikes sträfvan för konstindustriens höjande visade sig på verldsutställningen i Paris 1867 de bästa resultat. Det intog der den utan all jemförelse främsta platsen bland tysktalande länder. Särskildt utmärkte sig de finare läderarbetena, den i Österrike, särdeles i Böhmen, högst betydande glasfabrikationen, bronsarbeten och praktväfnader. Ännu bestämdare framstod denna öfverlägsenhet på Wiener-utställningen 1873, der man, vid sidan af åtskilligt gammalt och slentrianmässigt, tydligen kunde urskilja den nya, till renässansen sig närmast anslutande riktning, som företrädesvis hyllas af de konstindustriela läroanstalterna, och hvilken på det fördelaktigaste uppenbarade sig i glasfabrikationens alster, i silfver-, emalj- och bronsarbeten, i smidjersornament, i finare lädervaror och bokbinderier, i möbeltillverkningen och praktväfnaderna. J. Lessing, direktör vid konstindustrimuseet i Berlin, yttrar med anledning häraf i sin förut nämnda skrift »Das Kunstgewerbe auf der Wiener Weltausstellung»: »Ledde af väl utbildade konstnärliga krafter, ha duglige fabrikanter under de sista tio åren på ett anmärkningsvärdt sätt höjt sina tillverkningar i fråga om form och färg såväl som teknik» och vidare, »det österrikiska museets inflytande är omisskänligt i afseende på dessa konstformer, hvilka, oberoende af den franska moderiktningen, sluta sig till de bästa gamla förebilder». Vid en år 1875 i Wien föranstaltad utställning af arbeten från samtliga de österrikiska konstindustriela fackskolorna utmärkte

I Österrike.

sig de utställda ritningarna och modellerna genom helgjutenhet och gemensamhet i stiluppfattning, och vid den storartade specialutställning för tysk konst och konstindustri, som förlidet år var anordnad i München, den första af detta slag, häfdade den österrikska konstindustrien fortfarande sin öfverlägsenhet. En betecknande omständighet är det äfven, att s. k. galanterivaror utgöra en af de förnämsta exportartiklarna från de österrikiska kronländerna.

Tyska riket.

De för konstindustriens främjande afsedda anstalterna i det tyska kejsardömet äro i allmänhet af yngre datum; de flesta räkna blott några få års tillvaro och det är därför vanskligare att af deras verksamhet påvisa några bestämda resultat. På 1867 års verldsutställning framstod den tyska konstindustrien ingalunda fördelaktigt. Ännu 1873 kunde det på utställningen i Wien, åtminstone af den flyktige betraktaren, allvarsamt sättas i fråga, huruvida ej den tyska konstindustrien åter hade lidit ett nederlag. »Man saknar», säger J. Falke, i sitt ofvan anförda arbete, »klarhet, bestämd ledning, goda förebilder, som rena smaken och bilda ögat, man saknar på hela området allvar, gemensamhet och beslutsamhet i sträfvandena». Dock gjorde sig redan här på vissa områden, såsom inom möbeltillverkningen, guld- och silfverarbetet ansatser till något bättre gällande; och i ännu högre grad var detta fallet vid den omtalade utställningen i München, der i synnerhet möbeltillverkningen och bostadsdekorationen, men äfven andra industrigrenar, såsom de finare metallarbetena, visade sig stå ganska högt, och detta i synnerhet i rikets sydligare delar, konstslöjdens gamla hemorter, der äfven de konstindustriela läroanstalterna längst varit verksamma.

II.

Konstindustriela samlingar, öfver hvilka staten kan förfoga.

Redan uti omfånget och beskaffenheten af denna sträfvan att främja konstens tillämpning på industrien, hvilken sedan omkring tjugufem år tillbaka kraftigt framträder i nästan alla Europas länder, ett föremål för regeringars, kommuners, förenings- och enskildes omtanke och intresse, ligger en maning att följa det gifna föredömet. Behovvet häraf har också länge varit inom vårt land erkänt, och detta erkännande har på flere sätt funnit sitt uttryck. I Eders Kongl. Maj:ts nådiga stadga af den 31 Dec. 1868 angående vården och förvaltningen af de i Nationalmuseum förvarade konstsamlingar, finnes bestämdt, att i dessa skall ingå jemväl en samling konstindustriföremål: keramiska och toreutiska arbeten, mosaiker, emaljer, lackeringar m. m., men denna del af museum har dels af brist på nödiga anslag, dels i följd af otillräckligt utrymme ej kunnat erhålla någon behofvet motsvarande utveckling. Svenska Slöjdföreningen lade på hösten 1872 grunden till ett konstindustrielt museum, hvars sträfvanden vid förnyade tillfällen rönt prof på Eders Kongl. Maj:ts och Riksdagens erkännande, men den verksamhet det är i stånd att utveckla, är dock af allt för ringa omfång för att kunna anses tillfyllestgörande. Tanken på upprättandet af ett konstindustrielt

*Behovvet af ett
konstindustri-
museum.*

museum torde ej heller hafva varit främmande för konung Carl XV, då han genom testamente öfverlät sina rika och dyrbara samlingar af konstslöjdsalster till svenska staten; och det var säkerligen i afsigt att underlätta upprättandet af en offentlig, ordnad och systematisk samling, som grefve Axel Bielke till Nationalmuseum testamenterade det stora antal värdefulla och sällsynta konstslöjdsföremål, som efter hans detta år timade frånfälle blifvit statens egendom. Den af ett antal enskilda personer föranstaltade, af Eders Kongl. Maj:t understödda och med intresse både från industriidkares, konstvänners och den stora allmänhetens sida omfattade låneutställningen i H. K. H. Arffurstens palats, hvilken afslutades innevarande år, hade, såsom ofvan blifvit antydt, bland annat till uppgift, att bibringa allmänheten en påtaglig föreställning angående vigten och betydelsen af ett museum för konstindustri; och hvad slutligen gagnet och behovet af en konstindustriell *skol-bildning* beträffar, har detta blifvit framställt i ett af särskilda komiterade den 11 Nov. 1875 afgifvet underdånigt betänkande och förslag angående Slöjdskolan i Stockholm, der upprättandet af en högre konstindustriell läroanstalt i förening med nämnda skola föreslås och motiveras.

De närmare skäl, som i öfrigt tala för anläggandet af ett museum för konstindustri och slöjd, svårigheten för Sverige att utan de konstnärliga och vetenskapliga hjälpmedel, som ett sådant erbjuder, kunna uthärda konkurrensen med utlandet, nödvändigheten för industriidkare, mönstertecknare och arbetare att ega tillgång till goda förebilder vid utförandet af nya och sjelfständiga arbeten, behovet af att förädla allmänhetens smak och leda dess omdöme i hithörande frågor, omöjligheten slutligen för en enskild förening att se dessa mångfaldiga och vidtomfattande behof till godo ha på ett öfvertygande sätt blifvit framställda i de ofvan anförda underdåniga skrivelserna från Svenska Slöjdföreningen och från Komitén för den tillfälliga låneutställningen i

hufvudstaden, hvarför Komiterade anse sig i fråga härom kunna hänvisa till dessa, för hvilkas hufvudsakliga innehåll blifvit redogjort i inledningen till föreliggande betänkande. Här må ytterligare blott framhållas, hurusom ganska många för vårt land nödvändiga och naturliga industrigrenar kunna och böra draga fördel af den hjälp ett väl ordnad museum kan erbjuda. Sådana äro t. ex. guld- och silfverarbetet, det finare metallgjuteriet och jernsmidet, vidare stenhuggerierna, porfyr- och marmorverken, möbelindustrien, tyg- och tapettrycket, de finare väfverierna, bokbindarens och portföljmakarens yrken, porslins-, fajans- och glasfabrikationen, samt slutligen den inhemska husslöjden, för hvilken lofvande förutsättningar på många håll finnas, såsom i fråga om tillverkningen af möbler, träsniderier, korgarbeten, vissa väfda, stickade eller knypplade arbeten m. m.

Genom att höja arbetsskickligheten inom dessa områden och på samma gång det konstnärliga värdet af de tillverkade produkterna, skulle utan tvifvel en god del af de summor, hvilka nu utgifvas för i utlandet förfärdigade prydnadsartiklar och lyxvaror, kunna komma vår inhemska industri till godo. För att visa, af hvad art dessa äro, samt att de i vårt land ega en ej obetydlig marknad, ha Komiterade slutligen ansett det ej vara utan intresse, att på grund af Kommersekollegii underdåniga berättelse angående Sveriges utrikes handel och sjöfart år 1875, meddela några uppgifter rörande värdet af sådana under nämnda år införda varor, vid hvilkas förfärdigande konstindustrien i mer eller mindre grad behöfver tagas i anspråk.

*Införseln af
konstindustri-
produkter.*

Siden- och halfsidenvaror	Kr. 3,144,915: —
Yllevaror:	
filtar och mattor	» 986,322: —
Bomullsvaror:	
gaz, halffinon, musslin m. m.	» 720,148: —
damast, dräll, mattväfnad	» 66,723: —

tryckta eller pressade.....	Kr. 2,676,345: —
Linne och hampvaror:	
batist, flor, kammarduk	» 1,097,634: —
mattväfnad	» 30,165: —
drällväfnad	» 171,867: —
Vaxade och lackerade väfnader:	
mattor	» 88,795: —
Rullgardiner	» 83,723: —
Konstgjorda blommor.....	» 230,294: —
Broderade arbeten.....	» 112,996: —
Spetsar m. m.	» 197,923: —
Snörmakarearbeten.....	» 462,545: —
Div. läderarbeten (ej sko- eller sadelmakare- arbeten)	» 71,789: —
Div. arbeten af ben, horn m. m.....	» 174,069: —
Div. svarfvarearbeten	» 74,430: —
Div. snickare- och stolmakarearbeten	» 268,067: —
Möbler med stoppning och öfverdrag	» 38,866: —
Div. slöjdvaror	» 259,540: —
Papperstapeter och border.....	» 334,947: —
Portföljer m. m.	» 248,198: —
Album	» 125,559: —
Div. papparbeten och bokpermar.....	» 190,655: —
Div. korgmakarearbeten	» 41,980: —
Sten, arbetad	» 47,804: —
Marmor, arbetad	» 49,899: —
Piphufvud	» 65,723: —
Gipsarbeten	» 21,972: —
Krukmakarearbeten	» 18,777: —
Porslin och fajans	» 317,889: —
Glas:	
ljuskronor, karaffiner, speglar.....	» 496,165: —

Alabaster, arbetad.....	Kr.	10,155: —
Juveler, infattade	»	22,400: —
Div. gjutjernsvaror:		
eldställ, paraplyställ, basreliefer, ljusstakar m. m.....	»	26,762: —
Bleckslagarearbeten, lackerade	»	139,620: —
Bijouterivaror af annat ämne än guld och silfver	»	243,108: —
Guldarbeten.....	»	155,023: —
Silfverarbeten.....	»	161,708: —
Förgyllda, försilfrade m. m. arbeten af sammansatta metaller	»	529,106: —
Väggur och studsare i foder af brons, metall, alabaster, trä m. m.	»	700,361: —
Solfjädrar	»	11,228: —
Etuier, dosor m. m.....	»	123,881: —
Leksaker.....	»	119,314: —
	Summa Kr.	15,159,390: —

Efter att sålunda hafva redogjort såväl för de hufvudsakliga åtgärder, hvilka i åtskilliga andra länder blifvit vidtagna för konstindustriens höjande, som för de skäl, hvilka äfven inom vårt land kunna tala för ett kraftigt ingripande från statens sida i denna viktiga angelägenhet, öfvergå Komiterade till en framställning af de medel, som för det angifna ändamålets vinnande redan stå det allmänna till buds. Dessa medel äro i de länder, för hvilkas förhållanden i berörda hänseende blifvit redogjort, tvenne, nämligen konstindustriela skolor och konstindustriela museer. Såsom medelpunkt för de förra får vårt land, om det redan nämnda af särskilde komiterade afgifna underdåniga för-

*Befintliga medel
till konstindustriens
höjande.*

*Högre
konstindustriell
läroanstalt.*

*Tekniska afton-
och söndags-
skolor.*

Samlingar.

slag rörande slöjdskolan i Stockholm kommer till utförande, vid denna skola en högre konstindustriell undervisningsanstalt, hvilken, företrädesvis afsedd för personer af något mognare ålder och med anlag för konstindustriell verksamhet, i regeln torde erhålla sina lärjungar från de tekniska afton- och söndagsskolorna i riket, till hvilka Riksdagen redan beviljat nödigt understöd. Beträffande de samlingar, hvilka erfordras för grundandet af ett konstindustriellt museum, är vårt land lika lyckligt lottadt som de flesta andra. Svenska staten eger nämligen till sitt omedelbara förfogande en betydande rikedom på konstindustriella föremål af just det slag, som bäst lämpar sig att ingå i ett museum, hvilket skall hafva till uppgift att åskådliggöra konstens tillämpning på industrien under olika tider och i olika material. Dessa föremål skulle, sammanförda på ett ställe, bilda en samling fullt jemförlig med, ja i många fall öfverträffande hvad de flesta andra länder haft att från början för ändamålet tillgå. De utgöras dels af dem, som ingå i den af konung Carl XV till svenska staten testamenterade samlingen af konstslöjdsalster, dels af sådana, som f. n. tillhöra National-musei konstafdelning, häri inbegripen grefve A. Bielkes testamentariska gåfva, dels af enstaka andra statens tillhörigheter, som möjligen skulle kunna på längre eller kortare tid för ett konstindustriellt museum disponeras, dels slutligen af de samlingar, som Svenska Slöjdföreningen förklarar sig beredvillig att till ett blifvande statens museum öfverlåta. För att visa huru betydande dessa samlingar i sjelfva verket äro, ha Komiterade ansett det vara lämpligt att här meddela en öfversigt af deras hufvudsakliga innehåll.

Konung Carl XV:s samling.

Grunden härtill lades af konung Carl XV, medan han ännu var kronprins, genom inköp af en större, från Nürnberg härstam-

mande samling, som under den följande tiden betydligt tillökad, efter konungens år 1872 timade frånfälle öfverläts till svenska staten enligt testamente af följande ordalydelse:

»Härmed förklarar Jag Min yttersta vilja vara, att efter Min död ej mindre den konstsamling af porcellaine, glas, emalj m. m., som finnes upptagen uti en år 1871 i Wien tryckt katalog, jemte ett i nummerföljd dermed fortgående handskrifvet bihang, än ock den Mig tillhöriga samling dels af medeltids och orientaliska vapen, dels af Nordiska konstnärers taflor skola tillfalla Svenska Staten mot förbindelse att dessa samlingar, af hvilka den sistnämnda bör till National-Museum och vapensamlingen till Lifruskammaren förflyttas, för all framtid vårda och underhålla.» — — — — —

Stockholms slott den 3 Februari 1872.

CARL.

Sedan detta testamente blifvit delgifvet intendenten vid Nationalmuseum, och denne anhållit om föreskrift i fråga om sättet för samlingarnas mottagande för statens räkning samt deras förvarande, förordnades genom skrifvelse af den 12 April 1873, att de af konung Carl XV till svenska staten testamenterade samlingar skulle för statens räkning af nämnde intendent emottagas, på sätt i testamentet vore föreskrifvet och i enlighet med deruti åberopade förteckningar eller eljest i befintligt skick, samt att de konstföremål, hvilka funnes upptagna uti den i testamentet nämnda katalog med dertill hörande handskrifvet bihang, d. v. s. den konstindustriela delen af samlingarna, hvilka komme att ställas under intendentens inseende och vård, hufvudsakligen tills vidare måtte qvarblifva å sina dåvarande platser, ehuru smärre eller dyrbarare föremål kunde till Nationalmuseum omedelbart öfverflyttas, så vidt utrymme der kunde beredas, och

särskildt arbeten i guld och silfver, intill dess annorlunda kunde vara föreskrifvet, till förvarande emottagas i Statens Historiska Museum. Uti en senare skrifvelse af den 23 Maj 1873 under rättades intendenten, att Riksdagen bifallit Eders Kongl. Maj:ts framställning om anvisande af ett anslag af 20,000 kronor till mottagande och kompletterande af de testamenterade samlingarna; hvarpå, sedan dessas inventering blifvit afslutad samt de föreslagna kompletteringsinköpen verkställda, underdånig berättelse angående emottagandet af samlingarna den 14 Augusti 1873 till Eders Kongl. Maj:t afgafs af t. f. intendenten vid Nationalmuseum.

Den ofvan omtalade katalogen öfver de konstindustriela samlingarna upprättades sommaren 1870 på konung Carl XV:s särskilda uppdrag af vice-direktören vid Österrikiska museet för konst och industri Jacob Falke och är till trycket befordrad under titel: »Die Kunstsammlung seiner Majestät des Königs Karl's XV von Schweden und Norwegen zu Stockholm und Ulriksdal. Wien 1871» samt utgör VIII + 254 sidor stor oktav. Till de i den samma förtecknade konstsakerna komma ytterligare de föremål, som af konungen efter 1870 förvärfvades, och hvilka finnas förtecknade i det i testamentet omtalade handskrifna bihanget, aftryckt i Nationalmusei intendents ofvan nämnda underdåniga berättelse, samt slutligen några i samma berättelse omförmälda ur den afidne konungens dödsbo till samlingarnas kompletterande inköpta föremål. Härvid bör dock bemärkas, att äfven från den ursprungliga samlingen åtskilliga föremål blifvit afsöndrade och följaktligen saknats vid inventeringen, men att utredningsmännen i boet tillåtit att ett i värde motsvarande antal andra föremål finge till ersättning i samlingen upptagas. Enligt J. Falkes katalog upptager denna 2,200 nummer, utom senare tillkomna föremål, en summa som dock ej exakt uttrycker det verkliga antalet, enär mångenstädes, så-

som både i fråga om fajans, porslin och möbler hela serier af sammanhörande föremål, såsom serviser eller möbler blifvit upptagna under ett nummer. För samlingarnas nuvarande tillgångar med gjorda tillägg och förändringar redovisas utförligt uti den nedan införda öfversigtstabellen. För att ge ett begrepp om dessas konstnärliga värde och betydelse för konstindustrien meddelas här en öfversigt af innehållet i de olika afdelningarna, uppställd i enlighet med gruppindelningen i Falkes omnämnda katalog, och såsom allmänt resultat häraf framgår, att 1600-talets konstslöjd, företrädesvis den tyska och holländska, är rikt representerad; att äfven på föremål från 1700-talet tillgången är riklig, men deremot mindre från föregående eller efterföljande perioder.

I. Stengods och fajans (ogenomskinliga lerarbeten).

1. Stengods från nedre Rhentrakten.

Denna tillverkning, som af ålder bedrifvits i en del orter utefter nedre Rhen, från det nuvarande Nassau och fram till Nederländerna, nådde sin högsta blomstring under senare hälften af 1500-talet och början af följande århundrade, samt har här och der fortsatts till våra dagar. Hithörande föremål, hvilka såsom prydnadskärl fordom till en del ersatte porslinet och dessutom voro ytterst vanliga som dryckeskärl, äro till färgen hvita, ljusgrå, gråblå eller bruna, de vanligaste prydnadsfärgerna äro blått eller brunviolett. Som dekoration användes för öfrigt dels i den råa massan graverade, dels med stämpel i relief påtryckta ornament, rosetter, löfverk, figurframställningar efter samtida målare, vapensköldar, tänkespråk m. m. Samlingen eger 79 prof på dessa arbeten, de flesta dryckeskannor af olika form, storlek och dekorationssätt. Särskildt förtjena att framhållas de dyrbara hvita

krusen från staden *Siegburg* från sista delen af 1500-talet, med rik reliefornering af vapen och figurer, några s. k. »Sorgenkrüge», ljusgrå, med svarta, hvita och gula emaljprydnader, samt dryckeskannor med de andlige och världslige kurfurstarnes vapen eller med genrescener efter samtida konstnärers arbeten.

2. Stengods från Kreussen och andra tyska fabriker.

Under denna grupp äro sammanförda åtskilliga fabrikat af temligen olika beskaffenhet och ursprung. Främst märkas de från *Kreussen* nära Baireuth i Oberfranken härstammande dryckeskannorna och kärlen från 1600-talet, af en i allmänhet föga pryddlig form och en mörk svartbrun massa, men prydda med relieforneringar, vanligen emaljerade i de lifligaste färger och framställande dels Kristus och de tolf apostlarna, s. k. »Apostelkrüge», dels personifikationer af de sju planeterna, dels bröstbilder, dels slutligen jagststycken efter samtida konstnärers teckningar. Närmast dem komma fabriken från *Regensburg* af en liknande mörk massa, medan deremot några dryckeskannor från andra sydtyska fabriker, t. ex. *Nürnberg*, mera påminna om de nederhenska tillverkningarna. Till denna afdelning hänföras slutligen äfven några nyare arbeten af fint svart stengods, efterbildningar af den i förra århundradet mycket omtyckta engelska »basaltware». Afdelningen räknar 59 nummer.

3. Italiensk majolika.

Den italienska majolika-fabrikationen, så kallad efter ön Majorca (: Majolica), öfver hvilken konsten från morerna i Spanien antages hafva fortplantat sig till Italien, når sin blomstringstid under andra fjerdedelen af det sextonde århundradet,

hwarefter den så småningom förlorar i konstnärligt och tekniskt afseende. Den italienska majolikan får sitt hufvudsakliga värde genom dekorationen, hvilken utgöres dels af grotteskornament, dels af figurframställningar med mytologiskt eller genreartadt innehåll efter samtida framstående målares arbeten, i få, men starka och glänsande färger: gult, blått eller grönt mot hvit botten, de äldre och bättre fabrikaten med metallglans. Hufvudorterna för tillverkningen äro åtskilliga städer och orter i mellersta Italien, ehuru den samma åtminstone senare bedrefs äfven i andra delar af landet. Representerade i samlingen äro *Urbino-fabrikaten* efter 1540 med dekoration dels af mytologiska och historiska scener: Venus och Vulkanus, Icarifall, Alexander och Diogenes m. m., dels af genrestycken: musicerande och lustvandrande personer, dels af grotteskornament och heraldiska emblem. Arbeten finnas äfven från *Pesaro*, från *Neapel*, från *Nord-Italien* och från majolikans senaste period. Det största antalet föremål utgöres af tallrikar, dock finnas äfven några andra pjäser, såsom en synnerligen dyrbar s. k. pilgrimsflaska, kannor, apotekskärl m. m. Nummerantalet är 45.

4. Holländsk fajans.

Den holländska fajanstillverkningen omtalas redan på 1500-talet, men sin egentliga betydelse når den dock först under det följande århundradets midt och senare del, sedan holländarne börjat träda i liflig handelsförbindelse med det aflägsna österlandet, med Kina och Japan. Den äldre holländska fajansen utgör nämligen ett försök att, innan ännu porslinsleran var känd i Europa, i ett annat och gröfre material efterbilda det dyrköpta och eftersökta porslinet österifrån, hvars inflytande röjer sig i de holländska fabrikatens både form och dekorationssätt. Hufvudorten för denna tillverkning, som snart nådde ett betydande om-

fång, var *Delft*, der en tid ej mindre än 43 fabriker voro i verksamhet, men verkstäder och ugnar funnos äfven i andra städer, såsom Harlem, Utrecht, Amsterdam. De bättre holländska fajanserna utmärka sig genom det lätta och fina godset, den vackra glasyren och den ledigt och fritt hållna dekorationen, oftast i blått mot hvitt, framställande dels löfverk, ornament och figurer efter kinesiska och japanska mönster, dels bibliska eller genre- och landskaps-scener m. m. af inhemsk uppfinning. Rikast representerade äro i samlingen tillverkningarna från 1700-talets början, dernäst från 1600-talets slut. Här finnas bords- och dryckeskärl, såsom fat, skålar och tallrikar, kannor och muggar af olika dekoration, prydnadsföremål såsom väggtaflor med bibliska scener, landskap, sjöstycken eller porträtt, vidare blomställ, vaser och statyetter samt slutligen ej mindre än fyra kakelugnar. Nummerantalet utgör 65.

5. Tyska fajanser och diverse.

De första spåren till en tysk fajanstillverkning, hvars historia i öfrigt är mycket dunkel, finner man i *Nürnberg*, der medlemmar af familjen *Hirschvogel* tidigt utmärkte sig såsom skickliga fajansmaljörer. Konung Carl XV:s samling eger ett prof på dessa nu mycket sällsynta och eftersökta fabrikat, en stor dryckeskanna med reliefframställningar efter gravyrer af den berömde *Aldegrewer* († 1558), utförda i gult, grönt, blått och brunt. *Nürnberg* var äfven en af hufvudorterna för den berömda fabrikationen af kakel med relieffigurer, glaserade i olika färger, hvaraf samlingen eger ett par, ehuru obetydliga prof. Något senare finner man i Tyskland grofva efterbildningar af den italienska majolikan. Tvenne fat från 1600-talets början representera dessa tillverkningar. Mot århundradets slut synas holländska inflytelser ha gjort sig gällande. Från tiden omkring år 1700

förskrifva sig en hel mängd kannor och dryckeskärl från sydty-ska fabriker, det förut omtalade *Kreussen* vid Bayreuth, *Nürnberg* m. fl., hvilka till dekorationssättet mycket påminna om de holländska fajanserna, ehuru med i allmänhet blekare färger och en mera blåaktig glasyr. Till förevarande afdelning äro äfven hänförda några tidiga *engelska* fajanser efter holländska och kinesiska mönster. Vidare märkas här ett fat af den gamla *Rhodos-fajansen*, samt några små kannor af s. k. *terra sigillata*. Afdelningen räknar 59 nummer.

6. Svensk fajans.

Uppkomsten af en keramisk fabrikation i Sverige står i sammanhang med de rörelser till industriens och näringarnas främjande, som utmärka den första delen af frihetstiden. Den äldsta af de svenska fabrikerne, *Rörstrand*, leder sitt ursprung från 1726, då ett bolag bildades för att tillverka »porcellaine efter det delftiska,» d. v. s. fajans. Privilegier erhöll bolaget först 1729, och sedermera år efter år betydliga statsunderstöd i en eller annan form, men fabrikationen gick lamt, till dess ett nytt bolag bildades år 1753, efter hvilken tid fabriken varit i oafbruten verksamhet. Vid *Rörstrand* tillverkades under denna tid och inemot 1780-talet fajans i egentlig mening, till en början i enklare former efter holländska samt undantagsvis franska mönster, vanligen dekore-rade i blått eller blått och hvitt mot en blåaktig glasyr; senare, efter år 1760, blifva modellerna mera omvexlande, reliefprydna-der användas ofta och med smak, mönstren tagas från samtida franska fajanser, Strassburg och Marseille, och en mångfärgad dekoration kom i bruk, vanligen föreställande blommor, blad, frukter, insekter o. d. Den framgång *Rörstrands* tillverkning hade under denna senare period, föranledde år 1758 upprättandet af en ny fabrik vid det närbelägna *Marieberg*, hvilken var i verk-

samhet åren 1760-82, då den öfvergick i samma egares hand som Rörstrand. Äfven vid Marieberg tillverkades hufvudsakligen fajans och i det hela efter samma franska mönster som vid Rörstrand, med liknande relief-ornering och mångfärgad dekoration, ehuru äfven sachsiska förebilder hafva varit använda. Men härjemte fabricerades äfven äkta porslin af olika slag och efter franska mönster, ehuru ej i någon större myckenhet. Efter år 1782 aflöses så väl den gamla fajansen som det äkta porslinet af det s. k. flintporslinet eller den fina fajansen, en från England införd uppfinning, och de gamla mönstren försvinna. — Den svenska afdelningen af konung Carl XV:s samling är jemförelsevis svagt representerad. Af de äldsta Rörstrandstillverkningarna efter holländskt-kinesiska mönster finnas blott ett par prof, likaså af de i färger dekorerade, hvaribland en pryddlig soppskål. Det senare flintporslinet efter engelskt mönster och med dekoration i antik stil representeras af koppar i höggul färg med svarta ornament. Rikare är tillgången på Mariebergsfajanser: här finnas prof på både olika slag af föremål och dekorerings. Främst märkes en bordservis af 43 pjäser, soppterrin, fat, tallrikar m. m. efter gamla Strassburgmönster, presenterbrickor, fruktskålar, vaser, blomkrukor m. m. slutligen äro under denna afdelning upptagna, ehuru strängt taget ej hithörande, åtskilliga porslinsföremål af de gamla Mariebergstillverkningarna: kaffekoppar, krämkoppar, ett rikt utfördt skriftyg och en tedosa, den senare märklig såsom ett af de få dateerade svenska porslinsföremål från äldre tid, som äro bekanta: den bär årtalet 1781. Afdelningen räknar 104 nummer.

7. Kinesiska ogenomskinliga lerarbeten.

Under denna afdelning äro sammanförda en del keramiska alster, hvilka till sin beskaffenhet dels närma sig det europeiska stengodset, dels porslinet, blott skilda derifrån genom det tjockare mörka godset och den egendomliga glasyren. Till det förra slaget hör det s. k. *bucaro*-godset, hvarmed förstås ett fabrikat af en mer eller mindre rödbrun massa, vanligen utan glasyr, men stundom prydd med emaljerade ornament och figurer i lifliga färger. Samlingen eger åtskilliga prof på föremål af denna art, te-kannor, dryckesbägare, koppar, de senare invändigt glaserade, några med inskrifter. Till det senare slaget hänföres af Falke det s. k. *craquelée*-porslinet,* af en gråbrun färg, hvars hufvudsakliga dekoration utgöres af med konst i glasyren åstadkomna sprickor, hvilka äro tätt fördelade öfver hela föremålets yta och ge denna utseendet af ett slags mosaik. Samlingen förvarar ej mindre än 19 praktfulla och dyrbara prof på dessa egendomliga tillverkningar, af hvilka flere i förra århundradet erhållit en i och för sig ganska konstrik montering i förgyld brons, af franskt ursprung. Både större och mindre vaser, flaskor och skålar finnas. Till denna klass äro äfven hänförda tvenne ovanliga vaser med tjockt glasyröfverdrag, den ena mörkröd, den andra röd- och blåstrimmig. Här kunna slutligen nämnas några gamla och dyrbara skålar af tjockt, ogenomskinligt gods med öfverdrag af grågrön emalj (s. k. celadonfärg), hvori äro intryckta löfverk och andra ornament. Afdelningen räknar 35 nummer.

* Såsom sjelfva namnet gifver vid handen, hade dessa föremål rätteligen bort hänföras till nästföljande afdelning.

II. Porslin.

1. 2. Kinesiskt och japanskt porslin.

Tillverkningen af porslin går i Kina upp till en epok långt före vår tidsräknings början. Möjligt är, att detta kinesiska porslin varit känt redan af de klassiska folken, och säkra antydningar gifva vid handen, att enstaka föremål, åtminstone under medeltidens senare del, ingått i de kungliga och furstliga hofvens skattkamrar. Först på 1500-talet, efter upptäckten af sjövägen till Indien, börjar det dock mera regelbundet införas till Europa af portugisiska sjöfarande; sedan deras handelsvälde blifvit tillintetgjordt af holländarne, är det genom de senare, som införseln till Europa förmedlas; det kinesiska porslinet blir nu allmännare bekant samt inverkar ganska mycket på de europeiska fajanstillverkningarnas form och färg. Bruket af kinesiskt och japanskt porslin, hos oss vanligen kalladt ostindiskt, är i tilltagande under större delen af 1700-talet, då särskildt till vårt land hela skeppslaster årligen infördes med det ostindiska kompaniets fartyg. Sedermera har dock importen till Europa nästan upphört, i samma mån som den europeiska tillverkningen vunnit i omfång och konstnärligt värde.

Kinas och Japans äldre tillverkningar af detta slag ega i hög grad de för det äkta porslinet karakteristiska egenskaperna, genomskinlighet och hårdhet. Deras dekoration, som ej sällan på ett mönstergillt sätt löst den svåra uppgiften att utan enformighet fylla en viss gifven yta, hemtar sina motiv från de mest olika områden. Jemte figurmålningar med ämnen ur de båda folkens mytologi, historia och dagliga lif, förekomma landskap, blommor och frukter, djur och foglar samt vissa slag af ornament, allt i en egendomlig

uppfattning, utan perspektiv eller symmetrisk anordning, fritt dekorativt återgifvet i klara harmoniska färger, mot en med dem i tonen öfverensstämmande bakgrund. Såväl det kinesiska som det japanska porslinet, mellan hvilka en bestämd åtskilnad är svår att uppställa, ehuru det japanska i många afseenden är öfverlägset, plägar efter den förherskande dekorationsfärgen indelas i vissa grupper eller familjer: den blå, den rosafärgade, den gröna, den med chrysanthemum och pioner dekorerade o. s. v., alla, med undantag af den sällsyntare gröna, ganska rikt representerade. I synnerhet är detta fallet med den blå gruppen, inom hvilken märkas pjeser ända från 1400-talet samt flere stora och praktfulla vaser. Härjemte eger samlingen åtskilliga prof på mindre vanliga tillverkningar; så utom de redan nämnda craquelerade eller celadonfärgade föremålen, ej mindre än 8 stora dyrbara svartlackerade vaser med perlemorinläggning, ljusgröna vaser med knottrig yta och reliefprydnader, koppar af s. k. äggskalsporslin o. s. v.; slutligen en del i Kina på svensk beställning och efter svenska mönster utförda pjeser, t.ex. bålar med afbildningar af gamla svenska bankosedlar, föremål ur den gamla Gripsholmsservisen m. m. De båda afdelningarna räkna tillsammans 447 nummer.

3. Meissen-porslin.

Sachsen var det första land i Europa, der äkta porslin af samma slag som det kinesiska tillverkades, och äran af uppfinningen tillhör kemikern eller rättare alkemisten *Johan Fredrik Böttger*, som genom en tillfällighet lyckades att få reda på ett lager af den lera, kaolin, som utgör det äkta porslinets hufvudbeståndsdel. Detta skedde år 1709, men redan förut hade det lyckats honom att framställa ett egendomligt rödbrunt fabrikat, nära liknande det kinesiska stengodset och vanligen kalladt rödt

porslin eller Böttgers försöksporslin. Af dessa intressanta tillverkningar eger samlingen både dekorerade och odecorerade prof; likaså af det äldsta egentliga porslinet. När tillverkningen snart härefter började att i *Meissen* bedrivas fabriksmässigt, ehuru uppfinningen så länge som möjligt hemlighölls, sökte man efterbilda den kinesiska decorationen. Senare utbyttes denna mot eller omvexlade med ornament i tidens stil, afbildningar af blommor, foglar, insekter o. d. eller kopior efter kände franske och nederländske målares taflor. Utom prydnads- och bordskärl, tillverkades der i stor myckenhet statyetter och grupper, eller ljusstakar, kronor, spegelramar o. d. med den vackraste relief-ornering. Samlingen förvarar prof på alla dessa olika dekorations-sätt, många af utmärkt beskaffenhet. Dock förskrifva sig äfven flere föremål från en senare period. Föremålens antal utgör 162.

4. Öfriga tyska, engelska, ryska, holländska och danska porsliner.

Huru stora försigtighetsmått man än sökte vidtaga för att bevara hemligheten af den för kurfurstlig räkning bedrifna porslinstillverkningen i Meissen, spred sig dock genom opålitlige arbetare kännedomen härom snart till andra håll, och det blef under 1700-talet ett allmänt bruk, att för nästan hvarje hof anlägga en privilegierad porslinsfabrik. Sålunda uppstodo efter hand fabrikerna i *Wien* (1720), i *Ansbach* i Franken, i *Höchst* vid Mainz, i *Berlin* (1743), i *Fürstenberg* i Braunschweig, i *Fulda* i Hessen, vid *Nymphenburg* nära München, vid *Ludwigsburg* i Württemberg, i *Gotha*, *Niederwiller* o. s. v., samtliga omedelbart eller medelbart utgångna från den sachsiska fabriken. Konung Carl XV:s samling eger prof på arbeten från alla dessa orter, bland hvilka Berlin och Fürstenberg, Nymphenburg och Ludwigsburg äro rikast representerade, både med serviser och de under 1700-talet så omtyckta statyetterna och grupperna. — Samtidigt spred sig sma-

ken för porlinstillverkning äfven till andra länder. Så till England, der efter hand uppstodo fabriker i *Chelsea* (omkring 1730) i *Derby* (1750), i *Worcester*, i *Burslem*, ryktbart genom de efter uppfinnaren Josiah Wedgwood (f. 1730) uppkallade fabrikaten, i *Nantgarw*, af hvilkas tillverkningar samlingen eger åtskilliga prof; särskildt må framhållas de dyrbara Wedgwood-fabrikaten i ljusblå s. k. jasperware med hvita reliefer. — Från fabriken i *Petersburg*, grundlagd på 1740-talet, härstamma flere praktfulla föremål, tillverkade under kejsarinnan Catharina II:s regeringstid. Slutligen eger samlingen åtskilliga alster af de holländska porslinsfabrikerna i *Amsterdam* och *Haag*, grundade på 1770-talet, samt af den kungliga fabriken i *Köpenhamn*, anlagd ungefär vid samma tid. Antalet föremål inom hela denna afdelning uppgår till 190.

5. Sèvres och andra franska porsliner.

I Frankrike hade man redan mot 1600-talets slut lyckats tillverka ett slags porslin af på kemisk väg sammansatta ämnen, det s. k. »porcellaine tendre», uti hvilket likväl intet af de för det äkta porslinet karakteristiska grundämnena, kaolin eller fältspat, ingick. En fabrik för tillverkning häraf upprättades i *S:t Cloud*, och efterföljdes af flere andra, såsom i *Chantilly*, af hvars tillverkningar prof finnas, i *Mennecy-Villeroy*, som lemnade mönstren för en del af det gamla Mariebergsporslinet, samt slutligen i *Vincennes*, hvilken omsider öfverflyttades till *Sèvres*, sedan den 1753 gjorts till kunglig fabrik. Här tillverkades nu det berömda och redan på den tiden högst dyrbara Sèvresporslinet, utmärkt både genom den på kemisk väg sammansatta, omsorgsfullt beredda massan, den präktiga glasyren, den vackra modelleringen, den konstnärliga målningen och förgyllningen. Sedan emellertid äfven i Frankrike kaolinlager blifvit upptäckta, började man ef-

ter år 1768 att tillverka jemväl naturligt äkta porslin af samma slag som det kinesiska och sachsiska, en fabrikation, som fortgick vid sidan af den äldre till början af innevarande århundrade, hvar-efter den länge varit den enda, som bedrifvits. Samlingen eger prof såväl på de gamla Vincennes-tillverkningarna, som på de äldre och yngre Sèvres-fabrikaten ända fram till våra dagar. Särskildt torde böra nämnas en stor och högst dyrbar bål, inuti helt förgylld, utanpå prydd med figurer i kinesisk stil, samt ett par koppar med rika förgyllningar och infattade perlor m. m. Antalet föremål utgör 41.

6. Porslin från okända fabriker.

Under denna afdelning äro sammanförda 38 nummer, till större delen statyetter och grupper, de flesta utförda i s. k. biscuit eller oglaserad porslinsmassa och sannolikt till en del af franskt ursprung.

III. Arbeten i glas.

Hithörande föremål äro delade i fem grupper: venetianska, tyska och böhmiska glas, speglar och glasmålningar. Den *venetianska* glastillverkningen går tillbaka långt in i medeltiden, men det är först i och med renässansen, som den antager sin egen- domliga och utmärkande karakter; förfallets tid inträder under början af 1700-talet, sedan de böhmiska glasen på världsmark- naden börjat undantränga Venedigs produkter. De gamla vene- tianska glasen utmärka sig genom sin ovanliga finhet och lätt- het, sina omvexlande och eleganta former, sin rika och egen- domliga dekoration, öfver hufvud genom den höga grad af konstfär- dighet, med hvilken man förstått att behandla den ännu ej stel- nade glasmassan; sådana dekorationssätt som slipning och gravyr

förekomma deremot sällan och hufvudsakligen under en senare tid. Samlingen eger ej få af dessa dyrbara alster: filigranglas, med genom massan löpande regelbundna nät eller spiraler af fina hvita trådar, isglas med en skroflig, isliknande yta, smärta pokaler med bandlika prydnader, krusade »à la pincette», fantastiska dryckeskärl i form af vapen, djur o. d., slutligen åtskilliga ljuskronor och ljusarmar. Denna grupp räknar 53 nummer.

Äfven den *tyska* glasfabrikationen är af hög ålder, men bibehåller vida längre än den venetianska sin medeltidskarakter. Egendomligt är öfver hufvud det mer eller mindre grönaktiga godset; som prydnader användes dels relief-ornering i form af knappar, bucklor, ränder, löfverk o. d., dels och oftast målning i emaljfärger. Formerna äro föga omvexlande; blomstringstiden infaller under senare hälften af 1500-talet och under 1600-talet. Samlingen förvarar många af de gamla cylindriska välkommorna, prydda med den tyska riksörnen och de olika riksständernas vapensköldar i emaljfärger eller med enskilda familjvapen o. d., de äldsta från 1500-talets senare del, några från 1600-talet daterade, vidare s. k. passglas, bägare och tumlare, hvaribland af den berömde *J. Schapers* († 1670) tillverkningar med målningar i svart; ett glas är till och med signeradt. Afdelningen omfattar 55 nummer.

Under den tredje afdelningen, *böhmiska* glas, äro upptagna ej blott sådana, som kunna antagas vara förfärdigade i Böhmen, utan äfven sådana, som äro utförda efter de böhmiska glasens mönster. Häribland befinna sig sålunda arbeten af både *nederländskt* och *svenskt* ursprung. I Böhmen uppblomstrade glasindustrien först på 1600-talet, men har med framgång fortsatts intill våra dagar. Det karakteristiska för de böhmiska glasen är det tunga, men genomskinliga godset samt dekoreringsmedelst gravyr, slipning eller etsning. Formerna, mindre eleganta och omvexlande än de venetianska, öfverträffa i båda dessa afseenden de tyska. I denna

afdelning märkes en mängd pokaler, remmare, vinglas o. d. med svenska vapensköldar, kungliga namnchiffer eller inskrifter, med tyska, engelska och holländska vapen, samt efter många olika modeller. Bland de 127 numren finnas äfven flere större och mindre ljuskronor.

Den fjerde afdelningen, *speglar*, räknar 26 nummer, arbeten af venetianskt, tyskt, böhmiskt och nederländskt ursprung, från 17:de och 18:de århundradet, med praktfulla ramar dels af glas, dels af trä med rika sniderier eller metallbeslag.

Den femte afdelningen, innehållande *målningar på glas*, lem-
nar prof såväl på det äldre medeltida förfaringssättet, då hvarje färg fordrade sin särskilda glasbit, och figurerna sålunda bildade ett slags mosaik, sammanhållen genom blyinfattningar, som på det yngre, då man lärt sig att med full säkerhet på en och samma glasskifva anbringa olika färger. Både det nederländska och tyska, härunder inbegripet det schweitziska, glasmåleriet är representeradt. De äldsta arbetena förskrifva sig från 1300-talet; från 1400-talet förekomma ganska många behandlingar af religiösa ämnen; men talrikast äro de sydtyska och schweitziska arbetena från en något senare tid, återgifvande både bibliska och världsliga ämnen, men framför allt vapensköldar med ornament, löfverk, inskrifter o. d. Afdelningen räknar 60 nummer, men då de flesta af dessa omfatta ett flertal, hufvudsakligen ur dekorativ synpunkt sammanförda smärre målningar, så uppgår hela antalet till något öfver 250.

IV. Emalj.

Af emaljarbetets båda hufvudgrupper, guldsmedsemaljen och målaremaljen, den inkrusterade eller målade, representeras den förra genom några få prof på s. k. *gropemalj* (émail champlevé) på koppar, nämligen ett par små kolonner från ett relikskrin, en

tafla med den heliga familjens flykt till Egypten samt ett par plattor med bilder af apostlarna Petrus och Paulus, samtliga troligen från 1100-talet och förfärdigade i nedre Rhentrakten, möjligen Köln. Rikare är deremot tillgången på arbeten inom den andra gruppen, *de målade emaljerna*. I Europa har denna konst-
art företrädesvis blomstrat i Frankrike, der staden *Limoges* redan under medeltiden var känd för sina emaljarbeten. Samlingen eger åtskilliga af dessa tillverkningar, utförda under 16:de och 17:de århundradet af flere, till en del namngifne konstnärer, såsom *Pierre Reymond*, *Jean Limousin* m. fl. Af öfriga europeiska arbeten märkas vidare en skål från 1500-talet, venetianskt arbete, åtskilliga yngre franska arbeten i en senare tids stil samt några tyska. Bland de temligen talrika liknande arbetena af kinesiskt och japanskt ursprung intages främsta rummet af ett bord och en tvättservis med blommor och foglar i brokiga färger mot hvit botten. Afdelningen räknar 72 föremål.

V. Arbeten i guld och silfver.

Inom denna afdelning är 1600-talets konsthandtverk rikast representeradt; närmast komma arbetena från följande århundrade, men äfven af 1500-talets sällsyntare alster förvarar samlingen några prof. Här ibland märkas i främsta rummet en kalk af förgylldt silfver med niellerade plattor på foten, norditalienskt arbete, samt en dryckeskanna af delvis förgylldt silfver, hvilken tillhört hertig Johan af Östergötland och antagligen är af svenskt ursprung. Från samma tid och antagligen äfven från vårt land torde likaledes förskrifva sig en dubbelbägare i form af en kvinnofigur, som i sina uppräclda händer håller ett på en axel roterande dryckeskärl. De svenska verkstädernas alster från de två följande århundradena äro ganska talrika: kannor, pokaler, bägare, bland de sistnämnda en med en afbildning af slaget vid

Lund, andra med prydnader af infattade mynt eller medaljer, vidare tvenne gamla skråpokaler, ljusstakar i olika stilarter, talrika prof på de i Sverige omtyckta filigransarbetena, slutligen åtskilliga allmogesmycken af svenskt eller norskt ursprung. Änn rikare äro de sydtyska konst-orterna Nürnberg och Augsburg m. fl. företrädda: kannor i drifvet och ciseleradt arbete, pokaler, hvaribland en s. k. ananaspokal, egentligen framställande en afbildning af piniekotten, Augsburgs stadsvapen, bägare af olika former, presenterbrickor m. m. finnas bland hithörande föremål, bland hvilka äfven märkas ett par arbeten i bergkristall, tvenne s. k. nautiluspokaler med kalk af snäckor, samt ett par prof på användandet af s. k. kall emalj. Uppmärksamhet förtjena äfven ett par statyetter af Gustaf II Adolf, den ena till häst och afsedd att användas som bordsprydnad eller dryckeskärl. För öfrigt finnas några genuesiska filigransarbeten samt ett mindre antal föremål af nederländsk, fransk, ungersk eller rysk tillverkning. Samlingen räknar för närvarande 166 nummer.

VI. Ur.

Ur såsom prydnader i rum kommo först under 1500-talet, sedan spiralfjädern blifvit uppfunnen, i allmännare bruk, och nästan samtidigt uppfunnos äfven fickuren. Från 1500-talet förskrifva sig ock de äldsta uren i samlingen, tyska arbeten, af hvilka ett bär årtalet 1587. De fristående uren erhöilo dels formen af små tornlika byggnader med pilasterställningar, kolonner, spiror och andra arkitektoniska prydnader, dels af runda eller fyrkantiga askar med horisontal visarskifva, och äro vanligen utförda i förgyld metall. Det är uren af den senare, i synnerhet under 1600-talet mycket vanliga formen, som hos oss kallas polska ur, ehuru de äfven tillverkades i Sverige. Samlingen eger ett exemplar, som är förfärdigadt i *Wilna* 1633. Senare, och efter det pen-

deln blifvit uppfunnen, egnar man större omsorg åt urfodren, som nu utföras i de mest omvexlande material. Ett i samlingen befinnligt pendelur har foder af elfenben med liknande konsol, och är prydt med allegoriska figurer och ornament samt bär Ludvig XIV:s namnchiffer och årtalet 1660. För öfrigt märkas arbeten jemväl från holländska, svenska och engelska verkstäder. Det äldsta fickuret, ett s. k. nürnbergers-ägg, aflångt, med boett af bergkristall, härrör från 1600-talets början. Härjemte finnas ur med boetter af brons, silfver, sköldpadd eller emalj. Afdelningen räknar 31 nummer.

VII. Arbeten i jern, koppar, brons, messing och tenn.

Afdelningen omfattar en mängd föremål af olika material, bestämmelse och tillverkningssätt. Såsom arbeten af mera själfständigt konstnärlig art må anföras några *reliefer* i jern, koppar och messing, drifna, pressade eller gjutna. Den äldsta, från 1500-talet, framställer drottning Elisabeth af England, en annan, af svenskt ursprung, Carl XI i slaget vid Lund. Af arbeten i *drifven koppar eller messing*: fat, skålar och kannor med bibliska, allegoriska eller ornamentala framställningar, af tyskt eller svenskt ursprung, från 17:de och 18:de århundradena, finnes ett ej obetydligt antal. Bland *gjutna arbeten* märkas en mängd ljuskronor och stakar af messing, de äldsta från 1500-talet och i allmänhet äfven dessa af tyskt ursprung, äfvensom en liten gryta af brons med prydliga ornament och plattysk inskrift, signerad *Hans Haberkamp 1539*. Afdelningens värderikaste del torde dock vara den betydliga samlingen af till större delen konstarbetade *tennföremål* af tyskt eller svenskt ursprung, i allmänhet härrörande från 1600-talet, sällsynt och dyrbar, enär tennkärl i en något senare tid mest värderades för sitt material och därför

ofta nedsmältes. Här finnes ett stort antal tallrikar med fina reliefprydnader och figurer: Kristus och apostlarna, Gustaf II Adolf och hans härförare, genreframställningar m. m., vidare dryckeskannor, pokaler och bågare, af hvilka många tillhört svenska handverksskrån, ljusstakar och kronor, träkärl med inläggningar eller beslag af tenn, och bland allt detta åtskilliga föremål ur de gamla kungliga serviserna på Gripsholms, Strömsholms och Svartsjö slott. Katalogen upptager 154 nummer, samlingen utgör genom senare kompletteringsinköp 180, hvaribland 98 föremål af tenn.

VIII. Arbeten i trä.

Hufvudmassan af föremål inom denna afdelning, den i materiellt afseende dyrbaraste och, näst den keramiska, den talrikaste inom hela samlingen, utgöres af *möbler*. Rikast representeradt bland förflutna konstperioder är äfven här 1600-talet med omkring hälften af samtliga föremål, närmast kommer 1700-talet med omkring en tredjedel, medan den återstående sjattedelen omfattar föremål från andra tider. Med afseende på tillverkningsorterna är det Tyskland, särskildt konstslöjdens urgamla stamhåll det nuvarande Bayern, som intager det främsta rummet; närmast komma Holland och de nordiska länderna, fåtaligast äro alstren af Italiens konst. Den tyska senrenässansen eller barockstilen är det sålunda, som ger samlingen dess hufvudkarakter.

Främsta rummet bland föremål från äldre tid och öfver hufvud i hela samlingen intaga två stora och högst dyrbara kabinettskåp af ebenholtz med konstnärligt komponerade och utförda reliefframställningar af mytologiskt, allegoriskt och bibliskt innehåll, det äldre från 1500-talets förra * hälft, det andra från

* Enligt Falkes katalog utfördt af *Baccio Bandinelli*, Michelangelos medtäflare och samtida.

dess senare, men båda af italiensk härkomst. Af tyska föremål från samma tid må framhållas fyra s. k. svängstolar, en den tiden ny uppfinning, hvaraf tvenne med gotiska dekorationsmotiv, samt ett rikt skulpteradtt skåp med karyatider, fruktfestoner och löfverk. Den italienska konstslöjden från följande århundrade företrädes likaledes af ett dyrbart kabinettskåp, prydt med florentinsk pietradura-mosaik, äfvensom af några få andra föremål. Från detta tidehvarf härstammar äfven flertalet af de arbeten, som utgått från nederländska verkstäder, nästan samtliga prydda med »marqueterie», d. v. s. inlagda figurer af olika träslag. Jemte åtskilliga större och mindre skåp, bord och ett större antal stolar, märkas här fyra dörrar från det gamla herresätet Tidö, prydda med inlagda figurer och ornament samt med Axel Oxenstjernas och hans gemåls vapen och initialer. De nordiska arbetena från denna tid utgöras af skåp, kistor och sängar med sniderier af bibliskt innehåll eller ornamentala karakter, några med inskrifter. Tyskland är dock, såsom ofvan nämndes, ojemförligt rikast representeradt. Bland de många föremålen af tyskt ursprung: skåp af allehanda art, större och smärre, skrin, kistor, bord, sängar och stolar finnas prof på de mest olika arbetssätt och material, ek, valnöt, ebenholtz med sniderier eller med inläggningar i olika träslag, i elfenben, i sköldpadd, i tenn, silfver och marmor. Lika rik är vexlingen i form, i profileringar och i ornering med figurframställningar af i allmänhet bibliskt eller mytologiskt allegoriskt innehåll, fantastiska sagoskepnader, efterbildningar af löfverk, blommor, frukter o. d., eller med de för den tyska barockstilen egendomliga band- och listverks-prydnaderna. Särskildt må framhållas en fullständig vägghpanel till ett helt rum, härstammande från slottet Schleissheim i Bayern, med kolonnindelning, löfverk och vapensköldar, allt skuret i ek, en säng med den nürnbergska familjen Imhofs vapen, enligt uppgift nyttjad af konung Gustaf II Adolf under hans vistelse i Nürnberg, flere

andra föremål: skåp, stolar och bord, med gamla nürnbergska slägters vapensköldar, en möbel bestående af soffa, två länstolar och tolf andra stolar med Sachsens och Polens förenade vapen, snidade stolar och länstolar af omvexlande former och med beklädnad af gyllenläder, gammalt siden eller sammet. Af 1700-talets arbeten förskrifva sig de flesta från århundradets första del och från Tyskland, der de franska rococoformerna först något senare vunno insteg på möbelindustriens område. Till egendomliga alster från denna tid höra möbler med bronsbeslag och svängda profiler, hvaraf samlingen eger några prof; spår af en nyare tids inflytelser märkas för öfrigt här och der i figurdekoration och ornament. Antalet föremål utgör 500.

Bland *öfriga träarbeten* hvilka bilda en från möblerna skild grupp, märkes främst en del dryckeskärl, till större delen af nordiskt ursprung, s. k. bollar af rödmåladt trä med påskrifna tänkespråk, konstsvarfade pokaler, kannor och bågare, de flesta af masurbjörk, med den för nordens egendomliga prydnaden af hvita benknappar, häribland tvenne s. k. dryckeskapell, det ena med 9, det andra med 11 små skålar eller »bolkar». Återstoden af föremålen inom denna underafdelning utgöres af arbeten af mera sjelfständigt konstnärlig betydelse, byster, statyetter och reliefer, eller taflor i trämosaik, till större delen af tyskt, men äfven af flandriskt, italienskt och franskt ursprung, dels med bibliska, dels med historiska framställningar, särskildt bilder af Gustaf II Adolf. Till denna afdelning hänföras slutligen några nordiska runstafvar samt åtskilliga prof på användandet af halmmosaik. Föremålens antal utgör här 74.

IX. Arbeten i ben, elfenben, sköldpadd och kokosnöt.

De viktigaste föremålen inom denna afdelning utgöras af *elfenbenssniderierna*, hvilken konstart å nyo uppblomstrade under 1600-talet, efter att hafva varit mycket använd under medeltiden, i synnerhet den äldre. Hufvudorter för den nyare elfenbensindustrien voro i synnerhet de sydtyska städerna, och det är från dem, som de i samlingen befintliga föremålen förskrifva sig. Här märkas tvenne små skåp eller skrin samt några dryckeskannor och bågare från 17:de och 18:de århundradena, rundtomkring omgifna af höga reliefer med bibliska och mytologiska stycken, jagter och ryttarstrider, vidare några reliefer och statyetter, bland de senare tvenne i den under 1700-talets början omtyckta sammansättningen af ben och trä. Bland föremålen i annat material är det egentligen de väl utförda *sniderierna i kokosnöt* från 1600-talet, som förtjena att framhållas. Afdelningen räknar 29 nummer.

X. Arbeten i bernsten och sten.

Bernsten, som af ålder haft en vidsträckt användning i smycken af allehanda art, började under senare hälften af 1600-talet i Tyskland bearbetas äfven till större föremål. Samlingen eger 14 nummer i detta bräckliga material, hvaribland ett litet altare på ett postament med trappsteg, inuti hvilket ses en framtällning af nattvarden i fritt skulpterade elfenbensfigurer, vidare en liten öppen kolonnbyggnad med elfenbensfigurer och reliefer, ett skrin, en dryckeskanna, ett schackspel m. m. Bland *arbeten i sten* märkas tvenne små relieftaflor med lekande barn och ge-

nier, enligt uppgift arbeten af den nürnbergske konstnären *Adam Krafft* († 1507). Afdelningen omfattar 31 nummer.

XI. Textila arbeten.

Till denna afdelning kunna hänföras beklädnaderna å flertalet af de äldre sittmöblerna, hvilka erbjuda många vackra och egendomliga mönster i siden, sammet och brokad. De arbeten, som äro upptagna ensamt under förevarande grupp äro deremot mycket få, ehuru af en framstående beskaffenhet: en bordduk af rödt sammet, rikt stickad i guld, silfver och silke med arabesker, nereider och tritoner, italienskt arbete från början af 1500-talet; ett sängtak och sängomhänge af hvitt siden med broderier i silke och guld, kantadt med spanska guldspetsar, antagligen äfven detta ett italienskt arbete, ehuru från 1600-talets början; vidare ett par täcken af broderadt siden och silfverbrokad samt slutligen ett par svenska arbeten från förra århundradet, nämligen ett skärmbroderi med svenska vapnet och en gobelinstaffla af den sedermera som målare bekante *Per Hilleström*.

Nationalmusei samling.

Den äldre samlingen.

I Nationalmusei Konstafdelnings samlingar ingå, såsom ofvan blifvit antydt, jemväl åtskilliga konstindustrialster, hvilka dock hittills varit ganska få till antalet och hufvudsakligen utgjorts af en serie till en del synnerligen dyrbara *keramiska föremål*. Bland dessa bör i främsta rummet nämnas en stor vas af spanskt-moriskt ursprung, antagligen från 1300-talet, ett sällsynt och dyrbart, äfven af utlandets forskare på detta område uppmärksamadt arbete.* Af ett högt både konstnärligt och materielt värde

* Jfr. *A. Darcel*: Recueil des faïences italiennes etc.. Paris.

är vidare samlingen af italiensk majolika, till någon del från denna fabrikations blomstringstid, 101 olika föremål, bland hvilka i synnerhet må framhållas tvenne låga runda vaser på tre fötter, ett par äggformiga vaser, tvenne pilgrimsflaskor, ett saltkar, ett stort ovalt fat m. m., alla med de ypperligaste målningar, och kända äfven de i utlandet.* Närmast majolikan kommer den efter denna bildade Neversfajansen, här representerad genom fyra större praktpjeser med mytologisk figurdekoration. National-museum eger för öfrigt några spanska majolikafat och vaser samt en samling svensk fajans af Rörstrands och Mariebergs gamla tillverkningar, hvaribland särskildt må framhållas en tallrik från den förra fabriken med årtalet 1737, det äldsta hittills kända daterade föremål af verkliga svensk tillverkning utfördt af *Håkan Ångman*. Af porsliner märkas några få tyska (Fürstenberg) och dyrbara engelska, prof på de olika Mariebergs-tillverkningarna samt några föremål af kinesiskt-japanskt ursprung, hvaribland ett par dyrbara celadonfärgade bålar af hög ålder.

Men en högst betydande tillökning har denna del af statens samlingar erhållit genom den storartade gåfva, som National-museum innevarande år efter grefve Axel Bielkes den 17 sistlidna Januari timade frånfalle fått emottaga enligt testamente af följande lydelse:

Grefve Axel Bielkes testamente.

»Till svenska staten för att med National-musei samlingar förenas, skänker jag alla härunder närmare specificerade konstsamlingar, nemligen:

1:o. Gravryrsamlingen — — — — —

2:o. Den keramiska samlingen (omkring 2000 N:r) innefattande a) Porsliner: Kinesiska, japanska, ostindiska och europeiska

* Jfr. det nyss nämnda arbetet, der flere af hithörande föremål finnas afbildade.

ska; de senare hufvudsakligen bestående af Sachsiska, Franska, Wiener m. fl. fabrikat; vidare af

b) Fajanser, deribland Holländska, Franska, och en särskild samling Svenska af Rörstrands och Mariebergs gamla tillverkningar.

c) En samling af s. k. »Grès de Flandre» eller Rhenska lerkärl, jemte Nürnberger kakelugnskakel och holländska väggkakel af fajans.

3:o. Af mina vapensamlingar skänker jag — — — — —

4:o. Allt hvad jag eger af gamla glas och pokaler, så här i staden som vid Thureholm, med undantag af här nedan nämnde

5:o. Vidare gifver jag till svenska staten och Nat.Museum alla de antiqviteter och konstsaker, som innefattas under den tyska benämningen »Klein-künste», och hvaribland må nämnas: ett schackspel med figurer, skulpterade och lackerade, ett utmärkt arbete från medlet af 1500-talet; ett annat senare schackspel med figurer af elfenben, båda med tillhörande lådor; tvenne tockadill- eller brädspel, det ena af ebenholtz med inläggningar af graverad perlemor och messing, ifrån slutet af 1500-talet; det andra med inläggningar af graveradt elfenben; ett tredje större sådant af valnötsträd med rutor af ebenholtz och elfenben samt prydliga messingsbeslag; till de båda först och sist nämnda spelen finnes fullständigt antal bricker och tärningar; en pokal af kristall med infattning af förgylt silfver, ett okändt vapen i locket, ett Augsburger-arbete ifrån början af 1500-talet; några äldre silfverpjäser, såsom kaffekanna, thekanna m, m.; några prydligt arbetade fickur och snusdosor; en fyrkantig, låg bordstudsare af brons med medaljonger af silfver; en dylik högre sådan med spiror och knappar ofvantill; en fullständig Chinesisk kostym af sidentyg med strumpor af guldbrokad, jemte ett fyr-

kantigt Chin. skrin af träd, inlagdt med jade, färgadt elfenben och metall i relief; äfvensom alla arbeten i Chinesisk emalj på koppar; vidare i elfenben, tenn, träd, vieux laque med flere onämnda arbeten.»

Stockholm den 4:de Februari 1876.

A. BIELKE.

Samlingens betydligaste del utgöres af den *keramiska* afdelningen, hvilken är mer än dubbelt så stor som motsvarande del af konung Carl XV:s samling och på det utmärktaste sätt fullständigare denna. Bland de i stengods utförda föremålen märkas äfven här en mängd prof på tillverkningar från nedre *Rhen-trakten* och från *Franken*, hvaribland med konung Carl IX:s och hans gemåls vapen, samt vidare af kinesiskt bucaro-gods och slutligen af spanskt eller moriskt ursprung. Inom fajansafdelningen finnas åtskilliga prof på den gamla tyska kakeltillverkningen med relieffigurer, en stor samling holländska fabrikat från *Delft* eller andra städer, rik på vexlande former och dekorations-sätt, samt omfattande många dyrbara och sällsynta föremål*, vidare ett stort antal pjäser från äldre franska fabriker, företrädesvis *Nevers* och *Rouen*, hvilka alls icke äro representerade i konung Carl XV:s samling, slutligen den rika och högst betydande samlingen af äldre svenska fajanser från *Rörstrand* och *Marieberg*, en ibland de största och fullständigaste, som finnas. Bland porslinerna utgöres största antalet af orientaliska tillverkningar, en utomordentligt rik och dyrbar samling, hvartill man i vårt land svårliken hädanefter skulle kunna åstadkomma något liknande. Alla i öfversigten af konung Carl XV:s samling omtalade grupper, äfven

Beskrifning.

* Jfr. *Henry Havard*: La faïence de Delft (Gazette des Beaux-Arts 1877, s. 250) der grefve Axel Bielkes samling af holländska fajanser nämnes bland de märkligare enskilda i Europa.

den sällsynta gröna, äro här rikt och väl representerade, hvarjemette finnas åtskilliga enstaka praktföremål af egendomlig form och dekoration eller afvikande tillverkningsätt. En särskild underafdelning bildas af de efter svenska mönster och på svensk beställning utförda föremålen, bland hvilka en stor mängd äro prydda med svenska vapensköldar eller namnchiffer. Inom porslinsafdelningen äro för öfrigt en mängd europeiska fabriker från föregående århundrade representerade, hvaribland åtskilliga af hvilka inga eller få exemplar förekomma i konung Carl XV:s samling. Hela den keramiska afdelningen räknar tillsammans i rundt tal vid pass 2,300 nummer.

Glusafdelningen, ehuru ej jemförlig med den föregående, innehåller många vackra och värderika föremål. Jemte ett par venetianska arbeten märkes här ett stort antal tyska och böhmiska eller dermed likartade, bland hvilka i synnerhet de tyska äro af stort intresse; bland de andra torde särskildt kunna nämnas en hel uppsättning vinglas med egenhändig inskrifter och ornamentgraveringar af skalden Olof von Dalin. *Emaljsamlingen* innehåller hufvudsakligen föremål af orientaliskt ursprung, men äfven ett par franska arbeten från föregående århundrade. Bland arbetena i *ädla metaller* märkas, jemte den i testamentet nämnda pokalen af bergkristall, en sockerdosa af silfver, prydd med de finaste figurgraveringar, sannolikt ett holländskt arbete från 1600-talet, ett par i silfver monterade kannor af kokosnöt med fina sniderier, signerade och daterade, slutligen en silverbägare från 1600-talet med svenska vapensköldar samt några svenska arbeten från 1700-talet. Af *uren* äro de två största beskrifna i testamentet, men härjemte finnas några dyrbara och intressanta fickur. Bland föremål af *oädla metaller*, märkas jemte arbeten i jern och messing ett par vackra föremål i drifven koppar, nämligen en vattenhållare med bäcken, samt tallrikar och fat i tenn med fina och omvexlande reliefprydnader. Beträffande öfri-

riga märkligare föremål torde kunna hänvisas till det meddelade testamentet; här må blott nämnas, att af den ena omgången schackpjeser, hvilka framställa turkar och kristne, några förete porträttlikhet med namnkunniga personer från 1500-talet. I samlingen ingå slutligen ett par tärningsbägare af *elfenben* med sniderier samt en mängd kinesiska figurer i s. k. *späcksten*.

Svenska Slöjdföreningens samling.

Grunden till Svenska Slöjdföreningens Museum lades på hösten 1872 dels genom inköp, dels genom gåfvor af åtskilliga föremål, och samlingen har sedermera småningom tillvuxit, så att den för närvarande inberäknadt gipsafgjutningar omfattar vid pass 2000 nummer jemte ett litet bibliotek och en samling handteckningar, gravyrer, litografier och fotografier efter konstindustriela alster. Ehuru ej innehållande några egentliga dyrbarheter, eger dock museet en mängd föremål, som på ett gagneligt sätt kunna anses fylla åtskilliga brister i de ofvan beskrifna samlingarna. Inom afdelningen *stengods* och *fajans* märkas sålunda några prof på Rhentraktens tillverkningar, på holländsk och svensk fajans, samt på det finare engelska stengodset, åtskilliga nyare ryska tillverkningar efter gamla mönster: bords- och dryckeskärl samt kakel, vidare ungerska fajanser samt en ganska vacker samling turkiskt lergods, till en del med inlagda metallornament. Bland *porstinet* utgöres största delen af efterbildningar af kinesiska eller andra orientaliska mönster från Fischers fabrik i Herendt i Ungern; härjemte finnas några vackra Wedgwood-fabrikat, en dyrbar Sèvres-kopp med fat o. s. v. *Glasafdelningen* eger, jemte några vackra äldre pokaler och bägare efter böhmiskt mönster, en ganska talrik samling moderna österrikiska prydnadsvaser och dryckeskärl, till en del efter gamla tyska mönster, åtskilliga

Museets grundande.

Beskrifning på samlingen.

prof på nyare ryska tillverkningar samt några vackra arbeten, opalglas m. m., från Salviatis nuvarande glasfabrik å Murano nära Venedig. *Emaljsamlingen* utgöres till större delen af moderna ryska arbeten. Bland föremål i *guld* och *silfver* eller efterbildningar deraf märkas en del allmogesmycken af svenskt eller norskt ursprung, några smärre lyxföremål från förra århundradet, samt galvanoplastiska afbildningar af det vid Hildesheim år 1866 gjorda fyndet af praktfulla romerska dryckes- och bordskärl från första århundradet af vår tideräkning; likaså eger museet en samling på galvanoplastisk väg utförda moderna danska arbeten. I afdelningen för *träarbeten* finnas dels några möbler af äldre och nyare ursprung, hvaribland en stol af ek, ett medeltidsarbete från Gotland, dels en större samling moderna småarbeten, afsedda att användas som förebilder för hemslöjden. Till afdelningen träföremål sluter sig närmast en del lackerade eller snidade arbeten af orientaliskt ursprung, en gåfva till museet af H. M. Konungen. Bland arbeten i *ben*, *elfenben*, *sten* m. m. märkas några smärre föremål af svensk porfyr samt en ganska stor och vacker samling slipade prof på brokiga italienska marmorarter. En vigtig del af museets samlingar utgöra slutligen de talrika *textila* föremålen, bland hvilka finnes ett stort antal skånska eller andra allmogeväfnader från äldre och nyare tid efter olika arbetsätt och i de mest omvexlande mönster, vidare broderier af olika ursprung och teknik samt slutligen en ganska betydande samling virkade och knypplade arbeten i stilfulla mönster, till större delen skånska allmogearbeten, men äfven af annan tillverkning. *Läderarbetet* representeras genom ett fåtal äldre, prydliga bokband. Slutligen märkes den till omkring 750 nummer uppgående samlingen af *gipsafgjutningar*, framställande, i ett urval af föremål från gipsgjutningsanstalterna vid museerna i Louvre, Berlin, Wien och München, en öfversigt af ornamentikens utvecklingshistoria, samt i facsimilerade exemplar derjemte en serie efter-

bildningar af karakteristiska finare metallarbeten samt elfenbens- och trä-sniderier från konstslöjdens blomstringstider.

I sammanhang med Slöjdföreningens museum böra äfven nämnas åtskilliga i det samma för närvarande deponerade dyr-^{I museet deponerade föremål.}bara föremål, hvilka af ett antal enskilda personer hösten 1876 inköptes å en konstauktion i hufvudstaden för att öfverlemnas till ett blifvande statens konstindustrimuseum, när ett sådant en gång komme till stånd. Dessa föremål utgöras af en stor och dyrbar *emaljmålning* af *J. G. Henriksen*, svensk hofemaljör på 1700-talet, en *dopskål* af silfver, prydd med graverade bibliska framställningar och bibelspråk, en *reliefplatta* i drifvet och ciserad silfver med en figurkomposition, båda dessa svenska arbeten från 1600-talet, det senare signeradt och dateradt *P. Öhr 1678*, en *kanna af snidadt elfenben*, fattad i förgylt silfver, inköpt för en summa af 3,600 kronor, samt en *elfenbensstatyett*, *Minerva*, båda från 1600-talet. Senare har till samma afdelning blifvit af enskild person skänkt ett exemplar af de sällsynta, ofvan omtalade Siegburg-krusen.

För att lemna en öfversigt af de här beskrifna samlingarnas tillgångar i olika riktningar, meddelas slutligen en tabellariskt ordnad uppgift å innehållet i de särskilda grupperna, uppställd i öfverenstämmelse med den af *J. Falke* i katalogen öfver konung *Carl XV:s* samling följda indelningen, ehuru med de förändringar och tillägg, som kunnat blifva en följd af de två andra samlingarnas beskaffenhet. I redogörelsen för konung *Carl XV:s* samling är verkliga antalet föremål uppgifvet, ej katalogens nummertal, då enligt detta senare på flere ställen hela grupper af likartade saker äro upptagna under en siffra. I den andra kolumnen redogöres såväl för Nationalmusei äldre samling af 231 nummer keramiska föremål, som för den nyligen af grefve *Bielke* testamenterade samlingen.

Tabellarisk öfversigt.

**Öfversigt af konung Carl XV:s, Nationalmusei och Svenska
Slöjdföreningens samlingar.**

	C. XV.	N. M.	Slöjdf.	Summa
I. Stengods och fajans.				
1. Stengods från nedre Rhen...	79	51	5	135
2. Stengods från andra fabriker	59	61	29	149
3. Morisk och spansk fajans ...	—	23	—	23
4. Italiensk fajans (majolika)...	45	106	6	157
5. Fransk fajans	—	66	6	72
6. Holländsk fajans	65	220	13	298
7. Tysk, engelsk, ungersk, rysk fajans	59	110	74	243
8. Svensk fajans	102	321	6	429
9. Opaka kinesiska lerarbeten...	35	28	1	64
II. Porslin.				
1. 2. Kinesiskt och japanskt...	447	1000 *	7	1454 *
3. Meissen	162		2	
4. Öfriga tyska, engelska m. fl. fabriker	190	500 *	75	1011 *
5. Sèvres och andra franska fabriker	41		2	
6. Okända	38		1	
III. Glas.				
1. Venetianska	51			
2. Tyska	55			
3. Böhmiska svenska och moderna ryska	127	128	135	496

* Approximativ summa, då inventeringen af denna afdelning ännu ej är till fullo afslutad.

	C. XV.	N. M.	Slöjdf.	Summa	
4. Speglar	26		2	28	
5. Glasmålningar	259	2	—	261	
IV. Emaljer	72	37	30	139	
V. Arbeten i guld och silfver samt efterbildningar deraf	166	42	123	331	
VI. Ur.....	31	6	1	38	
VII. Arbeten i jern, koppar, brons, messing, tenn	180	47	108	335	
VIII. Arbeten i trä, (möbler m. m.)...	574	23	250*	847*	
IX. Arbeten i ben, elfenben o. d. ...	29	2	80**	111	
X. Arbeten i bernsten, sten o. d. ...	31	45	25***	101	
XI. Textila arbeten	6	1	300†	307†	
XII. Lackerade arbeten	—	6	15	21	
XIII. Läderarbeten	—	—	12	12	
XIV. Gipsafgjutningar	—	10	760	770	
	<hr/>				
	Summa	2929	2835	2068.	7832

Såsom af ofvanstående redogörelse synes, uppgå de konstföremål, öfver hvilka staten för ett blifvande konstindustri-museum kan omedelbart förfoga, till det betydliga antalet af 7832. Deras materiela värde torde efter en ungefärlig, ingalunda hög beräkning kunna uppskattas till *omkring en million kronor*, hvarvid dock är att bemärka, att värdet af liknande föremål oupphörligt är i stigande, dels i följd af de många med hvarandra konkurrerande museerna, dels i följd af det alltmera sig utbredande samlareintresset. För jemförelses skull må slutli-

Jemförelse med utlandet.

* Approximativ summa, hvori ingår en större samling moderna småarbeten.

** Större delen moderna småarbeten.

*** Under ett nummer är här upptagen en större samling prof på italienska marmorarter.

† Approximativ summa.

gen några upplysningar meddelas rörande ett par andra museers konstskatter. Samlingarna i South-Kensington i London räknade fjorton år efter museets stiftande och åtta år efter dess förflyttande till sin nuvarande lokal ett antal af 7,209 föremål, bokförda till ett värde af i rund summa 62,000 pund. Den rikaste af dess afdelningar, den keramiska, omfattade samtidigt 2,319 nummer, (de svenska samlingarna omkr. 4,000), möbelafdelningen blott 230. Vid tyska slöjdmuseet i Berlin uppgick föremålens antal vid 1874 års slut till 11,670 till ett bokfördt värde af 372,000 thaler. De förenade svenska samlingarna torde inom vissa afdelningar ej vara dessa allt för underlägsna, och de ut hårda otvifvelaktigt jemförelsen med öfriga konstindustrimuseers, det berömda österrikiska ej ens undantaget. De luckor, som för närvarande i dem förefinnas, torde framdeles kunna fyllas dels genom depositioner af andra i statens ego befintliga föremål, dels genom inköp af noggranna efterbildningar.

III.

Förslag rörande inrättande och underhållande i hufvudstaden af ett museum för konstindustri och slöjd.

Svenska staten eger, som Komiterade här hafva sökt visa, ett af hufvudvilkoren för en fruktbarande konstindustriell undervisning, nämligen högst betydande samlingar af i ett eller annat afseende mönstergilla konstföremål från olika länder och tidevarf. Men att åtminstone större delen af dessa samlingar under nuvarande omständigheter i blott en ringa mån komma den inhemska odlingen och särskildt vår konstindustri till godo, att de tills vidare utgöra ett i det stora hela dödt kapital, torde knappast kunna bestridas. Af konung Carl XV:s samlingar förvaras större delen på Ulriksdals slott, der de mer eller mindre fullständigt upptaga hela hufvudvåningen en trappa upp, en del af bottenvåningen i högra flygeln och trenne rum i den venstra. Anordningssättet är, hvad angår möbler, speglar, ljuskronor, glas-målningar, keramiska alster och gröfre metallarbeten, väsentligen det samma som under konungens lifstid, d. v. s. föremålen ingå i rummens möblering och dekoration. Samlingen hålles visserligen dagligen mot en ringa afgift tillgänglig för besökande, men afståndet från hufvudstaden och framför allt de besvärliga kommunikationerna under större delen af året, höst, vinter och vår,

*De nuvarande
lokalernas
otillräcklighet.*

lägga väsentliga hinder i vägen för flitigare besök och nästan omöjliggöra för konstindustriidkaren, tecknaren eller arbetaren hvarje noggrannare och utförligare studium af de här befintliga föremålen. Härtill kommer, att slottet ej af staten disponeras, samt att föremålen, i följd af att de ifrågavarande lokalerna ej kunna eldas, äro utsatta för alla temperaturvexlingars skadliga inflytelser. De återstående delarna af samlingen äro förvarade i Stockholm, nämligen guld- och silfverarbeten i Statens Historiska Museum, emaljer, ur, elfenbenssniderier, bernstens- och andra smärre föremål i Nationalmusei Konstafdelning. I denna senare inrymmas jemväl de konstindustrialster, som af ålder tillhört statens konstsamlingar, och här har man slutligen sökt uppställa ett urval af föremål ur grefve Bielkes nyligen förvärfvade samlingar. Det har blifvit nödvändigt att på ett föga prydligt sätt inkräkta på det för den snabbt tillväxande gravyr- och handteckningssamlingen samt för skulpturafdelningen afsedda utrymme, utan att likväl plats ännu kunnat beredas åt ens hälften af de ifrågavarande konstslöjdsföremålen. Slöjdföreningens Museum slutligen, i en förhyrd lokal, som består af en enda, visserligen ganska stor sal med tillhörande galerier, lemnar för närvarande ett nödtorftigt utrymme åt föreningens samlingar, men är ej egnadt att kunna mottaga någon större tillväxt. Då de befintliga konstindustriela samlingarna sålunda äro splittrade på fyra olika håll, och derjemte äro, hvad åtminstone större delen beträffar, på ett mycket ofullständigt sätt tillgängliga, så torde lätteligen inses omöjligheten af att bibehålla det nuvarande tillståndet, så vida allmänheten och konstindustrien af samlingarna skall draga det gagn, hvilket de otvifvelaktigt af sina stiftare eller gifvare varit afsedda att utöfva. Och ur denna sistnämnda synpunkt framgår äfven, enligt Komiterades åsigt, olämpligheten af att med Nationalmusei Konstafdelning förena de ifrågavarande samlingarna, äfven om, hvad som nu ej är fallet, ett nöd-

torftigt utrymme der skulle för en kortare tid kunna beredas. Den egentliga konstafdelningen, som, enligt hvad intendentens årsberättelser utvisa, sedan 1866 är stadd i en stark och efter våra förhållanden ovanligt snabb tillväxt, skulle utan tvifvel genom upptagande af ett så olikartadt element hämmas i sin framtida utveckling, och önskliga utvidgningar omöjliggöras; konstindustriafdelningen å sin sida skulle genom en sådan förening, mot hvilken för öfrigt andra länders erfarenhet talar, beröfvas sin sjelfständiga karakter, och möjligheten till en lefvande vevselverkan med det praktiska och industriela lifvet afskäras.

Under sådana omständigheter ha Komiterade stadgat sin öfvertygelse, att den enda åtgärd, genom hvilken ett verkligt och varaktigt gagn skall kunna vinnas, är *upprättandet af ett sjelfständigt museum för konstindustri och slöjd i en egen och tillräckligt rymlig lokal, med egen förvaltning och egna tillgångar.* För att angifva arten och beskaffenheten af ett sådant museum, af dess verksamhet och förvaltning, få Komiterade här nedan meddela ett förslag till stadgar för ett konstindustrimuseum jemte beräkning af de för dettas upprättande och årliga underhåll nödiga kostnader.

Behöfvet af ett nytt museum.

Förslag till stadgar för ett museum för konstindustri och slöjd.

Musei ändamål.

§ 1. Museum för konstindustri och slöjd har till uppgift att, hufvudsakligen genom anskaffande och utställande af mönstergilla konstindustrialster af alla slag, främja den svenska konstindustriens och slöjdens utveckling samt bidra till en förädlad smaks utbredande i fråga om konstens tillämpning inom hithörande områden.

Samlingarnas bildande och omfattning.

§ 2. Musei samlingar utgöras:

a) af konung Carl XV:s till svenska staten testamenterade samling af konstindustrialster;

b) af föremål, som af Kongl. Maj:t, efter förslag af musei styrelse, pröfvas lämpliga att från andra statens samlingar till museum för en viss tid eller för alltid öfverflyttas;

c) af föremål, som af kommuner, enskilda föreningar eller personer till museum såsom gåfva, lån eller deposition öfverlemnas, och af musei styrelse emottagas;

d) af föremål, som för musei räkning inköpas, förfärdigas, eller genom byte förvärfvas;

§ 3. Musei samlingar omfatta följande afdelningar:

a) alster från alla konstindustriens områden, så vidt de i ett eller annat afseende, och särdeles beträffande sitt konstnärliga värde, kunna, förnämligast som ledning för fabriksarbetet, handtverket eller husslöjden, bidraga till förverkligandet af musei syfte;

b) gipsafgjutningar och andra efterbildningar af mönstergilla konstindustriela föremål;

c) böcker, gravyrer, fotografier, teckningar m. m. af vigt för konstindustrien.

§ 4. Moderna konstindustriela alster, som erbjudas till utställning under någon tid och af styrelsen för sådant ändamål antagas, böra i en särskild lokal i museum förevisas. Härvid böra företrädesvis svenska arbeten emottagas, men äfven utländska må kunna utställas, när sådant af styrelsen pröfvas lämpligt. Utställare erlægge icke någon afgift för begagnande af musei lokal; men det åligger honom att bekosta de utställda föremålens transport till och från museum.

Samlingarnas användande.

§ 5. Musei samlingar böra vara för allmänheten tillgängliga utan afgift under sex dagar i veckan å timmar, som af styrelsen bestämmas.

§ 6. De utställda föremålen böra tillhandahållas för studium och afbildning, så långt detta med deras säkerhet är förenligt. Föremål må likväl icke afbildas, när utställaren sådant förbjuder.

§ 7. Så vidt möjligt böra de utställda föremålen förses med tydlig uppgift öfver ändamål, material, konststil, m. m.

§ 8. I museum böra antingen genom dess tjänstemän eller andra personer, med hvilka styrelsen härom kan träffa aftal, föredrag hållas, tjenliga att närmare belysa de i museum utställda föremålens konstnärliga och tekniska betydelse eller andra till konstindustrien hörande ämnen.

§ 9. I den mån tillgångarna medgifva, bör från museum och helst genom dess tjänstemän en konstindustriell tidskrift utgifvas.

§ 10. I museum anordnas, när så lämpligt kan ske, tillfälliga utställningar inom olika grenar af konstindustrien.

§ 11. Till konstindustriutställningar, som å andra orter inom landet föranstaltas, vare sig genom museum eller af lokala myndigheter och föreningar, må ur musei samlingar de föremål utlånas, hvilka styrelsen dertill pröfvar lämpliga.

§ 12. Vid museum böra lokaler inredas, der genom gipsafgjutning, galvanoplastik eller fotografi sådana i det samma utställda föremål kunna mångfaldigas, hvilkas konstindustriella betydelse dertill ger anledning. Sålunda åstadkomna afbildningar böra hållas industriidkare och tekniska skolor till handa för möjligast billiga pris.

§ 13. Böcker, planchverk och fotografier kunna på kortare tid och mot nöjaktig säkerhet utlånas. Konstindustriela föremål må endast i särskilda fall och efter styrelsens medgifvande som lån utlemnas. Utlånade föremål skola vid anfordran återställas.

Tjenstemän.

§ 14. Den närmaste vården af museum tillhör en af Kongl. Maj:t på förordnande tillsatt intendent. Honom tillkommer förnämligast

a) att vara föredragande i styrelsen;

b) att, i öfverensstämmelse med dessa stadgar och styrelsens närmare föreskrifter, ordna och leda musei verksamhet samt till styrelsen framställa de förslag, som för den skull påkallas;

c) att antaga och afskeda nödig betjening;

d) att tillse, att underlydande tjenstemän och betjening fullgöra sina skyldigheter samt att god ordning vid museum vidmagthålles;

e) att hafva tillsyn öfver musei såväl fasta som lösa egendom;

f) att föra och avsluta musei räkenskaper samt enligt gällande utgiftsstat och styrelsens särskilda anordningar verkställa nödiga utbetalningar;

g) att inkomma med de utlåtanden rörande musei verksamhet, som af styrelsen infordras.

§ 15. Till biträde åt intendenten vid ordnandet och vården af musei samlingar förordnas af styrelsen efter förslag af intendenten en förste och en andre amanuens, hvaraf den förre vid förfall för intendenten inträder i dennes tjenstgöring. En af amanuenserna tjenstgör tillika i egenskap af bibliotekarie vid museum.

§ 16. Extra ordinarie amanuenser antagas af styrelsen efter intendentens förslag, i den mån behovet kräfver, och tillgångarna medgifva.

§ 17. Intendenten och amanuenserna böra jemväl tillhandgå industriidkare med råd och upplysningar i afseende å tillämpandet för industriens behof af de i museum utställda föremålen.

§ 18. Efter den fördelning, hvilken styrelsen bestämmer, ega musei tjänstemän rättighet till sex veckors årlig tjänstledighet.

§ 19. Genom af styrelsen utfärdade instruktioner bestämmas närmare intendentens och amanuensernas åligganden.

Styrelse och förvaltning.

§ 20. Ledningen af musei angelägenheter uppdrages åt en af Kongl. Maj:t utsedd styrelse, bestående af en ordförande, intendenten för museum och tre andra ledamöter, jemte två suppleanter.

Styrelsens hufvudsakligaste åligganden äro:

a) att hafva högsta uppsigten öfver museum och kontrollen öfver stadgarnas noggranna efterlefnad;

b) att, när intendentsbefattningen är ledig, hos Kongl. Maj:t framställa underdånigt förslag till den sammans besättande;

c) att på sätt §§ 15 och 16 föreskrifva, antaga samt afskeda såväl ordinarie som extra ordinarie amanuenser;

d) att i enlighet med § 18 bevilja tjänstledighet, hvilken, när så pröfvas skäligt, må kunna utsträckas till tre månader, samt att förordna om tjänstens bestridande under tiden; börande styrelsen, när längre tjänstledighet för intendenten ifrågakommer, derom hos Kongl. Maj:t göra underdånig anmälan;

e) att meddela närmare bestämmelser rörande samlingarnas ordnande och förevisande, special- och lokalutställningar samt utfärda de i § 19 omförmälda instruktioner;

f) att besluta öfver inköp eller lån af föremål, till samlingarnas förökande, äfvensom i fråga om byte af afbildningar i

gips, fotografi eller dylikt; egande styrelsen likväl, att af den för året till inköp anslagna summa ställa ett visst belopp till intendents omedelbara förfogande att för ändamålet användas;

g) att årligen, före Mars månads utgång, till Civildepartementet eller annan af Kongl. Maj:t bestämd myndighet insända berättelse om musei verksamhet och tillstånd under näst förflutna år;

h) att om händer hafva och förvalta musei statsanslag och öfriga penningemedel;

i) att årligen, inom den därför bestämda tid, till Kamrarrätten för behörig granskning insända musei räkenskaper för näst föregående år;

k) att med uppmärksamhet följa konstindustriens framsteg och hos Kongl. Maj:t göra de underdåniga framställningar, som kunna vara behöfliga för vinnande af musei ändamål samt i allmänhet för främjande af svensk konstindustri och slöjd.

§ 21. Styrelsen sammanträder på kallelse af ordföranden, så ofta ärendena dertill föranleda, och böra vid dess sammankomster, för att besluten skola vara gällande, minst tre ledamöter, ordföranden inberäknad, vara tillstädes.

Är ordföranden frånvarande, väljer styrelsen inom sig ordförande för tillfället.

Besluten bestämmas af de flesta rösterna; vid lika antal röster för olika meningar, gälle den mening, som ordföranden biträder.

§ 22. Styrelsen utser inom sig en kassadirektör, som emottager musei penningemedel och till intendenten verkställer utbetalningar i öfverensstämmelse med gällande utgiftsstat och särskilda anordningar.

§ 23. Att föra protokollet vid styrelsens sammanträden utses af styrelsen en sekreterare, helst någon af musei tjänstemän. För renskrifning må särskildt biträde begagnas.

§ 24. Den åt museum upplåtna fasta egendom skall det tillhöra Öfverintendents-embetet, att, i likhet med andra kronans, under dess uppsigt ställda egendomar behörigen underhålla. Styrelsen eger dock, i den mån tillgångarna medgifva, låta vidtaga de smärre förändringar i inredningen, som för musei behof kunna finnas nödiga.

Beträffande det här sålunda framlagda förslaget till stadgar, *Motivering.*
torde som förklaring och motivering följande böra anföras.

Hvad musei allmänna ändamål vidkommer, synes detta med *Musei ändamål.*
tillräcklig tydlighet framgå af såväl de redogörelser för utländska förhållanden som för vår egen industris kraf, hvilka i det föregående blifvit framlagda. I första paragrafen ha Komiterade ansett sig dock böra antyda de två hufvudvägar, på hvilka detta mål uppnås, nämligen industriidkarnes och deras medhjelpares utbildning i riktningen af en förädlad produktion å ena sidan och å den andra höjandet af den stora allmänhetens smak och omdöme i hithörande frågor, samt vidare det hufvudsakliga medel, som ett museum härvid måste använda, nämligen anskaffande och utställande af mönstergilla föremål inom alla konstindustriens områden. Härvid är dock att märka, att dessa samlingars konstnärliga och vetenskapliga bearbetning äfven är ett nödvändigt vilkor för att museet skall kunna uppfylla sin bestämmelse.

I det föregående ha de konstindustriela samlingar blifvit be- *Musei bildande.*
skrifna, öfver hvilka staten eger att förfoga. Bland dessa ha Komiterade ansett konung Carl XV:s samling i främsta rummet kunna påräknas, då den dels är den största, dels blifvit till staten öfverlåten utan alla andra vilkor än att för framtiden vårdas och underhållas, och då den slutligen blott tills vidare är ställd under Nationalmusei intendents uppsigt och vård. De föremål, som ur andra statens samlingar skulle kunna till ett blifvande

konstindustrimuseum öfverlåtas, äro hufvudsakligen de, som för närvarande ingå i Nationalmusei Konstafdelning, häri inbegripen grefve A. Bielkes nyligen testamenterade gåfva, och torde uti det ofvan anförda testamentets ordalydelse intet hinder möta för ett sådant öfverflyttande, hvilket ur alla synpunkter måste anses önskligt och naturligt. Men Komiterade ha äfven ansett, att åtskilliga andra statens tillhörigheter skulle kunna, i likhet med hvad som skett i Berlin och Wien, till ett konstindustrimuseum på längre eller kortare tid och för att fullständiga dess samlingar öfverflyttas; och ha härmed afsetts dels sådana föremål ur Statens Historiska Museum, ur Kongl. Läfrustkammaren och Klädkammaren, hvilka äro utan egentlig historisk betydelse och utan skada för dessa samlingars fullständighet kunna undvaras, dels föremål, t. ex. äldre möbler, gobeliner, gyllenläderstapeter o. d. ur Kongl. Husgerådskammaren, hvilka ej vidare ifrågakomma att användas, dels slutligen sådana Slöjdskolan i Stockholm tillhöriga gipsafgjutningar och planschverk, hvilka ej vid den derstädes lemnade undervisning behöfvas. Det torde vidare få antagas, att åtskilliga kommuner ej kunde vara obenägna att till museum skänka eller under vissa vilkor der deponera äldre konstslöjdsalster, af hvilka de äro i besittning. Detta har i utlandet skett flerstädes, och äfven hos oss förekomma i Statens Historiska Museum åtskilliga på båda dessa sätt ditkomna föremål. Svenska Slöjdföreningen har i sin ofvannämnda skrifvelse af den 20 September 1875 förklarat sig villig att låta sina samlingar ingå i ett statens konstindustrimuseum, och redan nu äro i dess vård af enskilda personer anförtrödda åtskilliga dyrbarare konstindustrialster (jfr. sid 71), hvilka äro afsedda som gåfva till ett blifvande statsmuseum. Med kännedom för öfrigt om den frikostighet, hvarå våra offentliga samlingar från enskilda personers sida oafslåtligt rönt de kraftigaste prof, och då nästan alla de konstindustriela skatter, som staten eger, blifvit som gåfva

till den samma öfverlemnade, torde det få antagas som högst sannolikt, att samlingarna fortfarande komma att på detta sätt förökas, och genom upprättandet af ett museum många dyrbarheter räddas, som eljest skulle förskingras för att slutligen hamna i utländska samlingar.. Den tillväxt, som museum på detta sätt skulle kunna erhålla, är emellertid af en tillfällig art; för de egentliga samlingarnas och bibliotekets systematiska ökande med nyare föremål och deras komplettering blifva årliga inköp nödvändiga. I detta afseende kunna äfven de reproduktioner, som inom musei verkstäder åstadkommas på fotografisk, galvanoplastisk eller annan väg blifva af betydelse, på samma gång de jemte utkommande literära alster kunna användas som bytesmedel med främmande museer eller enskilda samlingar.

Musei omfattning framgår till större delen af den lemnade redogörelsen för de redan befintliga samlingarnas innehåll, hvaraf det visat sig, att vissa grupper, t. ex. af keramiska föremål, glas, messing, tenn, möbler äro förträffligt eller tillfredställande representerade, medan andra, t. ex. mosaiker, lackerade och läder-arbeten, äldre textila föremål m. m. förete stora luckor. De blifvande inköpen måste dels gå ut på att fylla dessa, dels på att anskaffa mönstergilla alster af den moderna konstslöjden. Väl bör härvid i främsta rummet fästas afseende på föremålens praktiska betydelse, men det torde dock böra lemnas musei styrelse obetaget, att när lämpligt tillfälle yppar sig, söka förvärfva äfven sådana industrialster, som utan att direkt uppfylla detta vilkor, kunna tjena att belysa ett arbetssätts eller en stilarts historia. Till samlingen af originalföremål bör sluta sig en samling gipsafgjutningar, hufvudsakligen tjänande att belysa arkitektur- och möbel-ornamentikens historia, samt galvanoplastiska efterbildningar af guldsmeds- och andra finare metallarbeten från sådana perioder eller af sådana typer, som ej i samlingen äro förut representerade. Ett nödvändigt bihang till denna är vidare

Musei omfattning.

Bibliotek.

ett bibliotek, omfattande arbeten rörande konsten och dess tillämpning på slöjden under olika kulturperioder, inom olika länder och industrigrenar, samt en systematiskt ordnad samling mönsterblad, i hvilken den besökande lätt kan finna de motiv, som för utförande af ett visst gifvet arbete kunna vara önskliga. För att underhålla ett lifvigare samband mellan museum och den arbetande industrien torde slutligen, i likhet med hvad som vid andra museer är brukligt, tillfälle böra beredas enskilda personer och företrädesvis industriidkare att för kortare tid i en särskild lokal inom museum utställa moderna tillverkningar, när dessa genom formens och utförandets godhet visa sig vara af framstående art.

Utställning af moderna alster.

Samlingarnas användande. Musei verksamhet.

Rörande samlingarnas användande torde föga behöfva sägas utöfver det i förslaget till stadgar redan anförda. Dock ha Komiterade, i olikhet med hvad som vid en del liknande museer i utlandet är brukligt, trott det vara lämpligast, att tillträdet till samlingarna å de bestämda förevisningstiderna vore afgiftsfritt, enär det är önskligt, att museum så flitigt som möjligt besökes, och att det äfven för den mindre bemedlade är så ofta som möjligt tillgängligt. Den obetydliga inkomst, hvarom museum härigenom kunde gå miste, bör mer än väl uppvägas af ett ökad antal besök; och genom att dessa jemnare fördelas på alla förevisningsdagarna, skola de hinder för studier och de svårigheter i afseende å bevakning undvikas, hvilka t. ex. i Nationalmuseum stundom förekomma å de s. k. fridagarna, då antalet af besökande är i medeltal 20 gånger så stort som på betalningsdagarna. Den från museum utgifna tidskriftens uppgift skulle vara att i vidare kretsar sprida och underhålla intresset för de konstindustriela frågorna genom att lemna redogörelse såväl för musei samlingars innehåll, deras tillväxt och betydelse som för märkligare företeelser inom konstslöjdens och dess historias områden. Ur samma synpunkt ha Komiterade ansett lämpligt att

Tidskrift.

i förslaget till stadgar intaga en antydning om nödvändigheten af att tid efter annan i museum anordna utställningar inom vissa särskilda grenar af konstindustrien eller närstående områden, t. ex. af keramiska produkter, glas, smycken, spetsar och andra textila föremål, af mönsterblad från någon viss konstperiod, af hus-slöjdsalster o. s. v., och till utställningar af konstindustriell art, hvilka i landsorten kunna anordnas, t. ex. af föreningar och tekniska skolor, vid allmänna landtbruksmöten och liknande tillfällen, bör museum af samma anledning efter förmåga medverka.

*Special-
utställningar.*

I fråga om musei tjänstemän, styrelse och förvaltning torde ej heller några utförligare förklaringar vara behöfliga. De förres antal är det samma som vid de närmast jemförliga institutionerna Nationalmusei Konstafdelning och Statens Historiska Museum; tjänstemännens åligganden och ställning äro i det hela de samma. Dock har med afseende å konstindustrimusei egenskap att vara en i direkt beröring med det industriella lifvet stående institution det syntes Komiterade, att i stadgarna särskildt borde framhållas tjänstemännens skyldighet att med råd och upplysningar tillhandaga industriidkare i fråga om tillämpandet för industriens behof af de i museum utställda mönstren. Förvaltningens ledning genom en af flere personer sammansatt oaflönad styrelse står i öfverensstämmelse med den i fråga om Nationalmusei Konstafdelning, Tekniska Högskolan, Slöjdskolan m. fl. undervisningsanstalter följda grundsats, hvilken äfven vid åtskilliga utländska museer blifvit tillämpad. Särskildt ha Komiterade ansett önskligt, att styrelsen egde rätt att förlänga den i vanliga fall tjänstemännen medgifna ledighet af sex veckor till tre månader, för att härigenom åtminstone i någon mån kunna underlätta jemförande studier i utlandet, så nödvändiga vid vården af ett museum, utgifvandet af literära arbeten, ordnandet af utställningar i landsorten o. d. Likaledes torde det böra medgifvas styrelsen, att till intendents omedelbara förfogande ställa ett visst belopp af årets

Tjänstemän, styrelse och förvaltning.

inköpsanslag, enär det ofta kan inträffa, att hembjudna, för en konstindustriell samling önskliga föremål äro af ett obetydligare materiellt värde, eller att särskilda omständigheter fordra, det ett köp hastigt afgöres.

Hvad öfriga punkter i förslaget till stadgar beträffar, ha Komiterade ansett dem ej behöfva någon särskild förklaring eller motivering, då de i det stora hela öfverensstämma med hvad som vid liknande statsinstitutioner är vanligt och stadgadt.

Byggnad för ett konstindustrimuseum.

Fordringar å en museibygnad.

I fråga om byggnad för ett konstindustrimuseum torde på grund af det redan sagda följande fordringar böra uppställas: Den bör ega tillräckliga golf- och väggytor för ett fullt ändamålsenligt uppställande af de samlingar, som der skola inrymmas; och då bland dessa möbelafdelningen är af ovanlig rikedom och framstående beskaffenhet, är det i högsta grad önskligt, att åtminstone några rum kunna anordnas dekorativt i olika tidevarfs stil, t. ex. såsom sängkammare, matsal, hvardagsrum o. s. v. Lokalen bör derjemte ega tillräckligt utrymme för de närmaste årtiondenas tillväxt, och åtminstone *en* sal för utställning af moderna konstslöjdsalster. Biblioteket, samlingen af mönsterblad och samlingen af gipsafgjutningar fordra särskilda lokaler, och i dessa bör jemväl utrymme med tillräckligt antal arbetsplatser beredas för biblioteksbesökande och tecknare. Museum bör vidare ega åtminstone *en* sal för föreläsningar, en fotografisk atelier samt lokaler för gipsgjutning och galvanoplastik, slutligen nödiga arbetsrum för styrelse och tjänstemän, lokaler för smärre restaurationsarbeten och uppäckning, samt boningsrum för portvakt och gårdsdräng.

Ifrågasatta befämliga byggnader.

Komiterade ha vidare tagit i öfvervägande, huruvida en lokal, uppfyllande de angifna fordringarna, skulle kunna för sam-

lingarna beredas i någon staten tillhörig äldre byggnad, eller om en nybyggnad vore erforderlig. De befintliga byggnader, som skulle kunna ifrågasättas äro, enligt Komiterades åsigt endast 1) de af *Geologiska undersökningen och Landtbruksakademien begagnade lokaler i samma hus som Slöjdskolan*, samt 2) *Akademiens för de fria konsterna egendom vid Rödbodtorget*.

Under förutsättning, att dessa lokaler och byggnader skulle kunna för ett konstindustrimuseum disponeras, låter sig mot båda i första hand anmärkas, att de ursprungligen äro afsedda för helt andra ändamål och i öfverensstämmelse dermed inredda. De kräfva således en mer eller mindre genomgripande ombyggnad, utan att ändock kunna antagas blifva fullt lämpliga för sin nya uppgift; erfarenheter både från London, Wien, Berlin och Nürnberg, tala, enligt hvad i det föregående blifvit antydt, mot ett sådant förfaringssätt, och det torde derjemte hafva visat sig, att kostnaderna för dylika ändringar stiga till ganska höga belopp. Sammanläggas dessa med kostnaden för anskaffande af nya lokaler åt någon af de ofvannämnda institutionerna, uppstår en summa, som utan tvifvel betydligt kommer att öfverstiga den, som erfordras för en ny och verkligen ändamålsenlig byggnad. Hvad särskildt de i samma byggnad som slöjdskolan befintliga lokalerna beträffar, så erbjuda dessa ej tillräckligt utrymme för en *ändamålsenlig* uppställning af de konstindustrialster, öfver hvilka staten för närvarande kan förfoga, än mindre för de i sammanhang med museum stående inrättningarna eller för samlingarnas tillväxt, hvartill kommer, att de största i jordvåningen belägna salarna äro mörka och erbjuda en ringa väggyta, olägenheter af en högst betänklig art för ett konstindustrimuseum. Akademiens för de fria konsterna egendom lider till en stor del af samma olägenheter: låga, trånga och mörka ha dess salar visat sig synnerligen olämpliga som utställningslokaler; härjemte befinna sig byggnaderna i ett ganska förfallet och brist-

fälligt skick, och det torde slutligen vara temligen ovisst, huruvida de vilkor, hvarunder de af staten disponeras och till den samma blifvit donerade, medgifva deras användande för ett sådant ändamål som ett konstindustrimuseum.

*Behöfvet af en
nybyggnad.*

Under sådana omständigheter, och då hvarje provisorisk åtgärd endast skulle tjena att till en obestämd framtid undanskjuta en tidsenlig och verklig lösning af frågan om upprättandet af ett museum för konstindustri och slöjd, en angelägenhet, som under nu rådande förhållanden kan anses för en af vår industris lifsfrågor, ha Komiterade ansett, *att en nybyggnad är af behöfvet i högsta grad påkallad*; och ha i fråga om plats för en sådan, Komiterade efter pröfning af flere alternativ kommit till den öfvertygelsen, att tomten vid södra ändan af Hötorget är den ur alla synpunkter ändamålsenligaste. Den tillhör, liksom hela det bakom liggande kvarteret, staten och medgifver härigenom möjligheten af en musei successiva utvidgning, om sådant framdeles skulle befinnas nödvändigt. De på den för museum afsedda delen uppförda byggnaderna, hvilka för närvarande begagnas som reserv-vagnshus för hofstallet, äro af föga värde och skulle lätteligen på annat håll kunna ersättas, synnerligen som de äldre konstarbetade vagnarna med fördel kunna inrymmas uti ett blifvande museum. Äfven den framför tomten liggande platsen, den södra delen af Hötorget, tillhör staten, ehuru af Eders Kongl. Maj:t, på begäran af allmogen i Stockholms och Upsala län, för torghandel upplåten åt Stockholms stad; och det torde med skäl kunna antagas, att kommunen, i fråga om en jemväl för den samma så betydelsefull angelägenhet, skall befinnas villig att, om så behöfves, för en blifvande museibygnad afstå några fot af torget utanför den nuvarande tomtlinien. Tomten erbjuder vidare en förträfflig byggnadsgrund, den har ett centralt läge, ej synnerligen aflägsset från andra tekniska och vetenskapliga undervisningsanstalter, och, hvad som enligt Komiterades åsigt är af stor vikt, den är belägen i

det omedelbara grannskapet af Slöjdskolan, hvilken inom kort, såsom Komiterade våga antaga, torde komma att inrymma statens högre konstindustriela läroanstalt.

Då en *nybyggnad vid Hötorget* sålunda är det förslag, hvilket Kostnader för en nybyggnad. Komiterade ansett sig, efter pröfning af alla på frågan inverkan omständigheter, böra på det kraftigaste tillstyrka, har undertecknad Jacobsson verkställt de för en sådan nybyggnad nödvändiga förberedande undersökningar och beräkningar, hvarvid till grund för beräkningen af utrymme tagits de i det föregående framställda fordringarna, äfvensom plats beräknats för de hofstallet tillhörande vagnar från 1600- och 1700-talet, hvilka numera ej begagnas; och få Komiterade härmed öfverlemna för ändamålet uppgjorda ritningar jemte approximativt kostnadsförslag, slutande å en summa af 381,000 kronor.

Härtill komma ytterligare kostnaderna för föremålens flyttning till den nya byggnaden, för deras ändamålsenliga ordnande och utställning inom den samma, för anskaffande af nödigt innared och möblering i biblioteket och mönsterbladsamlingen med dertill hörande läse- och arbetsrum samt öfriga lokaler. Ehuru Komiterade ej anse sig kunna med full tillförlitlighet beräkna storleken af det härför erforderliga belopp, så torde dock, synnerligen som någon utställningsmateriel redan finnes att tillgå, en summa af 35,000 kronor vara för ändamålet tillräcklig.

Beräknade årliga kostnader för ett museum för konstindustri och slöjd.

Det återstår slutligen att beräkna de kostnader, hvilka framdeles blifva nödvändiga för byggnadens och samlingarnas underhåll och vård samt i öfrigt för musei verksamhet. De härvid erforderliga utgifter kunna fördelas i fyra hufvudgrupper: nämligen löner, samt kostnader för byggnadens underhåll, för samlingarna, och för öfriga i samband med museum stående ändamål. Om tjänstemännens antal har förut i sammanhang med förslaget till stadgar blifvit taladt; vid beräkningen af deras löneförmåner ha Komiterade i det hela följt samma grunder, som gjort sig gällande vid regleringen af andra i flere afseende likartade institutioners stater, nämligen Kongl. Biblioteket och Riksarkivet samt Statens Historiska Museum; Nationalmusei stat är nämligen af allt för provisorisk art för att kunna tjena till ledning. Komiterade ha jemväl ansett sig böra följa den vid senare löne-regleringar i allmänhet tillämpade grundsatsen om löneförmånernas fördelning i fast lön och tjänstgöringspenningar samt, beträffande de två yngre tjänstemännen, om ålderstillägg. I likhet med hvad som vid de nämnda institutionerna är stadgadt, ha Komiterade äfven ansett ett särskildt mindre anslag böra uppföras till arvoden åt vetenskapligt, tekniskt eller konstnärligt bildade extra biträden, då det nämligen är af stor vigt, att yngre personer efter hand få sätta sig in i de vid museum förefallande göromål och kunna finna med sin ekonomiska fördel ej allt för oförenligt att egna sig åt teoretiska studier af

de konstindustriella frågorna. Under titeln expeditionskostnader är ett mindre belopp uppsatt för att utgå som ersättning åt sekreterare eller skrifbiträde. För den ständiga tillsynen af museibyggnaden samt för åtskilliga förefallande gröfre göromåls utförande äro en portvakt och en gårdsdräng behöflige, af hvilka den förstnämnde äfven torde kunna bestrida en del af katalog- och fotografi-försäljningen. Den magtpåliggande och ytterst nödvändiga bevakningen under förevisningstiderna, för hvilken åtminstone två personer i hvarje våning äro erforderlige, ha Komiterade tänkt sig uppdragen åt dels ordinarie, dels extra bevakningsbiträden, af hvilka de förre skulle ega en efter deras tienstgöring afpassad fast årlig lön, de senare betalas efter dag och timme. En af de ordinarie skulle lemna nödig handräckning i biblioteket och mönsterbladsamlingen. — Genom att tillgodogöra de ändamålsenligaste anordningar i afseende på värmeledning, och då gasbelysning endast torde förekomma vid föreläsningar samt undantagsvis i arbetsrummen eller biblioteket, bör det i förslaget till utgiftsstat för dessa båda ändamål upptagna beloppet, 3,000 kronor, vara tillräckligt. Den närmast följande utgiftsposten, 1,500 kronor, är afsedd för golfvens, museilokalernas och fönstrens omsorgsfulla underhåll och rengöring, och torde för jemförelses skull härvid böra nämnas, att det motsvarande anslaget vid Nationalmuseum utgör 2,700 kronor. — Det för samlingarnas vård och underhåll föreslagna beloppet skulle dels användas för smärre rengörings- och restaurationsarbeten inom samlingarna, t. ex. af metallföremål, möbler och väfnader, hvilka fordra en ständig tillsyn och putsning, dels till bestridande af kostnaderna för smärre förändringar och tillökningar i utställningsmaterielen, dels för omflyttningar och liknande arbeten inom museilokalerna. För samlingarnas ökande, i enlighet med de i motiveringen af förslaget till stadgar anförda grunder, har ett belopp af 5,000 kronor synts Komiterade

vara tillräckligt, enär den befintliga samlingen kan anses vara i vissa afseenden temligen fullständig, och åtminstone till en början hufvudsakligen inköp af nyare föremål och af reproduktioner torde förekomma. Deremot ha Komiterade ansett sig böra för biblioteket föreslå den jemförelsevis höga summan af 2,000 kronor. Dels utgör nämligen biblioteket och den deri ingående samlingen af mönsterblad en synnerligen vigtig del af museet, tjenande att fullständiga samlingarna och i många fall ersätta bristen på originalföremål, hvarför det samma vid hvarje mera noggrant studium måste rådfrågas, dels äro de arbeten, som ingå i ett konstindustrielt bibliotek, i allmänhet planschverk och i följd deraf dyrbara samt för den enskilde svåra att anskaffa, och dels råder inom den konstindustriela literaturen för närvarande en synnerligen liffig verksamhet, hvilken museum i sin mån måste med uppmärksamhet följa. Slutligen ha Komiterade föreslagit uppförandet af tvenne smärre belopp som understöd för musei literära eller reproducera-
 rande verksamhet, detta dock under förutsättning, att såväl de på literära arbeten som på reproduktioner nedlagda kostnader skola till hufvudsaklig del genom försäljningar betäckas.

Den årliga utgiftsstaten skulle enligt denna beräkning erhålla följande utseende:

Löner:

En intendent	Kr. 6,000: —
hvaraf i fast lön 4,000, i tjänstgöringspenningar 2,000.	
En förste amanuens	» 3,000: —
hvaraf i fast lön 2,000, i tjänstgöringspenningar 1,000.	
En andre amanuens	» 2,500: —
hvaraf i fast lön 1,500, i tjänst-	
	<hr/>
	Transport Kr. 11,500: —

Transport Kr. 11,500: —

göringspenningar 1,000; för båda amanuenserna bör lönen efter fem års förlopp kunna höjas med 500 kronor, efter tio år med ytterligare 500 kronor.

Vetenskapligt bildade extra biträden...	»	2,000: —	
Expeditionskostnader	»	500: —	
En portvakt (jemte fri bostad)	»	600: —	
En gårdsdräng (jemte fri bostad)	»	600: —	
Bevakning under förevisningstiderna...	»	<u>3,000: —</u>	18,200: —

Byggnaden:

Uppvärmning och belysning	Kr.	3,000: —	
Underhåll af golf, fönster o. d.	»	<u>1,500: —</u>	4,500: —

Samlingarna:

Underhåll och vård	Kr.	2,000: —	
Samlingarnas ökande	»	5,000: —	
Boksamling	»	<u>2,000: —</u>	9,000: —

Öfriga utgifter:

Tidskrift, föreläsningar o. d.	Kr.	1,500: —	
Gipsgjutningsanstalt, galvanoplastisk och fotografisk atelier	»	<u>1,000: —</u>	2,500: —
Summa Kr.			34,200: —

Till ledning vid bedömandet af ofvanstående utgiftstats storlek, meddelas här en jmförande öfversigt af motsvarande utgiftsstater vid några främmande museer under de sista åren.

De ha sålunda uppgått

vid Österrikiska museet i Wien	till omkring	145,000 kronor.
» Slöjdmuseet i Berlin	»	» 111,000 »

vid Slöjdmuseet i Hamburg	till omkring	36,000 kronor.
» » i Dresden	»	70,000 »
» » i Nürnberg	»	100,000 »

Hvarjemte slutligen torde böra erinras, att det anslag af 4,000 kronor, som under de sista åren utgått till Svenska Slöjdföreningen såsom hyres- och inköpsbidrag för dess museum, efter upprättandet af ett museum för konstindustri och slöjd, blir obehöfligt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, få Komiterade i underdånighet föreslå,

det täcktes Eders Kongl. Maj:t af Riksdagen äska:

dels till uppförande och inredning af en byggnad vid Hötorgets södra ända, afsedd att inrymma ett museum för konstindustri och slöjd ett belopp af Kr. 381,000: —

att utgå med 140,000 kronor under hvarterdera af åren 1879 och 1880 samt återstoden under år 1881;

dels till anskaffande af utställningsmateriel jemte biblioteks- och verkstadsinredning, möblering, flyttning m. m. ett belopp af » 35,000: —
att utgå under året 1881; samt

dels slutligen till bestridande af kostnaderna för ofvan upptagna löner och andra utgifter för

musei verksamhet ett årligt anslag af Kr. 34,200: —
att utgå från och med år 1881.

Med underdånig vördnad, trohet och nit framhärda

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåter

G. AF UGGLAS.

F. DARDEL.	C. TH. SVANBERG.	I. WALLBERG.
G. H. STRÅLE.	G. R. DAHLANDER.	E. JACOBSSON.

Stockholm den 3 December 1877.

G. Upmark.

B I L A G A.

Åtgärder vidtagna i några af Europas länder för konstindustriens befrämjande.

Reseberättelse, enligt komiterades särskilda uppdrag afgifven af
F. DARDEL och G. R. DAHLANDER.

Sedan ett par årtionden tillbaka ha i flere af Europas länder kraftiga åtgärder blifvit vidtagna i ändamål att åt industriens alster gifva en konstnärlig prägel. Man kan räkna ursprunget till denna sträfvan från den första verdensutställningen i London. Vid denna internationela täflan visade det sig nämligen, att Frankrike stod ojemförligt öfver nästan alla andra länder i fråga om de industrigrenar, der en utbildad smak och färdighet i teckning hos industriidkarne tagas i anspråk. England stod lågt i detta hänseende, huru hög ståndpunkt dess teknik ock i andra riktningar hunnit. Regeringen och parlamentet i England insågo hvilken fara ett sådant förhållande medförde för landets industri, och de bemödade sig att genom förbättringar i undervisningen och genom anskaffandet af goda förebilder utbilda smaken hos såväl industriens idkare som allmänheten, för att sålunda frambringa en konstindustri af verkligt konstnärligt värde. För den skull upprättades i London vid South Kensington ett museum för ornamental konst, och i samband dermed ett mönsterläroverk för de sköna konsternas tillämpning på industrien, hvarjemte upprättandet af ritskolor i landsorten på allt sätt gynnades och underlättades. De anstalter, som på detta sätt grundlades, sattes under en särskild styrelses öfveruppsigt. Betydande summor anslogos för ändamålet. Det dröjde icke länge innan dessa åtgärder buro de önskade frukterna, som rikligen ersatte den möda och de kostnader derå blifvit nedlagda. Englands konstindustri har, såsom de senare verdensutställningarna otvifvelaktigt ådagalagt, gjort högst betydande framsteg, hvilka ådragit sig uppmärksamhet i andra länder och der framkallat sträfvanden i samma riktning, för att kunna uthärda en täflan, som eljest skulle verka ruinerande för den svagare industrien. I sjelfva verket har genom Englands och några andra länders ansträngningar för konstindustriens utveckling förhållandet blifvit sådant, att

Allmänna anmärkingar.

Konstindustrien i England.

*Konstindustrien
i Frankrike.*

antingen måste öfriga länder följa exemplet och genom alla till buds stående medel söka att förädla smaken och utbilda den tekniska färdigheten hos idkarne af de konstindustriela yrkena, eller ock döma dessa till en säker undergång. Det är förnämligast detta, som föranledt den lifliga rörelse, hvilken nu i flere länder är rådande, för att genom anläggning af museer och läroanstalter höja konstindustriens ställning. Äfven till Frankrike — hvilket land genom sin sedan lång tid tillbaka vunna öfverlägsenhet i detta hänseende, kunde anses skyddadt från täflan — har denna rörelse sträckt sig, och man har allt mer och mer kommit att inse nödvändigheten af allvarliga bemödanden för att bibehålla den uppnådda ställningen. Ännu kraftigare har detta behof visat sig i länder, hvilkas industri arbetar under mindre gynsamma förhållanden, och de i dessa länder vunna resultaten ådagalägga, huru man genom ganska enkla medel och med jemförelsevis ringa uppoffring kan framkalla och utveckla en konstindustri, af lika stor betydelse i national-ekonomiskt hänseende, som för den högre kulturen.

Det sätt, som man i England användt för i fråga varande ändamåls vinnande, är visserligen af ganska stort intresse och utan tvifvel vittnande om stor organisatorisk förmåga, men det tager så stora medel i anspråk och de förhållanden, hvarunder det i England uppstått och utvecklats, äro så väsentligt olika med dem i vårt land, att det är obehöfligt, att här närmare än hvad redan skett redogöra derför.

För Sverige passande mönster äro deremot i detta fall att söka i några andra länder, för hvilkas åtgärder till konstindustriens befrämjande nu skall redogöras.

Österrike.

*Konstindustrien
i Österrike.*

Bland de stater, som efter Englands exempel sökt framkalla en kraftig utveckling af konstindustrien, bör i främsta rummet Österrike anföras, enär man här genom en följd af synnerligt väl beräknade och med stor ihärdighet och skicklighet fullföljda åtgärder frambragt resultat af verklig genomgripande betydelse för landets industriela ställning, så att denna från en i konstnärligt hänseende låg ståndpunkt inom några år höjdes i den grad, att den väckt det öfriga Europas uppmärksamhet och aktning. Det var verldsutställningen i London år 1862, som gaf impulsen till rörelsen i Öster-

rike. Detta lands utställning gaf nämligen ur ren konstnärlig synpunkt en ingalunda tillfredsställande bild af den österrikiska industrien, och detta föranledde regeringen och för saken nitälskande personer att söka förädla smaken icke blott hos industriidkarne utan hos den stora allmänheten. Redan år 1863 gaf kejsaren sitt bifall till grundandet af ett konstindustrielt museum i Wien, »Oesterreichisches Museum für Kunst und Industrie», hvilket till en början förnämligast innehöll till låns lemnade föremål ur statens och kejsarens samlingar, såsom hofbiblioteket, galleriet vid Belvedere, förrådet af tapeter och möbler ur de kejsarliga slotten, antikkabinettet, Ambrasersamlingen, skattkammaren och arsenalen. Derjemte uppmanades staden Wien, adeln och allmänheten att ur dem tillhöriga samlingar till museum såsom lån för någon tid öfverlemna dertill passande konstverk. En komité af sakkunnige män erhöll uppdrag att utarbete stadgar för den nya anstalten. Erkehertig Rainer utnämndes till protektor, professoren Eitelberger v. Edelberg till direktör samt den bekante konstkännaren Jacob Falke till förste custos och direktörens suppleant. Det är desse män, som i första rummet äran tillkommer, att det Österrikiska museet verkat i så hög grad gagnande icke blott för landets, utan äfven för hela Europas industri. Vid deras sida verkade ett curatorium, sammansatt af framstående män, hvilka i en eller annan riktning kunde främja anstaltens framgång och tidsenliga utveckling.

*Grundandet af
österrikiska
museum.*

År 1864 öppnades i en provisorisk lokal anstalten med en konstindustriell utställning, förnämligast bestående af lånade föremål. Men genom inköp och gåfvor utvidgades snart musei egna samlingar, så att behovet af en ny, för ändamålet särskild afpassad byggnad blef allt känbarare. Anslag för en sådan beviljades äfven, och år 1871 kunde museum inflyttas i den nya lokalen.

Den synnerligen vackra och ändamålsenliga byggnad, i hvilken det Österrikiska museet inrymmer, är utförd efter arkitekten Ferstels plan. Kostnaden för den samma jemte inredning uppgår till 700,000 gulden (omkring 1,200,000 kronor). Den inre arkitektoniska anordningen i byggnaden är så väl afpassad, att man lyckats undvika den stela enformighet, som stundom vidlåder dylika museer, och som gör ett oangenämt intryck. Genast vid inträdet fägnas ögat af en praktfull, från taket belyst vestibul, omgifven af arkader i två våningar och deröfver en våning svicklar, som böja sig mot glastaket. Denna vestibul är prydd med en rik samling statyer, dels af marmor, dels afgjutningar i gips af antikens yppersta skulpturverk. Man har från första början genom denna anordning velat gifva åt museum en konstnärlig prägel och antyda den högre synpunkt, hvarur man vill inverka på industrien. Från vestibulen, som upptager byggnadens midtparti,

Byggnaden.

ingår den besökande i musei samlingar, hvilka upptagas å hvardera sidan i flere stora salar, olika hvarandra till utstyrsel och dekoration, men hvilka för öfrigt äro temligen enkla, så att de ej vända uppmärksamheten från de i salarna utställda föremålen.

Samlingarna.

Efter uppställningen kan man indela dessa i tio grupper:

1:o. Textila föremål och möbler, äfvensom korgmakeriarbeten, nålarbeten, pappers- och läder-tapeter samt ornamentalt träsnideri.

2:o. Guldsmedsarbeten, hvartill räknas, utom föremål af ädla metaller och bijouterier, äfven arbeten af andra metaller med guld- och silfverbeläggning och emaljerade arbeten.

3:o. Keramiska föremål.

4:o. Glas, nämligen glaskärl och andra föremål af glas, glasmålningar, äfvensom porslinsmålningar.

5:o. Oädla metaller: föremål af brons, jern, koppar, bly, zink, tenn o. s. v. äfvensom ringklockor och ur.

6:o. Väggedekorationer, såsom väggmålningar och målade tapeter, skrift, tryck- och bokbinderi-arbeten m. m., såsom miniatyrer, böcker, handskrifter, bokpermar, lackerade och läder-arbeten, föremål af sten, elfenben, horn och vax samt mosaikarbeten.

7:o. Stora plastiska föremål af marmor, gips, brons m. m.

8:o. Gipsafgjutningar af ornament och af smärre plastiska föremål.

9:o. Graverade arbeten, såsom mynt, sigill, skurna stenar samt aftryck efter sådana.

10:o. Ornamentsritningar och andra grafiska föremål.

En vexlande utställning i en af salarna framlägger de väsentligaste beståndsdelarna af denna senare samling och åskådliggör tillika den historiska utvecklingen af konstindustriens förnämsta grenar.

Till denna samling höra äfven fotografierna och ritningarna till konstindustriella föremål af alla slag, hvilka antingen tillhöra museet eller varit der en gång utställda.

Biblioteket.

I förening med detta museum och inrymdt i samma byggnad står äfven ett rikhaltigt konstindustriellt bibliotek, omfattande böcker och planscher öfver såväl konstens estetik, filosofi och historia som öfver arkitekturen och snart sagdt alla tekniska yrken, inom hvilka de sköna konsterna ega någon tillämpning. Detta bibliotek räknar redan omkring 11,000 band.

En särskild afdelning utaf museum bildar den s. k. sphragistiska samlingen, hvilken ursprungligen bildad af en enskild person, sedermera blifvit af museum inköpt. Denna samling, som lär vara den fullständigaste

i sitt slag, omfattar originala sigillstampar, originala vaxsigill, gipsafgjutningar och modeller till sådana. Den samma erbjuder ett rikligt material icke blott för konstindustrien, utan äfven för den historiska forskningen.

För öfrigt har visserligen det Österrikiska museet icke i sin ego en så stor mängd af gamla dyrbara originalalster från föregående konstperioder, som förhållandet är med South Kensington museum i London, Gewerbe-museum i Berlin eller Nationalmuseum i München. De af konung Carl XV till svenska staten testamenterade samlingar af detta slag äro till och med i det hela taget rikare än det Österrikiska museets. Gamla föremål af utmärkt konstvärde äro nämligen i Wien som annorstädes numera ganska sällsynta i handeln och betalas mycket högt, enär de många olika konstindustriela museer, som de senaste åren uppstått, täfla med hvarandra att draga till sig dylika föremål, hvadan museum i Wien icke kunnat sätta sig i besittning af ett synnerligen stort antal sådana. Men denna brist har i viss mån motvägts genom det förut antydda medgifvandet af kejsaren, att såväl hans enskilda som statens samlingar egde att till det Österrikiska museet såsom lån på kortare eller längre tid öfverlemna sådana konstverk och böcker, som kunde tjena till konstindustriens befrämjande. Denna förordning medförde önskade följder, och den tillämpas fortfarande. När i museum fattas mönstergilla prof från äldre konstindustriela perioder, t. ex. för att åstadkomma en utställning af förebilder inom glas- eller möbelfabrikationerna, eller för att i enskilda fall få passande motiv till förädling af vissa slags konstindustriela alster, som inom landet tillverkas, lånas från andra samlingar föremål, som dertill äro lämpliga. Af dessa tagas kopior, afgjutningar eller teckningar, som förblifva vid museum, under det att originalen efter någon tid återlemnas. Äfven de offentliga biblioteken användas på samma sätt: böcker lånas, hvarur illustrationer och ornament kopieras, eller af hvilkas permar aftryck tagas. Flere af landets enskilde samlare af konstskatter hafva i museum deponerat dyrbara konstalster, såsom statyer, gobelinstapeter, arbeten af guld, silfver och elfenben, emaljer m. m., hvilka ofta under årtal få förblifva derstädes. På detta sätt har det blifvit möjligt att åstadkomma special-utställningar, t. ex. af Murano-glasarbeten, af väfnader, af gammalt Wiener-porslin, af äldre mästareshandteckningar, af de grafiska reproducerande konsternas alster o. s. v., hvilka utställningar under någon tid fortfarit.

För att kunna afbildade de till låns erhållna föremålen äro med museum för- enade ett gipsgjuteri samt en galvanoplastisk och en fotografisk atelier. De båda förstnämnda äro inrymda i de till byggnaden hörande källarelägenheter.

*Grunder för
samlingarnas
förökande.*

I fråga om inköp af konstindustrialster har man uppställt såsom hufvudregel, att föremålet bör vara användbart på ett eller annat sätt såsom förebild för vår tids industri, så att det vare sig till form, material eller dekoration erbjuder egenskaper, lämpliga att studera. Är föremålet fullt lämpligt för det afsedda syftet, tvekar man icke att betala det högt. Men om det till köp erbjudna föremålet icke är af verkligt gagn för någon af landets industrigrenar, inköpes det på inga vilkor, äfven om dess historiska värde är betydligt. Den historiska betydelsen underordnas här alltid den praktiska, hvilket ingalunda är förhållandet med alla konstindustriela museer. Vid allmänna verldsutställningar inköpas prof å andra länders mest utmärkta konstindustriela produkter. Isynnerhet har man förskaffat sig en utmärkt samling af orientens rikt dekorerade alster i keramik, inlagda metallarbeten och väfnader. Man spårar också ett starkt orientalistiskt inflytande på den österrikiska konstindustrien, särdeles inom dennas textila grenar, der den orientaliska ornamenteringen och färgprakten göra sig märkbart gällande.

Inom bronsindustrien, hvars fabrikat utgöra en af Wiens förnämsta exportartiklar, men som hittills hufvudsakligen frambringat förgyllda mindre föremål, söker det Österrikiska museet att genom lämpliga förebilder såväl höja smaken som ock att införa föremål mera passande för praktiskt användande, såsom kandelabrar, ljuskronor m. m. i olika bronslegeringar. Man hoppas kunna i en ej aflägsen framtid täfla med Paris, som hittills ensamt försett Europa med konstnärligt utförda bronsartiklar.

*Utställning af
nya konstindus-
triela alster.*

En vigtig afdelning af det Österrikiska museet utgör den i en af musei salar anordnade utställningen af nya konstindustriela alster af såväl inhemskt som utländskt ursprung. Endast sådana föremål, som äro af mönstergill beskaffenhet mottagas härvid. Det anses äfven af fabrikanterna som en heder att få sina industrialster antagna till utställning vid det Österrikiska museet. Flere af de utställda industrialstren försäljas på stället. Hvarje år anordnas vid jultiden under några veckor en större utställning af konstindustriela föremål, tillverkade inom Österrike. Öfre arkadgaleriet jemte två närgränsande salar anordnas då till en storartad bazar, flitigt besökt af alla samhällsklasser. Äfven vid denna utställning mottagas endast föremål, som vid pröfning befunnits vara af verkligt konstnärligt värde.

Samlingarna äro öppna tre af veckodagarna klockan 9—4 utan afgift, om Söndagen 9—1 också utan afgift, samt två dagar från 9—4 mot en inträdesavgift af 30 kreutzer (omkring 50 öre). Konstnärer och handverkare, som arbeta i samlingarna, kunna emellertid erhålla fritt tillträde äfven de två sistnämnda dagarna. En dag, nämligen Måndagen, är museum stängd

för allmänheten. Denna dag användes för de större omflyttnings- och rengöringsarbeten, som vid en anstalt af detta slag tid efter annan måste vidtagas.

Någon fullständig katalog öfver de utställda föremålen finnes icke, men deremot äro dessa i allmänhet försedda med uppgift öfver nummer, namn, ämne och arbetssätt, ursprung och egare. Derjemte utgifvas, så ofta det erfordras, till vägledning för den museum besökande allmänheten, smärre handböcker, innehållande en redogörelse för de artiklar i museum, som äro af det största allmänna intresse.

Men det är icke endast genom förevisande i samlingssalarna af forna tiders och den nyare tidens industrialster af konstnärligt värde och genom biblioteket, som det Österrikiska museet utöfvar sin verksamhet. För att bereda en riktig uppfattning af anstaltens sträfvanden och för att sprida i vidsträcktare kretsar kännedom af och intresse för den reformatoriska rörelsen inom smakens område, har man anordnat serier af föredrag i musei lokal. Redan år 1864 började direktören för det Österrikiska museet en följd af nio föredrag öfver dettas mest framstående konstverk, hvarefter hans närmaste man höll fyra föredrag öfver ornamentikens teori och historia samt en annan vetenskapsman elfva föredrag öfver optik och färglära. Sedermera ha årligen under vintern ett eller två föredrag i veckan hållits inom museum, afhandlande antingen dettas omedelbara verkningskrets, dels frågor rörande smak och stil eller historiskt kritiska upplysningar öfver enskilda perioder eller riktningar inom konsten och industrien, och dels beträffande framstående konstverk, eller öfver tekniken och materialerna o. s. v. Exempelvis må anföras några ämnen, afhandlade vid dessa föredrag: »den moderna smakens utveckling», »om perspektiv», »om pappers- och tapet-fabrikationen», »om träet såsom material inom de konstindustriela yrkena», »om galvanoplastik och fotografi», »om Hildesheimer-silfverfyndet», »om bostadens prydning och utstyrelse», »om Albrecht Dürer», »om industrien i Böhmerwald», »om den tyska konstreformen i det 16:de århundradet», »om Benvenuto Cellini och renässansens guldsmedskonst», »om kvinnans deltagande i fabriksarbetet», »om kopparstickets historia» o. s. v. Dessa föredrag, som hållits dels af musei personal, dels af andra personer, ha i allmänhet varit talrikt besökta. En rymlig, för föreläsningarna särskildt afsedd sal är ock inom museum inredd, men på så sätt att den tillika kan begagnas för andra ändamål, t. ex. tillfälliga utställningar.

I samma riktning som genom föredragen verkar anstalten genom de literära och artistiska publikationer, som derifrån utgå. Dessa äro mycket

Föredrag.

Publikationer.

talrika och af stor betydelse. Först och främst bör bland dem nämnas en tidskrift »Mittheilungen des Oesterreichischen Museums», som utgifves med ett häfte i månaden, och hvilken är egnad åt alla konstindustriens område berörande frågor, sålunda redogörelse för de i museum utställda föremål, om nya inköp, föreläsningar o. s. v., om beslägtade sträfvanden på andra ställen, om ritskolor och fackskolor, om forskningar och uppfinningar rörande konstekniken m. m. dylikt. Bidragen lemnas nästan uteslutande af den vid museum anställda personalen. Bland andra från anstalten utgifna arbeten må anföras: »Konturerna af antika lerkärl», »Ornamenten till antika lerkärl», »Hans Sibmachers stick- och spetsmönsterbok», »Ottavio Stradas utkast till praktkärl i silfver och guld», »Ornament från den italienska renässansens blomstringstid», »Inlagda marmorornament från den italienska renässansen», »Studier öfver kinesisk emalj» o. s. v.

Utom de af museum omedelbart utgifna och de verk, hvilkas utgifvande möjliggjorts genom understöd derifrån, ha flere af dess tjänstemän utgifvit viktiga arbeten rörande de sköna konsterna och dessas tillämpning. Äfven på detta sätt har museum verkat gagnande för konstindustrien.

*Filial-
utställningar.*

Redan genom sina publikationer sträcker det Österrikiska museet sina verkningar långt utom hufvudstadens gränser, men ännu mera omedelbart söker det att utöfva sitt inflytande på konstindustrien inom alla delar af den stora monarkiens vidsträckta områden genom att föranstalta filialutställningar i olika städer med betydande industriell verksamhet. Icke lång tid efter de museum blifvit öppnadt, anordnades en sådan utställning i Leitmeritz, hvarvid museum ditsände keramiska alster, väfnader, stickerier, galvanoplastiska efterbildningar af metallkärl samt dessutom gipsafgjutningar och fotografier, hvarjente flere industriidkare föranledts att ditsända prof på sina fabrikat; dessutom hade från omgivande trakt dertill lämpliga konstskatter blifvit utställda. Denna utställning, hvilken fortfor omkring en månad, lyckades synnerligen väl och äfven i ekonomiskt hänseende var resultatet så gynnsamt, att af öfverskottet stadens realskola kunde förseas med lämplig materiel för undervisningen i frihandsteckning.

Härigenom föranleddes man till att föranstalta likartade utställningar i andra städer, såsom Brünn, Graz, Linz, Reichenberg, Prag, Pilsen, Innsbruck, Znaim, Klagenfurt, Olmütz. Vanligen hafva filialutställningar företagits samtidigt med landtbruksutställningar eller vid andra tillfällen, då större folkmassor samlats. Kostnaden för föremålens inpackning har bestridits af museum, men transport och öfriga kostnader af de lokala myndigheterna. Genom dessa med hänsyn till de lokala industrigrenarnas behof anordnade

utställningar har icke blott dessas behof af ledning och af lämpliga förebilder i konstnärligt hänseende blifvit tillgodosedt, utan äfven ritundervisningen vid realläroverken och de tekniska skolorna blifvit befrämjad. Stundom ha med filialutställningarna förenats serier af konstindustriela föredrag.

Såsom ofvan blifvit anfördt, finnas vid det Österrikiska museet särskilda verkstäder för åstadkommande af gipsafgjutningar, fotografier och galvanoplastiska efterbildningar. Dessa försäljas sedermera för tillverkningspriset. Genom understöd af regeringen, af handelskamrarna, af slöjdföreningarna o. a. ha sålunda real-, slöjd- och fack-skolorna inom den Österrikiska monarkien blifvit försedda med afgjutningar efter de bästa ornamentala och plastiska förebilder, af pellarordningarna, af arkitektoniska detaljer o. s. v., en åtgärd, som i hög grad medverkar för utbredandet af en förädlad smak. Redan hafva omkring 600 olika gipsafgjutningar blifvit tagna, dels af hela figurer, hufvud och andra kroppsdelar efter antiken, dels af anatomiska detaljer, dels af trä- och stenreliefer, bokpermar, kärl, vapen och delar af rustningar, pellarordningarna, tektoniska detaljer och ornament från alla konstperioder. Fotografier, äfven till antalet flere hundra, återgifva dels teckningar af de gamla mästarne, dels miniatyrer, bokband, arbeten i ädla metaller, brons och jern, glas- och lerkärl, skulpturer o. s. v. De galvanoplastiska efterbildningarna äro icke inskränkta till kärl och andra föremål, utan de tagas stundom efter arbeten af läder m. m. dylikt.

*Verkstäder för
gipsafgjutning
m. m.*

Beträffande vården af samlingarna, tillhör den en direktör, som har till sitt biträde fyra custoder. Den förste af dessa är direktörens suppleant och föreståndare för afdelningen för den moderna industrien, en annan förestår biblioteket och kopparstickssamlingen, en tredje är sekreterare och byråföreståndare. Dessutom äro flere biträden till dessa tjänstemän anställda. Direktörens lön uppgör till 4,000 gulden, förutom fri bostad; custodernas lägsta lön uppgår till 2,000 gulden, men hvilket belopp ökas med 500 gulden efter fem års tjänstgöring. Dessutom hafva tjänstemännen särskilda arvoden för de af dem hållna föredrag och för sin skriftställareverksamhet.

Förvaltning

Hvad åter angår den högre ledningen af det Österrikiska museets angelägenheter, tillhör den jemte direktören, ett curatorium och en protector. Denne utnämnes af kejsaren och har till uppgift att befordra musei framgång och utveckling i alla riktningar; han utnämner ledamöterna i curatorium och förer ordet vid deras sammanträden, hvarjemte han förmedlar beröringen mellan regeringen och museum. Curatoriet åter, i hvilket direktören och förste custos äga rösträtt, är hufvudsakligen rådgifvande, men med

rätt att framställa förslag och att afgöra vissa frågor rörande utställningen af industrialster och öfver inköp för samlingarna.

Genom denna organisation blir faktiskt direktören den ende magtegende inom anstalten, och med den stora förmåga och de förtjenster om det Österrikiska museets grundande och utveckling, som den nuvarande direktören eger, torde detta kunna förklaras. Enligt gällande stadgar tillkommer honom att vaka och besluta öfver utställningen och samlingarna äfvensom öfver katalogernas affattning, att föra korrespondensen, att i allmänhet afgöra om inköp för samlingarna samt öfver innehållet af tidskrifter och de konstnärliga publikationerna; att månadligen afgifva redogörelse till curatoriet och årligen till regeringen öfver anstaltens verksamhet; slutligen har han den högsta ledningen af de med museum förenade verkstäder och bestämmer hvilka föremål, som der skola efterbildas.

Utgiftsstat.

Hela den årliga utgiftsstaten för Österrikiska museet uppgår för närvarande till 80,594 gulden, af hvilka 6,000 äro afsedda för bibliotekets ökande.

*Konstindustri-
skolan i Wien.*

Men huru stort gagn det Österrikiska museet än utöfvat genom sina utställningar, sina föreläsningar och publikationer, torde det likväl hafva haft sin största betydelse genom den förträffliga konstindustriela undervisning, som i samband dermed meddelats i den högre konstindustriela läroanstalten och i fackskolorna. Den förstnämnda »Die Kunstgewerbeshule des k. k. Oesterreichischen Museums» inrättades år 1868, sedan Handels- och Industri-kammaren derom gjort ansökan, och direktionen för museum afgifvit sitt utlåtande. Några utdrag ur detta torde tydligast angifva det syfte denna skola eger och den ställning hon intagit till moderanstalten. »Museum är afsedt att framkalla insigt om konstindustriens väsende; det skall utbreda den riktiga smaken och lemna skolor och fabriker mönster att efterbilda. Men dels räcker musei verksamhet, oaktadt filialutställningarna i olika delar af riket, icke nog långt och icke samtidigt öfverallt, dels ligger det icke i dess magt att bilda handen och öfva uppfinningsförmågan. Och dock kommer det väsentligt derpå an, att hvad i museum och med dess hjälp läres, i den inhemska konstslöjden kommer till sjelfständigt och verkligen nytt användande. Museum skall aldrig fullständigt åstadkomma den afsedda verkan, om vid dess sida icke står en skola, som omedelbart företräder handtverkets konstnärliga riktning och sålunda lägger grunden, på det att det

sköna och konstnärliga i de förelagda mönstren genom konsthandtverkaren må öfvergå i kött och blod.» — »En högre konstindustriskola bör vara en anstalt, som har att bilda icke arbetarne, utan konstnärerna och lärarne. Vid henne skola bildas konstnärer i ordets sanna bemärkelse, sådana konstnärer nämligen, hvilka kunna motsvara alla fordringar, till och med de högsta, så att man icke längre nödgas taga sin tillflykt till ofullständigt eller i utlandet bildade tecknare. Hon skall utbilda för fabriker tecknare och modellörer, hvilka nästan helt och hållet fattas i landet, konstnärer, som med uppfinningsrikt hufvud förena skönhetssinne och fullkomligt öfivad hand, och sålunda i våra fabriker åstadkomma en konstnärlig lyftning; hon skall göra guldsmeden, möbelsnickaren, porslinsmålaren och i allmänhet konsthandtverkaren till mästare, icke i ordets industriela, utan i dess konstnärliga betydelse.» — »Skall den konstindustriela läroanstalten verkligen motsvara det syfte, för hvilket den är bestämd, måste de tre förnämsta konsterna, målarekonsten, plastiken och arkitekturen, på det sorgfälligaste sätt der vårdas, ty konstindustrien är ju icke annat än dessa tre konster tillhoppa, användas vid det dagliga lifvets behof.» — I enlighet med denna uppgift består läroverket af fyra fackskolor, för byggnadskonst, för bildhuggeri, för djur-, blomster- och ornaments-målning samt för figurteckning och målning med afseende å konstindustrien, hvartill kommer en förberedande afdelning. Den sistnämnda har till ändamål att åt elever, som icke ega tillräckliga förkunskaper i teckning, meddela undervisning i detta ämne före inträdet i fackskolan. Fackskolan för byggnadskonst meddelar undervisning i läran om de arkitektoniska stilarterna, och de arkitektoniska formerna i allmänhet, men förnämligast med hänsyn till deras användande för de konstnärliga byggnadsyrkena, såsom byggnadssnickeriet, möbeltillverkningen, fabrikationen af kakelugnar och kaminer, öfverhufvud taget i fråga om deras användande vid bostadens och kyrkans inredning. Fackskolan för bildhuggeri åter lemnar undervisning i modellering såväl af figurer som af ornament, och med hänsyn till deras användande inom olika grenar af tekniken, såsom guldsmedskonsten, stenhuggeriet, träsnideriet, stuccaturarbetet, tillverkningen af kärl af metall, lera och glas o. s. v. Fackskolan för teckning och målning har slutligen till uppgift att meddela undervisning i väggdekoration, teckning eller målning på glas och porslin, för emalj och mosaik; hon omfattar äfven det vidsträckta området af väfnaders ornamentering o. s. v. De ämnen, som ingå i läroplanen, äro därför förnämligast:

1. Arkitektur och arkitektonisk ritning.
2. Teckning efter modell.

3. Teckning efter antiken.
4. Målning efter figurer.
5. Teckning och målning af ytornament jemte målning af blommor.
6. Modellers förfärdigande.
7. Modellering.
8. Träsnideri.
9. Öfning i komposition och modellering af konstindustriela föremål.

Men utom i dessa hufvudämnen ingå i undervisningsplanen åtskilliga biämnena, såsom projektions-, perspektiv- och skugglära, anatomi, läran om konststilarna, konsthistoria, konstindustriens historia eller enskilda delar af denna i förening med nationalekonomi, färglära och färgkemi, läran om de yrkena använda materialerna och deras tekniska bearbetning. Dock föredrages i allmänhet ett biämne icke årligen, utan hvart annat eller hvart tredje år.

Inträdesförordningar.

För inträde i den förberedande afdelningen fordras: 14 års ålder, intyg öfver slutade studier i ett lägre gymnasium, ett realgymnasium eller en lägre realskola, eller i annat fall ådagalagd färdighet och framstående anlag för teckning. Inträdet i någondera af fackskolorna förutsätter antingen att hafva genomgått den förberedande afdelningen eller att på annat sätt hafva inhemtat den färdighet i teckning och de kunskaper för öfrigt, som fackskolans undervisning tager i anspråk. Såsom regel bör den i fackskolan inkommande lärjungen hafva fyllt 16 år.

Utom de ordinarie lärjungarne, hvilka begagna undervisningen i samtliga till deras fack hörande läroämnen, finnas »hospitanter», hvilka endast begagna undervisningen i vissa läroämnen. Såsom hospitanter inträda vanligen ritare, modellörer, verkmästare i fabriker m. fl., som redan ingått i det praktiska lifvet och icke kunna egna hela sin tid åt skolan.

Man finner häraf, att lärjungarne antingen inkomma efter att hafva erhållit en mer eller mindre omfattande allmän bildning, men utan någon praktisk erfarenhet, eller också, att de öfvergå från verkstaden till skolan, i hvilket fall deras förkunskaper vanligen äro ganska obetydliga. Det anses dock, att i det hela taget det är fördelaktigare om lärjungen, före inträdet i skolan, inlärt det praktiska af ett tekniskt yrke.

Såsom man lätt kan förmoda, uppstår vid en skola sådan som denna en stor svårighet derigenom att lärjungarne, hvilka i allmänhet tillhöra de mindre bemedlade klasserna, sakna medel att uppehålla sig i Wien och egna sin tid åt läroanstalten. Med anledning häraf bildade sig ett sällskap för befrämjande af »konstindustriskolan», med syfte att understödja talangfulle

lärjungar vid skolan genom meddelande af stipendier, reseunderstöd och uppdrag, och detta utan hänsyn till hvilken nationalitet och religion lärjungen tillhör. Detta sällskap, för hvilket kejsaren och flere medlemmar af den kejsrerliga familjen stälde sig i spetsen, har samlat betydande medel och utdelar ett stort antal stipendier, hvarjente det låtit skolans lärjungar utföra flere uppdrag. Dessutom ha dels af andra korporationer, dels af enskilda personer många stipendier för samma ändamål blifvit upprättade, så att numera läroanstalten i detta fall kan anses vara ganska väl utrustad.

Antalet elever, manliga och qvinliga, uppgår för närvarande till omkring 220, af hvilka 70 egna sig åt lärarekallet.

Årligen anordnas en utställning af elevarbeten.

Undervisningen meddelas af en professor för hvardera af fackskolorna och af två professorer vid den förberedande afdelningen samt dessutom af flere docenter i särskilda läroämnen. En af professorerna tjenstgör tillika såsom skolans direktör.

Lärare.

Läroanstalten öfvervakas af en särskild styrelse, bestående af direktören för konstindustrimuseet, af tre curatoriets ledamöter, utsedde af protectorn, och en ledamot af handels- och industrikammaren i Wien, vald af denna korporation.

Styrelsen.

Utgiftsstaten belöper sig för innevarande år till 26,742 floriner.

Utgiftsstat

Hittills har konstindustriskolan varit inrymd i musei byggnad, men i anseende till såväl lärjungeantalets hastiga tillväxt, som utvidgningen af musei samlingar, har en ny lokal för skolan blifvit behöflig. En ganska rymlig byggnad är äfven för ändamålet uppförd bredvid konstindustrimuseet samt medelst en passage förenad dermed; läroanstalten skall redan innevarande höst ditflyttas.

Ny byggnad för skolan.

Den högre konstindustriela skolan i Wien har utan tvifvel i det hela taget utöfvat en för den Österrikiska industrien synnerligen gagnande verksamhet. Till en början möttes såväl hon som sjelfva museet af misstro från flere af de store industriidkarne, men nu mera synes dess framgång och anseende betryggade. Mellan industrien och skolan eger en liflig förbindelse rum. Lärarne kunna knappast mottaga alla beställningar, som ingå på utkast till arbeten i glas, lera, metall, trä, till mönster för väfnader, till dekorationer o. s. v.

De utgående lärjungarne erhålla i allmänhet utan svårighet anställning uti industriens tjenst, och lärarne få tillse, att lärjungarne icke allt för tidigt öfvergå från skolan till det praktiska lifvet.

Och det är icke endast genom det omedelbara inflytandet på industri-

idkarne, som det Österrikiska museet har verkat. Tvärtom har man vid dettas anordning och verksamhet ständigt haft för ögonen, att bildandet af allmänhetens smak är en uppgift, som äfven tillkommer anstalten, och att det här är lika mycket fråga om afnämare som om tillverkare. Man har försökt och lyckats att göra museum populärt i detta ords bästa betydelse, att göra det till en mötesplats, en ständig källa till nöje och bildning för alla samhällsklasser. Det verkligen betydande inflytande, som detta museum under det fåtal år det varit i fullständig verksamhet, redan hunnit utöfva såväl på Österrikes industri som på dess befolknings konstsinne och bildning, finner häraf sin förklaring.

Fackskolor i provinserna.

För att befrämja den konstindustriela verksamheten samt husslöjden i de Österrikiska provinserna har man dels lemnat understöd och förbättrat redan varande fackskolor och dels upprättat nya sådana, der de ansågos vara af behovet påkallade. Den Österrikiska regeringen har fullständigt uppfattat den stora såväl nationalekonomiska som sociala betydelsen af sådana för den stora massan af de industrielle arbetarne afsedda läroanstalter och de lokala myndigheterna ha gått regeringens sträfvanden till mötes. I följd deraf har det lyckats att under de senaste åren framkalla ett antal konstindustriela fackskolor, hvilka väsentligt medverkat till det mål, som det Österrikiska museet för sig utstakat. Dessa läroanstalter stå äfven i en nära beröring med såväl museum som med dettas högre konstindustriela skola. Från museum sändas lämpliga modeller och öfrig undervisningsmateriel till fackskolorna; dessa hemta oftast sina lärare från den högre konstindustriela läroanstalten, och de sända ofta till utställning i museum sina mest framstående arbeten.

I allmänhet verka de nu ifrågavarande skolorna för utbildning af arbetare inom enskilda fack. De äro derfor också företrädesvis anlagda i trakter, der någon gren af industrien, vare sig såsom fabriks-handtering eller husslöjd, hunnit någon vidsträcktare utbredning. Icke sällan har förhållandet varit sådant, att en fabriksmässigt idkad industrigren i tekniskt hänseende varit förträfflig, men deremot underhållig från konstnärlig synpunkt betraktad. I så fall har man grundat en fackskola just med hänsyn till denna industrigrens förkofran. Så t. ex. fackskolan i Feldkirch, som är upprättad för det på väfverier och spinnerier rika Vorarlberg, samt porslinsmålningsskolan i Carlsbad, som äfven är belägen vid centrum af flere industriela anstalter. Vid

andra tillfällen har husslöjd bedrifvits sedan lång tid tillbaka i en ort eller trakt, men denna slöjd har sjunkit ned under trycket af ogynsamma omständigheter. Problemet har då varit att genom fackskolan höja den samma i konstnärligt och tekniskt hänseende, så att den erhållit en tidsenlig utveckling. Sålunda har i det icke långt från Friedland belägna Sleindorf, der ett stort antal familjer sysselsatt sig med svarfning såsom husslöjd, upprättats en fackritnings- och modelleringsskola i förening med en läroverkstad för träsvarfning; i Hallein och Gröden, der träsnideriet idkats såsom husslöjd, ha fackskolor för dennas lyftning blifvit anlagda; i några orter i Böhmen, der glasindustrien bedrifves både såsom fabriksindustri och husslöjd, har man genom fackskolor, särskildt afpassade för denna industrigren, lyckats att gifva åt den samma en ny lyftning. I några fall har man genom fackskolor sökt framkalla en för orten ny konstindustrigren, när förekomsten derstädes af särskilda lämpliga materialier dertill gaf anledning. Sålunda gaf i Tetschen och Teplitz tillvaron af siderolit, i Znaim af krukmakarelera, i Hallstadt af brokig marmor samt i Laas af förträfflig hvit marmor anledning till fackskolors upprättande derstädes, på det att befolkningen skulle lära rätt känna värdet af dessa materialier och deras rätta bearbetning. Men äfven i trakter, der icke naturen sjelf lemnat anvisning på vissa industrigrenar såsom de mest passande, har man i flere fall sökt genom fackskolor, afsedda för undervisning i träskärning, spetsknyppling m. m. öppna nya förvärfskällor för den fattiga befolkningen, i synnerhet för kvinnorna.

Den högre ledningen af de konstindustriela fackskolorna tillhör handelsministeriet, som i alla viktigare frågor först inhemtar utlåtande af de tekniska eller artistiska uppsigtsråden i Wien, allt efter som frågan är af teknisk eller konstnärlig natur. Den närmare ledningen åter tillhör särskilda lokalstyrelser. Skolornas föreståndare tillsättas af nämnda ministerium. Vanligen underhåller staten icke ensamt en fackskola, utan kommunen eller enskilda föreningar och personer bidraga dertill. Så t. ex. har fackskolan för glasindustri i Steinschönau ett årligt statsbidrag af 600 gulden samt dessutom 600 gulden af landstinget, 300 gulden af det förut omnämnda sällskapet för befrämjande af konstindustriskolor, hvarjemte kommunen anskaffar lokaler. Hela den summa, som från statens sida årligen utgår för upprättande, underhåll och utvidgning af fackskolor, är för närvarande 49,250 gulden.

Bland de Österrikiska konstindustriela fackskolorna förtjenar den högre konstsoömnadsskolan i Wien att särskildt omnämnas, emedan hon med fram-

Konstsoömnadsskolan i Wien.

gång verkar för införande af en renare smak och förbättrad teknik i det kvinliga handarbetet och derigenom i vida kretsar bidrager till konstindustriens främjande, och detta så mycket mera som flere af de utgångna eleverna såsom lärarinnor verka vid andra skolor. Denna skola öppnades år 1874 och erhöll till uppgift att utbilda konstöfvade sömmerskor och att för den skull lemna undervisning i alla grenar af sömnadskonsten, att eftersträfvat upplifvandet af äldre och införandet af utländska sömnadsmetoder, och att genom utförandet af stilfulla mönstergilla arbeten samt genom konstens tillämpning vid sömnaden bidraga till utbildandet af en renare smak. Undervisningen meddelas i en två- till tre-årig kurs 36 timmar i veckan och omfattar följande läroämnen: sömnad, frihandsteckning, öfverförande af mönsterteckningar på tyget, mönsterteckning, förande af arbetsbok, föredrag öfver sömnadens användande på konstindustriella föremål, konsthistoriska föredrag samt kostymkännedom. — Två lärarinnor samt två lärare verka vid läroanstalten. En af lärarinnorna är tillika dess föreståndarinna. — För inträde erfordras fyllda 14 år, intyg öfver med framgång genomgången folkskola och öfver någon färdighet i sömnad samt derjemte färdighet i teckning.

Skolan är grundad genom handelsministeriet och står närmast under en särskild styrelse.

Innan vi sluta denna redogörelse för i Österrike vidtagna åtgärder till konstindustriens främjande, torde uppmärksamheten böra fästas vid ett i staden Salzburg anlagdt museum »Carolino Augusteum», hvilket innehåller, jemte åtskilligt annat, mycket rika och synnerligen väl ordnade konstindustriella samlingar. Dessa inrymmas uti tio rum, hvartdera representerande en viss konstperiod och dessutom afsedt till ett särskildt bruk, enligt tidens sed. Man inträder t. ex. uti ett borgerligt kök från 1600-talet, som tillika är matsal och sällskapsrum. I ena hörnet finnes en stor spis, i dess grannskap spinnrock, strykjern, väffel- och smörpressar m. m. Midt på golvet står ett dukadt bord med borduppsats af trä, lerbägare och krukor, deromkring stolar. Kring väggarna skåp med tallrikar och annat husgeråd. Ett annat rum gifver den besökande bilden af festsalen i ett rikt hus från 1600-talet. Dörrarna äro af marketeriarbete, väggarna boiserade, kakelugnen ett mästestycke af Hirschvogel, bordet är prydt med en broderad duk, hvarpå stå dyrbara bägare, kring väggarna hänga porträtt eller stå skulpterade skåp. Ett tredje rum visar en lärds studerkammare från 1500-talet. På

Museum i Salzburg.

skrifbordet ses dyrbart inbundna böcker samt pergamentsbref med stora vaxsigill-aftryck. Fönstret är prydt med dyrbara glasmålningar, väg-garna med gyllenläderstapeter. Skulpterade skåp och stolar, taflor i brons- eller elfbensrelief och andra konstarbeten fullända rummets utstyrsel och gifva denna dess rätta karakter. Ett fjerde rum åter är inredt såsom ett götiskt bönkapell från A. Dürers tid med kyrkliga redskap och ceremonitill-behör, reliquvarier, monstranser o. s. v. Vidare finnes ett jagtrum med dertill hörande vapentroféer, dryckesbägare, klädedrägter m. m. Slutligen en säng-kammare med inredning från 1600-talet, förmak från olika konstperioder o. s. v.

En af staten underhållen teknisk skola, i hvilken äfven en konstindustri- el undervisning af icke ringa omfattning och värde meddelas, är helt nära belägen intill detta museum och gifver dettas konstnärliga skatter en ännu högre betydelse för industrien.

Museet i Salzburg har här blifvit omnämndt, enär man vid det samma fullständigare än vid något annat museum lyckats att i ett sammanhang återgifva äldre konstindustriela perioders alster. Det här använda sättet för samlingarnas ordnande erbjuder så stora fördelar både genom det intresse, hvilket ett museum derigenom erhåller för allmänheten, som ock genom den lättnad det bereder för konstindustriela studier, att det manar till efterföljd vid de museer, der lokalernas och samlingarnas beskaffenhet medgifva sådant. I Österrikiska museet i Wien ämnar man ock, när samlingarna vunnit erforderlig utsträckning, antaga det samma. Början kommer redan snart att ske genom ordnandet af ett orientaliskt rum, hvartill detta museum eger fullständiga materialier.

Preussen.

I detta land gifves det visserligen ännu icke ett så fullständigt genom-fördt system för konstindustriens uppmuntran som förhållandet är i Öster-rike, men det erbjuder flere lärrika exempel på särskilda anstalter, verkande i samma syfte. Bland dem måste i första rummet anföras »Deutsches Ge- werbe-Museum zu Berlin», hvilket innehåller en bland de rikaste konstindu- striela samlingar, som finnas.

Detta museum grundlades för omkring ett årtionde sedan. Vid den senaste verldsutställningen i Paris lät nämligen den preussiska regeringen

Grundandet af tyska slöjämuse- um i Berlin.

inköpa ett stort antal konstindustriella föremål, hvilka jemte andra sådana, öfverlåtna från statens samlingar, utgjorde en grundstomme, som snart utvidgades genom skänker och lån från medlemmar af den kungliga familjen, föreningar och enskilda personer. Emellertid skulle den nya anstalten icke blifva en statsinstitution, utan den skulle underhållas af en enskild förening, som för den skull bildades. En styrelse af femton personer utsågs af denna förening att öfvervaka musei angelägenheter. Likväl skulle, i följd af det ringa intresse såväl industriidkarne som allmänheten visade den nya anstalten, föga blifvit utträttadt, om icke staten fortfarande lemnat sitt understöd, och det är förnämligast härigenom, som detta museum vunnit sin storartade utveckling, ehuru visserligen staden Berlin äfven lemnat ett betydande bidrag till anstaltens upprätthållande genom att anvisa 100,000 Thaler, att under loppet af tio år utgå till museum. Till en början inrymdes samlingarna och den i samband med museum upprättade konstindustriella läroanstalten i en hyrd lokal, men år 1873 upplätos af staten den kungliga porslinsfabrikens gamla byggnader, hvilka visserligen äro för ändamålet såväl genom läge som beskaffenhet föga lämpliga och föga värdiga att inrymma de många utmärkta konstverk, som detta museum innehåller. Utan tvifvel är denna omständighet en af dem, som mest förhindrat anstalten att verka så kraftigt, som man på grund af samlingarnas rikhaltighet skulle haft anledning förmoda. Emellertid kan man snart vänta, att de af lokalerna härrörande bristerna blifva afhjelpade, emedan staten anslagit en summa af icke mindre än 2,400,000 mark (omkring 2,100,000 kronor) för uppförande af en ny byggnad.

Vid ordnandet af detta museum har man hufvudsakligen utgått från den historiska synpunkten, och man synes hafva underordnat det tekniska intresset för det vetenskapliga, hvartill visserligen samlingarnas konsthistoriska värde och beskaffenhet äfven gifvit anledning.

Samlingarna.

Hvilken rikedom på föremål i samlingarna förefinnes, kan man sluta deraf, att vid början af år 1875 funnos af

textila föremål,	2,036 stycken
föremål af läder, halm, papper samt lackerade arbeten,	823 »
keramiska föremål,	6,004 »
föremål af guld och silfver,	299 »
d:o af andra metaller,	1,634 »
möbler,	63 »
andra föremål af trä, elfenben, sten samt mosaik,	603 »
diverse	204 »

Sedan nämnda tid har likväl en betydande utvidgning af samlingarna egt rum, synnerligen derigenom att de konstindustriela föremål, som innehöllos i kongl. konstkammaren i Berlin, till museum öfverflyttades. På detta sätt har en rik skatt af träsniderier, glas, majolika, emaljer, smiden o. s. v. kommit till museum, hvilket dermed blifvit en af de förnämsta anstalter i sitt slag.

Bland de museum tillhörande konstindustriela alstren torde särskildt böra nämnas: mönstersamlingen af moderna glas och mosaiker från Salviani i Venedig, prof å indiska och egyptiska konstväfnader, sömnadsarbeten, mattor o. s. v., orientaliska lackerade arbeten, järnarbeten från Zuloaga, ryska guldsmedsarbeten, emaljerade glas från Brocard, persiska fajanser, en nära nog fullständig samling af den tyska keramikens alster, böhmiska glas, tyska silfversmedsarbeten, äldre japanesiska sidentyger, persiska sömnadsarbeten, mattor, metallkärl och golfstenar, ryska möbler, smidjernsgaller, galvanoplastiska arbeten o. s. v. Äfven må nämnas en mängd alster af husslöjd från Turkiet, de sydslaviska länderna, Ungern, Italien, Portugal m. m.

De olika samlingarna äro uppställda uti långa salar, hvilka medelst sju fot höga skärmar äro indelade i ett antal större eller mindre rum, de flesta dock omkring 15 fot i fyrkant, så att en bred gång lemnas fri längs ena väggen. Då omständigheterna det medgifva, har man för att göra sig till godo utrymmet nära fönstren anbragt invid fönsteröppningarna rörliga ramar, som under glas innehålla mindre föremål. Från fönsterpelarna utgå dessutom skåp, omslutna af glasväggar på alla fyra sidorna. Formen hos dessa skåp är olika allt efter de föremål der inneslutas. Hyllorna uppbäras af smala jernstänger. Utvändigt äro skåpen målade i mörkbrunt, invändigt åter olika efter innehållet, vanligen mörkrödt, men äfven i ljusare ton. I de rum, der de keramiska föremålen förvaras, har man uppställt större vaser, fat m. m. fritt på etagerer af halfrund form, stödda mot väggen och beklädda med rödbrunt ylletyg. Prof å mosaik-emaljerade golf äro infattade i träramar. I den textila afdelningen, som innehåller ett stort antal mönster, äro större stycken upphängda på en rörlig horisontal stång, likasom en rullgardin, så att blott en del af tyget synes; mindre stycken äro fästade på pappskifvor och förvaras i lådor. Det dyrbaraste förvaras under glas.

Ett särskildt från den öfriga samlingen afskildt rum är bestämdt för utställningen af nya, särdeles lyckade konstindustrialster. En för ändamålet utsedd komité granskar de inlemnade föremålen och afgör, huruvida de få utställas eller icke. Vanligen medgifves 8 veckors utställningstid. Alla kostnader för transporten till och från museum får utställaren vidkännas, och

*Utställning af
nya konstindustrialster*

på honom falla äfven de kostnader, som möjligen uppstå för den speciela utställningen.

Äfven detta museum innehåller en gipssamling. I den samma finnas afgjutningar af konstindustriela föremål samt af dekorativa och skulpturarbeten. Museum eger ett gipsgjuteri för att kunna till andra museer och till skolor lemna önskade gipsafgjutningar. Efterbildningarna af de konstindustriela föremålen — förnämligast husgeråd och kärl — tillhöra merendels medeltidens perioder af den romaniska och den götiska tiden, under det att de ornamentala arbetena förnämligast ligga inom antikens och den italienska renässansens områden.

Musei samlingar äro utan afgift tillgängliga för allmänheten från klockan 10—3 alla dagar utom måndagen.

Bibliotek.

En särskild, ganska vigtig afdelning utaf Berlin-museet är det i samband dermed stående konstindustriela biblioteket, hvilket innehåller omkring 2,000 band, böcker och planschverk, hvartill komma många tusen fotografier, förläggsplanscher vid undervisning i ritning och modellering, väggtaflor samt originalafbildningar af konstindustriela föremål. Dessa dels fotograferade, dels tecknade originalafbildningar äro af ganska stort intresse. De äro dels skänkta till museet, dels tagna efter föremål, som der varit utställda, och dels genom musei föranstaltande tagna efter värderika äldre konstalster, som icke kunna flyttas till museet. Ritningarna och fotografierna äro uppklistrade på papp och ordnade så, att hvarje gren af konstindustrien bildar en särskild samling för sig, antingen i bokformiga trälådor eller i portföljer, hvilket sistnämnda sätt visat sig såväl ändamålsenligare som mindre kostsamt. Mellan det egentliga biblioteket och närmaste arbetsrum är i dörröppningen anbragt en rörlig disk af samma bredd som dörren. Af de båda arbetsrummen är det ena inredt till läsrum och det andra för afteckning af planscher. Båda dessa rum äro åtskilda genom en vägg med glastrutor, så att bibliotekarien kan från sitt skrifbord öfvervaka hela lokalen.

*Filial-
utställningar.*

Från detta museum, likaväl som från det Österrikiska, har man tid efter annan föranstaltat om utställningar af konstindustriela föremål äfven i andra städer än hufvudstaden. Sådana »Wander-Ausstellungen» ha egt rum i Magdeburg, Hannover, Görlitz, Hanau, Kassel o. s. v. Begäran derom måste utgå från någon lokalkomité, som öfvertager ansvaret för ersättning af kostnaden vid föremålets transport, den öfvervakande museitjenstemannens resekostnad och underhåll samt dessutom ansvaret för möjligen inträffande skada. En sådan utställning varar vanligen tre till fyra veckor under sommaren. Den omfattar såväl föremål, ofta dupletter, ur musei samlingar, äfvenså

biblioteksverk, fotografier och smärre gipsafgjutningar; större gipser sändas endast undantagsvis. Derjemte utvidgas dessa utställningar genom lån af alster utaf den lokala konstindustrien, äfvensom med arbeten från de tekniska ritskolorna samt med därför passande lärlingsarbeten. Elev- och lärlingsarbeten uppmuntras med premier.

Förvaltningen af museum är uppdragen åt en styrelse, bestående af 19 medlemmar. Af dessa väljas 8 af den förut omnämnda föreningen, som bidragit till musei grundande, 3 af staden Berlin och 8 af regeringen. Styrelsen, som bland sina medlemmar sjelf utser en ordförande, öfvervakar och leder anstalten, utnämner och afskedar tjänstemännen samt meddelar föreskrifter öfver skötseln af musei angelägenheter.

Förvaltning.

Tjänstemännen vid museum utgöras af en förste direktör, en direktör för samlingarnas vårdande, en bibliotekarie, en byråföreståndare och en inspektor, en bokhållare, en sekreterare, en restaurator och en kontrollör.

Enligt den senast afgifna kassaberättelsen, för år 1875, hade musei årliga inkomster uppgått till 125,517 mark, hvaraf från staten utgått 84,000, från staden 15,088, från föreningen 7,002 mark o. s. v. De årliga utgifterna hade deremot utgjort 124,041 mark, hvaraf 15,961 till samlingarnas förökande, 48,749 som förvaltningskostnad, 2,820 för biblioteket o. s. v. I dessa inkomster och utgifter äro emellertid äfven de inberäknade, som tillhöra den i samband med museum stående läroanstalten.

Utgiftsstat.

Den konstindustriela skolan i Berlin utgör en särskild afdelning af det tyska slöjdmuseet, och man fäster med allt skäl stor vikt vid den samma. Huru behöfliga kraftiga åtgärders vidtagande voro för att genom konstindustriell undervisning gifva en bättre riktning åt den nordtyska industrien, ha verldsutställningarna visat, och att man äfven i Tyskland insett bristerna, framgår bland annat deraf, att i en af styrelsens för museum årsberättelser anföres: »den till större delen otillräckliga beskaffenheten af undervisningen vid folk-, slöjd- och realskolorna, den nästan fullständiga bristen på hvarje tillfälle för handverkare och slöjdidkare att vidare utbilda sig i teckning och modellering, den omiskänliga andel, som denna brist på framstående sätt haft i fördröjandet af vår konstindustris framåtskridande i jmförelse med andra nationers — allt detta gjorde till en tvingande nödvändighet och till styrelsens viktigaste uppgift att skyndsamt och energiskt skapa en anstalt, hvilken, ledd af dugliga krafter och utrustad med goda läromedel,

Konstindustri-skolan i Berlin.

erbjöd den unge handtverkaren och slöjdidkaren billigt och i afseende å tid och rum beqvämt tillfälle att lära sig ritning och modellering».

Den nya läroanstalten började redan år 1868 sin verksamhet med fyra söndags-, fyra afton- och två dagkurser. Småningom har hon utvidgats, så att hon erhållit en icke obetydlig omfattning och numera med fog kan räknas bland de högre konstindustriskolorna. Hon utgöres af två afdelningar: förberedningsskolan och kompositionsskolan, hvartill kommer en ritklass för lärare. Den förstnämnda har enligt stadgarna till uppgift att i ritning och modellering utbilda ungdom, som vill egna sig åt ett konsthandtverk, och att göra dem bekanta med elementen af konstens formspråk, för att derigenom sätta dem i stånd till att konstnärligt drifva sitt yrke eller att förbereda dem till inträde i kompositionsskolan.

I den förberedande afdelningen meddelas undervisningen om aftnarna och söndagarna. Kompositionsklassen utgör den i vanlig mening högre konstindustriela läroanstalten och är endast bestämd för sådana lärjungar, som vilja, med användande af sina fulla arbetskraft och tid, utbilda sig till sjelfständigt skapande konstnärer inom sitt fack, d. v. s. till mönstertecknare, modellörer etc. för verkstäder och fabriker. Denna afdelning har sin arbetstid om dagen kl. 9—4. I båda afdelningarna erhålla lärjungar af båda könen samtidigt undervisning från början af Oktober till slutet af Juni.

Förberedningsskolan innehåller följande tretton klasser:

Klasser.

1. Elementar ornamentritning.
2. Ornementritning och formlära.
3. Linearritning och projektionslära.
4. Arkitektonisk ritning.
5. Ornementritning efter gipser.
6. Figurritning efter gipser.
7. Figurritning för studium efter antiken och efter lefvande modell.
8. Djurritning och målning.
9. Anatomi.
10. Blomsterritning och målning.
11. Modellering af ornament.
12. Modellering af figurer.
13. Konststilarnas historia och läran om konststilarna.

Af dessa 13 klasser lemna 1 och 2 den behöfliga grundläggningen till alla de följande. De lärjungar, för hvilkas yrken arkitekturen är af öfvervägande betydelse, genomgå klasserna 3 och 4; de åter, hvilkas yrken stå i närmare sammanhang med målarkonsten, klasserna 5, 6, 7, 8, 9 och 10;

klasserna 11 och 12 äro deremot ämnade för lärjungar, i hvilkas yrken modellering är af öfvervägande betydelse; klassen 13 slutligen är afsedd för alla de mest framskridne lärjungarne i förberedningsskolans högre klasser.

Genomgåendet af den förberedande skolan tager vanligen tre till fyra år i anspråk.

Kompositionsskolan sysselsätter till en början sina lärjungar med efterbildningar af konstindustriela föremål, sedermera med gifna skizzers öfverförande i arbetsritningar och slutligen med den sjelfständiga kompositionen samt, der sådant är möjligt, utförandet af egna kompositioner. Denna skola innehåller fyra klasser, ordnade efter deras samband med arkitekturen, målar-konsten eller plastiken, nämligen:

1. För komposition af möbler, kärl och andra husgeråd samt byggnadsornament.

2. För komposition af ornamentsmålning vid användandet på dekoration af byggnader, vissa husgeråd och textila alster.

3. För komposition till figurdekoration, behandlande teckningar och målningar af figurer vid deras användande i de dekorativa konsterna.

4. Modellerklassen, i hvilken läres den plastiska kompositionen för bildhuggeriet i sten och trä, för stuccatur och formning i keramiska fabriker, för metallarbeten och ciselering, hvarvid undervisningen omfattar direkta studier efter naturen samt sjelfständiga kompositioner.

Årligen anordnas en utställning jemte prisbelöning af elevarbeten.

Lärarnes antal är i den lägre afdelningen 14 och i den högre 4.

Lärare.

Antalet lärjungar under sista kvartalet år 1874 utgjorde 542, hvaraf 83 qvinliga. De erläggas en temligen ringa skolafgift. Ett antal stipendier, uppgående ända till 800 mark stycket, är af staten beviljadt för understöd af handtverkare för deras studier vid skolan.

Lärjungar.

Denna läroanstalt lyder under slöjdmusei styrelse. Den närmare ledningen är öfverlemnad åt en af lärarne.

Utgifterna för läroanstalten utgjorde under år 1874 30,670 mark, hvaraf 9,319 mark betäcktes genom lärjungarnes afgifter.

Utgiftsstat.

Det är icke endast i Berlin, utan äfven i en och annan af den preussiska monarkiens större städer, såsom Hannover och Kassel, der slöjdmuseer och läroanstalter för konstindustriens befrämjande uppstått. Någon synnerlig betydenhet ha visserligen icke några af dessa anstalter uppnått. Dock för-

*Mönstersamling
i Hannover.*

tjenar den af Slöjdföreningen i Hannover grundade permanenta utställningen samt mönstersamlingen att anföras. Den är visserligen allmänt teknisk, sålunda äfven innehållande maskiner, verktyg, materialier, serier af fabrikat i olika stadier af tillverkningsprocessen, men den är likväl företrädesvis af konstindustriell natur. Numera är den samma inrymd uti en särskild, ganska ändamålsenlig byggnad, i hvars första våning bland annat maskinutställning och i andra våningen den konstindustriella utställningen innehålles. I samma byggnads tredje våning är en konstindustriell skola, i hvilken under sex månader af året, nämligen vintermånaderna, undervisning meddelas sex aftnar i veckan. Denna undervisning omfattar ornament- och figur-teckning, föredrag öfver ornamentik och öfver figurteckning jemte dermed förenade öfningar, kostymteckning, teckning efter lefvande modell samt modellering. 8 lärare meddela denna undervisning. Antalet lärjungar uppgick under vintern 1875—1876 till 215, manliga och qvinliga. Enär skolan öppnades först i November 1875, kan man ännu icke göra anspråk på några betydande resultat af dess verksamhet, och detta så mycket mindre, som undervisningen endast meddelas om aftnarna.

*Konstindustri-
skolan
i Hannover.*

Slöjdföreningens årliga inkomster, hvilka till större delen tagas i anspråk för utställningen och den konstindustriella skolan, utgöra omkring 44,000 mark. Föreningen, som dessutom genom sin tidskrift, sin skola för eldare vid ångpannor o. m. d., utöfvar en gagnande verksamhet, åtnjuter af staten ett årligt anslag af 30,000 mark.

*Museum för
konst och slöjd
i Hamburg.*

Af större betydelse i konstindustriellt hänseende än de tekniska museer och skolor, som finnas i preussiska provinsstäder, är det i Hamburg nyligen bildade »Museum für Kunst und Gewerbe», samt den i samma byggnad som detta inrymda stora slöjdskolan. Detta museum grundlades år 1874 af slöjdföreningen i Hamburg, men det öfvertogs år 1877 af staden, som för det samma gifver ett årligt anslag af 40,000 mark, hvaraf 15,000 mark användas för inköp till samlingarnas förökande. Dessa samlingar, som nästan helt och hållet ligga inom konstindustriens område, äro, till följd af de rika skänker museum fått emottaga, af icke ringa värde och omfattning, och det synes af den aktningvärda ställning, detta museum på kort tid hunnit intaga, som om det skulle blifva fullt värdigt den rika handelsstad det tillhör.

*Slöjdskolan i
Hamburg.*

Slöjdskolan i Hamburg (Die allgemeine Gewerbeschule und die Schule für Bauhandwerker zu Hamburg) är visserligen icke någon speciellt konstindustriell läroanstalt, utan en allmänt teknisk arbetareskola med en särskild

afdelning för byggnadsfacket, men den konstindustriela undervisningen drifves här på ett sådant sätt och har uppnått en sådan ståndpunkt, att skolan väl förtjenar att räknas bland de läroanstalter, som gagna industrien genom att hos dennas idkare framkalla en renare smak och förmåga af de sköna konsternas tillämpning vid de tekniska yrkena. Man finner bland de 26 läroämnena äfven fackritning för byggnadshandtverkare, möbelsnickare, målare, bildhuggare, litografer m. fl., teckning efter växter och djur, ornamentteckning och komposition, konstindustriell form- och färglära, dekorativ målning, modellering efter teckningar och egna kompositioner. Och i dessa läroämnen drifves undervisningen ganska vidsträckt och med ständig hänsyn till teknikens behof. Undervisningen i komposition spelar härvid en ingalunda oväsentlig rol. Flere af de utaf lärjungarne komponerade arbetena utföras i verkligheten efter de gjorda utkasterna. Undervisningen meddelas hufvudsakligen om aftnarna och om söndagarna, men en ritsal är öppen hela dagen, der de lärjungar, som dertill ega tillfälle, sysselsätta sig med teckning, särdeles fackritning.

Skolan, som endast är afsedd för manliga lärjungar, hade under vintern 1876—1877 icke mindre än 1,812 lärjungar, af hvilka ett stort antal egnade sig åt de konstindustriela yrkena.

Utgifterna uppgingo under år 1875 till 70,213 mark, men de äro stadda i en temligen hastig tillväxt. Staden Hamburgs anslag utgjorde nämnda år 48,268 mark.

I sammanhang med hvad nu blifvit anfördt om den konstindustriela undervisningen vid slöjdskolan i Hamburg, må nämnas, att i den af föreningen för befrämjande af qvinlig förvärfvsverksamhet grundade slöjdskolan i samma stad meddelas äfven undervisning i åtskilliga till konstindustrien hörande läroämnen, såsom mönsterteckning, teckning efter lefvande blommor, litografering samt porslinsmålning. Denna undervisning begagnades år 1875 af 202 qvinliga elever.

Sachsen.

Äfven i konungariket Sachsen har man vidtagit i förhållande till landets storlek ganska omfattande åtgärder för konstindustriens befrämjande. Helt nyligen har man i Dresden upprättat ett konstindustriellt museum och i samband dermed en högre konstindustriell läroanstalt, hvilken kan betraktas

*Konstindustri-
museum i Dres-
den.*

såsom en utvidgad fortsättning af den konstindustriskola »Königl. Schuler üf Modelliren, Ornamenten- und Muster-zeichnen» som i nämnda stad förut var till finnandes. Den rymliga och för ändamålet ganska lämpliga byggnad, som förut varit begagnad af polytekniska skolan i Dresden, har blifvit inredd för museum och den konstindustriela läroanstalten samt för byggnadsyrkesskolan. Denna byggnad är belägen vid ett af stadens mest besökta torg och i centrum för handtverksverksamheten; den är till sin fasad enkel, men monumental. Museum upptager större delen af andra våningen; bibliotek, lärosalar och direktionsrum äro belägna en och två trappor upp. Lokalerna äro ganska ljusa; undre våningen belyses medelst breda, parvis sammanhängande fönster och ritsalarna, som hafva sin plats i byggnadens midtelparti, genom fönster, grupperade tre och tre tillsammans. Museisalarna indelas i kabinett medelst fasta skärmar, utgående från inre långväggen, med en höjd af omkring $\frac{3}{4}$ af salarnas höjd, och hvilka sträcka sig till omkring $\frac{2}{3}$ af salarnas bredd. De sålunda bildade kabinetten hafva olika längd, allt efter beskaffenheten af de föremål de innehålla. Nära fönstren äro smärre föremål utställda i passande monter. Vid ingången passerar den besökande trenne, hvardera af ett par fönster upplysta kabinett, hvilka äro möblerade med föremål från femton- och sextonhundredatalen: skåp, bord, stolar, speglar, keramiska föremål och glasvaror tillhörande samma epok, gifvande en ganska trogen framställning af dess konstindustriela ståndpunkt. Moderna föremål, imiterade efter nämnda epok, hafva äfven här sin plats, men deras ursprung är å dem angifvet.

Samlingarna.

Samlingarna i Dresden-museet äro i allmänhet mera framstående genom det sorgfälliga urval, med hvilket de äro gjorda, än genom sin omfattning och sitt penningvärde. Anslaget till inköp af föremål användes till stor del för gipsafgjutningar, galvanoplastiska eller fotografiska arbeten o. a. jemförelsevis föga kostsamma mönster inom de olika konstindustrigrenar i landet, som man anser företrädesvis hafva behof af förbättring i konstnärligt hänseende, t. ex. guldsmeds- och låssmedsyrkena, träsnideriet, de textila industrigrenarna. Sådana mindre samlingar uppställas hvar för sig i ett kabinett. Föremålen äro dels anbragta i skåp, dels infattade i på väggen upphängda ramar. I midten af ett kabinett står ett bord, och derpå finnas böcker och planschverk angående de industrigrenar eller den konstperiod, som de i kabinettet utställda föremålen tillhöra.

*Konstindustri-
skolan i Dresden.*

Den konstindustriela skolan står här i ett närmare samband med museum än hvad förhållandet är vid någon af de öfriga anstalterna af detta slag. Enligt stadgarna är hennes uppgift att för alla grenar af industrien meddela den erforderliga konstnärliga utbildningen, i synnerhet åt mönsterteck-

nare, modellörer m. m., äfvensom att bilda lärare i konstindustriela läroämnen, lärare i ritning vid folkskolor, realskolor o. s. v. På grund deraf utgöres skolan af tre afdelningar: en förberedande skola, en högre afdelning, indelad i tre fackskolor, samt en afdelning för ritlärare. Den förberedande skolans kurs är i allmänhet ettårig, den högre afdelningens kurs minst treårig, lärareafdelningens kurs tvåårig. De tre fackskolorna, hvilka tillsammans utgöra den egentligen konstindustriela läroanstalten, äro:

A. fackskolan för teckning och komposition af föremål, bestämda för byggnaders, särdeles vissa inre delars utsmyckande;

B. fackskolan för modellering af konstindustriela föremål af alla slag;

C. fackskolan för mönsterteckning och målning, i hvilken förnämligast utbildas mönstertecknare för väfnadsindustrien, för sömnad och spetsarbeten, äfvensom dekorationsmålare samt tecknare och målare för glas, porslin, mosaik o. s. v,

Läroämnena äro:

i den förberedande afdelningen, frihandsteckning, linearritning, projektiionslära;

i fackskolan *A*, arkitektonisk ritning samt komposition af konstindustriela föremål;

i fackskolan *B*, modellering efter plastiska förebilder, efter egna utkast och efter naturen;

i fackskolan *C*, teckning och målning efter plastiska förebilder, ornament och naturen samt komposition af ornament och af mönster.

Derjemte är för lärjungarne tillfälle beredt att begagna undervisning i matematik, perspektivlära, anatomi, färglära, tyska språket och literaturhistorien, konstindustriens historia samt mytologi.

Undervisningen fortgår från och med Oktober till och med Augusti månad. Af lärjungarne fordras vid inträdet minst 15 års ålder, ett allmänt kunskapsmått, åtminstone motsvarande folkskolans, men med större färdighet i teckning, samt om möjligt ett års praktisk sysselsättning i ett tekniskt yrke. I allmänhet är undervisningen obligatorisk, men äfven här mottagas »hospitanter», som blott begagna en del af undervisningen, tillhörande deras fack.

Ett bibliotek, ehuru ännu af blott ringa betydenhet, står i förening med anstalten.

Tjenstemännen vid museum äro: en direktör, en custos samt en assistent; vid skolan undervisa utom direktören 8 lärare.

Utgiftsstaten vid museum uppgår för innevarande år till 78,000 mark

och vid skolan till 94,000 mark. Direktören, som står i spetsen för båda anstalterna, har vid museum 1,500 och vid skolan 5,400 mark i lön; custos åtnjuter 4,200 mark, assistenten 2,100 mark; lärarnes sammanlagda löner belöpa sig till 38,975 mark. För biblioteket utgör årliga anslaget 8,000 mark, för gipssamlingen 11,200 mark.

Förvaltningen af museum och skolan är nästan helt och hållet lagd i händerna på direktören under inrikesministeriets uppsigt.

Under den korta tid, som det konstindustriela museet och dess läroanstalt i Dresden varit i verksamhet, har det redan hunnit att vinna förtroende bland de industriidkande klasserna. Ofta ingå beställningar på ritningar till industriela föremål, och åt de skickligaste lärjungarne anförtros att efter motiv, hemtade ur samlingarna, utarbета kompositioner till sådana föremål, hvilka sedermera utföras i verkligheten under ledning af direktören.

Äfven i Leipzig har nyligen ett konstindustrielt museum blifvit bildadt, ehuru det visserligen ännu är af mindre betydighet.

Bayern.

Bayern tillhör de länder, som gjort de största ansträngningar för att höja sin konstindustri. Det egendomliga förhållandet har här inträffat, att två fullkomligt af hvarandra oberoende centra för dessa sträfvanden uppstått, nämligen i hufvudstaden München och i den betydande industriidkande staden Nürnberg.

Hvad först beträffar Münchens ställning i detta hänseende, så eger denna stad sedan flere år tillbaka såväl ett på konstindustriela skatter utomordentligt rikt museum, som ock en ganska betydande konstindustriell skola. Men detta museum, »Bayerisches National-Museum», som grundades år 1855, är snarare ett kultur- och konsthistoriskt museum, än en för industriens befrämjande afpassad anstalt, ehuru man visserligen under de senaste åren vidtagit åtgärder för att göra de samlade rikedomarne fruktbara för de tekniska yrkena. Härigenom har åter en skärande motsats uppstått mellan såväl byggnadens inre dekoration och de deruti utställda samlingarna, som ock mellan dessa inbördes. Väggarne äro prydda med freskomålningar, föreställande de mest minnesvärda händelser ur landets historia. På detta sätt

inskränkes det väggutrymme, som vore behöfligt för uppställningen af samlingarna, och uppmärksamheten drages från dessa. Väfnader och draperier hänga på uppstående träställningar, altarskåp och stora möbler stå midt på golvet; man har nödgats till de olämpligaste anordningar, för att lemna de målade väggarna synbara.

Emellertid äro så väl de textila som de keramiska samlingarna af stort intresse, de senare dock mest hvad beträffar det mellersta Europas produkter. Arras' haute lisse och gobelinstapeter samt persiska mattor från femton- och sexton-hundratalet finnas i mängd, äfvensom otaliga prof på sidenväfnader, broderier och spetsar ända från tolfhundratalet till närvarande tid. Den rikaste afdelningen i museet torde dock utgöras af dess medeltidssamlingar, hvilka upptaga tio salar, eller ungefär hälften af bottenvåningen. Här finnas götiska fönster, afgjutningar efter grafvårdar, statyer m. m. från Nürnberg, Regensburg, Mainz o. a. ställen, konstverk utförda i elfenben och metall, altaren, glasmålningar, tak- och väggbeklädnader, dörrar, skåp, stolar m. m., rikt ornerade.

Samlingar.

Bland de i öfre våningarna utställda samlingarna må nämnas: vapensamlingen med flere dyrbara rustningar och vapen, samlingarna af drägter, af musikaliska instrument från 1450 till 1800, af smidesarbeten från 1400 till 1800 samt framför allt de i nitton salar uti andra våningen uppställda konstverken från renässansen och den nyare tiden, ända till den napoleonska perioden. Rikt smyckade plafonder, skåp, bord samt dyrbara arbeten i ädla metaller och stenar, i elfenben, perlemor, koraller m. m., vidare gobeliner, reliefer i sten, brons, trä o. s. v.

I bottenvåningen gifvas utom rummen innehållande de förut omnämnda götiska samlingarna, några rum med samlingar af mindre intresse för flertalet af den besökande allmänheten, men af icke ringa vikt för industriidkaren; det finnes nämligen här ett stort antal träsniderier, afgjutningar i gips och stearinmassa, galvanoplastiska efterbildningar, fotografier efter konstindustriella föremål samt biblioteket. Särdeles förtjenar samlingen af gipsafgjutningar att anföras såsom i sitt slag framstående. Ett gipsgjuteri finnes i museum, hvarifrån utmärkta arbeten till lindrigt pris tillhandahållas allmänheten. Främmande museer begagna sig också häraf för att föröka sina samlingar med afgjutningar efter de härför användbara bland de vackraste föremålen i museum.

Alla samlingarna ordnas kronologiskt, och här likasom vid Berliner-museum har den konsthistoriska synpunkten synnerligen varit bestämmande vid valet af föremål och vid samlingarnas uppställning. Man gör emellertid

numera — och i synnerhet efter konstindustriutställningen i München år 1876 — mycket för att göra samlingarna af verklig nytta för industrien. Dock utlånas icke några föremål ut musei lokaler.

Någon vexlande utställning af den moderna industriens alster är icke vid detta museum anordnad; en sådan är föranstaltad af konstslöjdföreningen i München. Den af detta sällskap upprättade permanenta utställningen »Die Kunstgewerbehalle» har för ändamål att dels förevisa och dels försälja alster af den tyska konstindustrien. Alla Tysklands konstindustriidkare kunna hit sända sina arbeten, ehuru föreningens medlemmar ega företräde i händelse af bristande utrymme. En särskild komité pröfvar, om föremålen äro lämpliga att emottagas eller icke. Någon afgift erlägges icke för utställningen. Föreningens lokal är belägen nära Nationalmuseum. Utom genom sin utställning verkar denna förening gagnande genom utgifvande af en tidskrift, genom föreläsningar o. s. v.

*Kunstgewerbe-
halle i München.*

*Konstindustri-
skolan i Mün-
chen.*

Redan år 1857 grundlades af nyssnämnda förening en konstindustriskola, som år 1868 öfvertogs af staten. År 1875 reorganiserades den samma och erhöll en ändamålsenlig lokal, i det hon inrymdes i den förra glasmålningsanstaltens vidsträckta byggnad. En konstskola för flickor, som år 1872 öfvertagits af staten, införlivades dermed såsom en särskild afdelning, men med inskränkning af undervisningen till uteslutande Konstindustriel.

Läroämnena äro:

för manliga elever:

Ornament- och figurteckning, arkitektonisk ritning, teckning af konstindustriella föremål, dekorationsmålning, blomstermålning, ornamentals- och figurmodellering, praktisk modelleringskurs (utförande af ornament och figurer för byggnader etc.), träskärning, arbete i metall (ciselering, drifning och emaljering), xylografi samt dessutom konsthistoria jemte läran om konststilarna och perspektiv- jemte skugg-läran;

för kvinnliga elever:

Ornament- och figurteckning, geometrisk ritning, teckning af konstindustriella föremål, målning, litografi, xylografi samt dessutom konsthistoria jemte läran om konststilarna samt perspektiv- jemte skugg-lära.

Undervisningen meddelas af 15 lärare, dels professorer, dels hjälplärare; en af professorerna är den tekniska skolans direktör. Antalet elever är omkring 230, af hvilka likväl flere äro »hospitanter». Äfven här bildas en liten konstindustriell samling, dock uteslutande för undervisningens behof. Något samband med Nationalmuseum finnes icke.

Skolan står i nära beröring med industrien. Ofta emottagas beställningar å mönster till väfnader, tapeter o. s. v., hvilka af lärjungarne mot betalning utföras.

Det tekniska museet (Bayerisches Gewerbemuseum) i Nürnberg har uppkommit genom enskilda personers nitälskan för industriens framsteg. Genom sammanskott erhöles en betydande grundfond, hvilken förökades af staden Nürnberg genom en gåfva af 150,000 gulden, så att år 1871 ett kapital af icke mindre än 514,600 gulden var att tillgå för upprättande af ett museum. Detta började sin verksamhet år 1872 och inrymdes till en början i slöjdföreningens lokal, men inflyttade år 1874 i en egen, ganska vidsträckt byggnad, som likväl redan blifvit för trång för ändamålet. Man är också redan betänkt på att uppföra en ny storartad byggnad, och staten har för den skull anslagit en million gulden, hvilken summa likväl anses otillräcklig.

*Bayerska slöjd-
museum i Nürn-
berg.*

Enligt de gällande stadgarna för museum i Nürnberg är dess ändamål att befrämja industriens framsteg i afseende å formens skönhet och tekniska fulländning, särdeles beträffande framställningen af landets industriela alster. För att uppnå detta syfte begagnar museum följande medel:

Ändamål.

1. Permanenta samlingar för de konstindustriela yrkena, innehållande såväl utförda föremål och afbildningar af dem, som ock råämnen, hel- och half-fabrikat, verktyg, modeller, smärre maskiner m. m.

2. En permanent utställning af nya industrialster af ofvaunnämnda slag och de förnämsta i Bayern utförda dylika arbeten.

3. Tid efter annan anordnade utställningar af industrialster, som genom lån kunna bekommas från enskilda personer, korporationer och museer, samt af nya och förträffliga alster från enskilde slöjdidkare och af arbeten af alla slag från Bayerns tekniska skolor.

4. »Vandrande utställningar» i olika städer i Bayern.

5. Ett tekniskt fackbibliotek med läsrum.

6. En ritsal för kopiering och för uppgörande af ritningar under sakkunnig ledning.

7. Befrämjande af undervisningen i de tekniska läroanstalterna genom öfverlemnande af modeller och ritningar, meddelande af premier till utmärkte lärare eller elever, grundande af stipendier och föranstaltande af täflingsutställningar af de i de olika läroanstalterna förfärdigade modellerings- och teckningsarbeten, äfvensom af de använda läromedlen.

8. Grundande af tekniska fackskolor för enskilda industrigrenar.

9. Grundande af fackkurser med verkstäder för enskilda grenar af konstslöjden.

10. Anordnande af föredrag såväl vid museum som annorstädes i Bayern öfver ämnen, som stå i samband med musei syfte.

11. En byrå, stående i förening med sakkunnige agenter i olika länder och industriella platser, för att kunna så vidt möjligt är meddela industri- och slöjdidkare önskade affärs- eller tekniska underrättelser, och derjemte grundandet af försöksstationer för kemisk-tekniska och mekaniska försök.

12. Utgifvandet af en som organ för museum tjänande tidskrift.

Samlingar.

Det är gifvet, att ett så omfattande program icke på en gång kan genomföras, men i alla fall har detta museum under den korta tid det varit i verksamhet hunnit uppnå en aktynsbijudande ståndpunkt. Samlingen omfattar i tio salar tolf grupper, hvilka innehålla ett stort antal mycket värdefulla arbeten från äldre och nyare tid, lämpliga att tjena till mönster i konstnärligt eller tekniskt hänseende. Den första gruppen omfattar textila arbeten, hvartill här räknas flätade, stickade, väfda och sydda föremål af olika slag samt spetsar m. m. Här finnes en under glas anbragt samling äldre väfnader, af intresse i afseende å mönster, färg eller utförande, samt orientalska mattor. De andra och tredje grupperna innehålla efterhärmmningar af textila arbeten, äfvensom af läderarbeten, papp- och pappersarbeten. Hit höra målade, pressade och tryckta pappersarbeten, färgadt papper, tapeter och möbelöfverdrag af läder, bokpermar, kartonerade arbeten m. m. Den fjerde gruppen innehåller föremål hörande till skrift, tryck och grafisk konst samt den femte dekorativa målningar. Här finnas bland annat skriftprof med initialer och arabesker, miniatyrmålningar, lackerade och emaljerade föremål från Persien, Kina och Japan, träsnitt, raderingar, litografier, fotografier, porslinsmålningar o. s. v. Bland de emaljerade föremålen må nämnas en samling gamla kinesiska vaser, som tillhörde det byte, hvilket marskalken Palikao medförde från Kina. Den sjette gruppen omfattar smärre arbeten af horn, sköldpadd, elfenben o. s. v. och den sjunde glasarbeten. Här finnes ett skåp med venetianska glas från femtonde till sjuttonde århundradet äfvensom moderna efterbildningar deraf samt ett skåp med äldre tyska, böhmiska, nederländska och franska glas, till större delen målade, slipade eller färgade och tillhörande tiden från slutet af det femtonde till det adertonde århundradet; vidare blåsta eller gjutna glasskifvor, hvilkas framställningssätt är åskådliggjort, stora glasvalsar samt råmaterialier och olika verktyg för glasarbetens framställning m. m. Till den åttonde gruppen höra de keramiska föremålen och till den nionde arbeten af sten och efter-

bildningar deraf. Den keramiska samlingen vid detta museum är visserligen icke synnerligen stor, men den är väl vald och innehåller till en del ganska värderika alster från olika länders och tiders teknik; nästan alla de mer betydande fabrikerna äro här representerade genom alster från deras bästa perioder. Här finnas äfven prof å råmaterialier, redskap och verktyg för de keramiska industrigrenarna.

Den tionde gruppen innefattar alla metallarbeten. Här finnas äldre smidjersarbeten, nyare arbeten af brons och zink, tenn och messing; vidare lås från det femtonde till det adertonde århundradet, rikt ornerade äldre ur och dosor, dyrbara äldre prydnader. En mängd arbeten af stor formfulländning och förträffligt utförande förekomma i denna grupp. Tillika visas här råmaterialier och verktyg samt prof å olika sätt för metallens bearbetning.

Den elfte gruppen innehåller träarbeten af olika slag, deribland dyrbara möbler, träsniderier, lådor, ramar m. m. från femtonde till det nittonde århundradet. Här ibland finnas stora skåp med förträffligt träarbete och rika metallbeslag, vidare ett synnerligen väl utfördt elfenbensskåp med steninläggning från Augsburg, en sachsisk spegelram af synnerlig skönhet, italienska träsniderier m. m.

Slutligen omfattar den tolfte gruppen klädedrägter och föremål, som hafva afseende å olika folkslags seder och bruk.

En med glas öfvertäckt gård användes för utställning af maskiner samt större arbeten i sten, lera, cement m. m.

I en särskild stor sal är anordnad den permanenta utställningen af nya konstindustrialster. Denna utställning är ett slags bazar, der bland mycket förträffligt äfven mycket medelmåttigt förekommer. Den är emellertid af ganska stort intresse för allmänheten och är talrikt besökt samt bidrager mycket att göra anstalten populär.

Permanent utställning.

I en annan sal finnes en ganska betydande samling af förebilder för konstindustrien. Planscherna äro uppklistrade på tjock papp och ordnade i grupper efter det slags föremål, som framställas. En grupp af sådana planscher innehålles i en papplåda, försedd med tydlig uppgift öfver innehållet. Lådorna förvaras i låga skåp, stående fritt i rummet, så att i ett skåp 30 lådor innehållas. De stå på bottnar, hvilka löpa på rullar, hvarigenom en lådas uttagning och inläggning kan ske mycket hastigt. Den besökande eger att själf framtaga de planscher, hvaraf han har behof, men de inläggas åter af betjeningen. Skåpens öfre del är pulpetformig och derpå läggas under glas de nyaste planscherna eller ock omvexlande delar af samlingen. Salens

Utställning af förebilder för konstindustrien.

väggar äro beklädda med gipsafgjutningar af ornament från de olika stilperioderna, så att man på detta sätt erhåller en öfersigtlig framställning af ornamentets historia. I granskapet af denna sal är ett rum med ritbord, för att begagnas vid afteckning af förebilderna. Äfven biblioteket är beläget nära derintill, för att kunna bekvämare göra bruk af sådana böcker, som stå i samband med afbildningarna. Dessutom finnes ett särskildt lärum.

Tidskrifter.

Från det Bayerska museet utgifvas två tidskrifter »Kunst und Gewerbe» samt »Mittheilungen des Bayer. Gewerbe-museums», hvarjemte föredrag der hållas. Under det senast förflutna året höllos vid museum 20 föredrag rörande frågor, stående i samband med anstaltens verksamhet. Äfven i andra af Bayerns städer än Nürnberg hafva sådana föredrag genom musei försorg blifvit hållna. I allmänhet hafva föredragen varit talrikt besökta.

Till museum höra ett gipsgjuteri samt en galvanoplastisk anstalt, och derifrån lemnas efterbildningar af de i museum utställda föremålen antingen genom försäljning eller genom utbyte mot andra till museer, skolor och enskilda personer. Flere mycket vackra arbeten äro i dessa verkstäder förfärdigade. Vidare finnes här ett kemiskt laboratorium för tekniska undersökningar samt snickare- och bokbindareverkstäder för anstaltens eget behof.

Det Bayerska museet är utan afgift öppet fyra dagar i veckan samt två dagar mot afgift. Lördagen är det icke för allmänheten tillgängligt.

Filialutställningar äro redan bildade i Augsburg och Kaiserslautern, hvarjemte tillfälliga utställningar i flere olika städer i Bayern blifvit anordnade.

Förvaltning.

Ledningen och förvaltningen af det Bayerska museum tillhör dels ett utskott af 40 personer, valda vid generalförsamling af de personer, som lemnat bidrag till grundfonden, dels ett förvaltningsråd af 9 personer, utsedt af utskottet, och dels anstaltens direktör jemte den honom underordnade byrån. Utskottet besluter bland annat i fråga om byggnaders förvärfvande, försäljning och uppförande, om anställning och entledigande af tjänstemän med lön af 3,000 gulden och deröfver samt om tillfälliga utgifter, öfverstigande 10,000 gulden. Utskottet sammanträder åtminstone en gång årligen. Förvaltningsrådet, som sammanträder åtminstone en gång i månaden, och i hvilket direktören är ledamot och föredragande, har att pröfva de af denne framställda förslag, att förbereda utgiftsstatens upprättande, att fatta beslut öfver försäljningar och inköp, gällande summor mellan 3,000 och 10,000 gulden, att anställa och afskeda vissa af tjänstemännen och att till regeringen afgifva årliga berättelser öfver musei verksamhet.

Hvad slutligen beträffar direktören, tillkommer honom att vaka och

besluta öfver samlingarnas och utställningarnas anordning samt att för öfrigt leda musei verksamhet, att besluta öfver inköp och öfriga tillfälliga utgifter, understigande 3,000 gulden, samt öfver de lägst aflönade tjänstemännens anställning. Det åligger honom att vid sina åtgöranden rådgöra med underlydande tjänstemän.

Utgiftsstaten för detta museum uppgick för år 1876 till 111,186 mark; statens årliga bidrag utgjorde 50,000 mark.

Utgiftsstat.

Det nu beskrifna slöjdmuseet i Nürnberg intager utan tvifvel ett af de främsta rummen bland de tekniska museerna i alla länder, och detta icke genom samlingarnas dyrbarhet, utan genom ett i det hela taget lyckligt urval vid deras anskaffande och ännu mera genom det särdeles ändamålsenliga sätt, på hvilket de göras fruktbärande för industrien. Under den korta tid det varit i verksamhet har det redan hunnit att göra märkbart gagn, ehuru visserligen enligt sakens natur ett konstindustrielt museum tager i anspråk temligen lång tid för att fullkomligt göra sitt inflytande gällande bland såväl industriidkarne som den stora allmänheten. Af synnerlig stor nytta har samlingen af förebilder visat sig vara, och den härför använda materielen och anordningen för öfrigt har tagits till mönster vid andra museer. Ritsalen begagnas icke blott till kopiering af de utställda föremålen, utan äfven för att med ledning af dessa utföra utkast och fullständiga arbetsordningar. Det lifliga intresse, hvarmed anstalten omfattas såväl af kommunen som af hela landet, och hvilket fortfarande yttrar sig genom rika skänker till den samma, ger anledning vänta, att den kommer att uppnå en ännu större betydelse, än den redan förvärfvat.

Den högre konstindustriskolan (Königl. Kunstgewerbeschule) i Nürnberg står icke i något omedelbart samband med det bayerska museet i samma stad. Enligt stadgarna åligger det henne att i alla fack eftersträfvat konstens utbildning ända till högsta fulländning och tillika dess användande på de tekniska yrkena, äfvensom dessas förädling. Fördenskull meddelas undervisning i frihandsteckning, målning, skulptur, arkitektur, förfärdigande af arbetsritningar för konstindustrien, förfärdigande af fullständiga konstnärliga och konstindustriella föremål, samt dessutom i perspektiv- och skugglära, anatomi och konsthistoria. Vid läroanstalten finnas fotografisk atelier, gipsgjuteri och modellsnickareverkstad äfvensom metallgjuteri jemte verkstäder för ciselering och gravering.

Konstindustriskolan i Nürnberg.

Denna skola har varit af ganska stor betydelse för konstindustrien, men den synes ej numera åtnjuta samma anseende som fordom.